

Overzicht amendementen Omgevingsvisie PS 2 juni 2010

Volgorde stemming	Letter	Onderwerp	Betekenis van de wijziging ten opzichte van het ontwerp
1	A-2010-3	Landbouwontwikkeling in beekdalen	Dit amendement heeft de intentie <u>om de specifieke opgave voor het rond het Amerdiep-Loodiep, en de versterkte inzet op natuur in het Amerdiep te laten vervallen. uit te gaan van een aangepaste landbouwfunctie en rond het Loodiep af te zien van het beekdalbeleid.</u> Door de amendering van de teksten, waarbij het Amerdiep en het Loodiep uit de tekst verdwijnen, <u>blijft het geldt het algemene beekdalenbeleid voor deze beeksystemen voor de beekdalen bestaan.</u> De concretisering van het ~~water~~waterbeleid vindt plaats op basis van het goedgekeurde waterbeheerplan van het waterschap <u>en op basis van .De wateropgave in het Loodiep wordt gerealiseerd op basis van</u> het door Provinciale staten genomen besluit over aanwijzing waterbergingsgebieden. <u>In deze plannen hebben de (her)inrichting van het Loodiep en het ontwikkelen van een nieuwe beekdal richting Vecht reeds een plek gekregen.</u> <u>De wateropgave voor het bestaande deel van het Loodiep is verankerd in het waterbeheerplan. De realisatie van het nieuwe beekdal is daarin verwoord in termen van ambitie.</u> <u>In de Omgevingsvisie is de realisatie van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden als onderdeel van het Loodiep opgenomen als onderzoek. Dit onderzoek is niet geamendeerd.-</u>
6	A-2010-6	Schragende functie Roden/Leek en de Regio Groningen-Assen	Het opnemen van de aanvankelijk geschrapte <u>zin over de</u> schragende functie betekent het handhaven van de T-structuur. <u>waardoor winst uit stedelijk netwerk valt te halen door integrale benadering van wonen, werken, mobiliteit en landschap en natuurverbetering.</u>
7	A-2010-7	Bufferzones rondom de EHS via klimaatmantels	Het concept om bufferzones te creëren door een actief natuurverbeteringsbeleid vinden PS te prematuur. In de toelichting op het amendement wordt aangege~~ge~~ven dat het klimaatmantelbeleid eerst beter moet worden uitgewerkt. <u>Daarmee wordt het onderwerp klimaatmantels een onderzoeksopdracht.</u>

Volgorde stemming	Letter	Onderwerp	Betekenis van de wijziging ten opzichte van het ontwerp
8	A-2010-8	Uitbreiding bestaande intensieve niet-grondgebonden veehouderijen	Deze uitbreiding betekent voor de gemeenten meer ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij (bestaande bedrijven <u>en een nieuwe tak intensieve veehouderij bij bestaande grondgebonden bedrijven</u>). Meer ruimte voor groei betekent ook dat bouwblok voor intensieve veehouderij onder voorwaarden mag worden vergroot. <u>Onduidelijk is of deze voorwaarden ook gelden voor vergroting tot 1,5 hectare.-</u>
9	A-2010-9	Toekenning meer industriegrond aan Meppel	De betekenis is voldoende ruimte houden voor nieuwe bedrijven, wanneer deze zich niet in Hoogeveen willen vestigen (bij voorkeur vestiging in/bij haven). Op basis op te stellen herstructureringsplan krijgt Meppel 20 ha bedrijfsterrein toegekend. De ~~k~~ con ~~k~~ creet benoemde 20 ha. ~~G~~ geeft de gemeente onder, voorwaarden, meer ruimte voor havengerelateerde bedrijven.
10	A-2010-10	Bedrijvigheid als kernkwaliteit	Door het benoemen van Bedrijvigheid als kernwaarde wordt bereikt dat de dynamiek van Bedrijvigheid expliciet wordt benoemd en de positie daarvan bij een belangenafweging nadrukkelijk is aangegeven. <u>Feitelijk verandert er weinig in de belangenafweging. Daarnaast blijft de systematiek van het hanteren de kernkwaliteiten in stand.</u>
11	A-2010-11	Prioritering realisering EHS	Meer focus, sturing en prioritering bij het realiseren van de EHS. ~~Ze-i~~ <u>Doel is</u> inspelen op de beëindiging van de huidige ILG_-periode en duidelijkheid scheppen aan huidige en naburige grondgebruikers. Daarnaast het benutten van natuur ten behoeve van de sociaal-economische vitalisering van het platteland. <u>Het amendement heeft tot gevolg dat de focus tot 2013 op afronding komt te liggen in plaats van meer brede verwerving. Voor de periode na 2013 worden voorwaarden gesteld aan de ambitie voor robuuste natuur, namelijk de inzet op verbindingen tussen N2000 en gecombineerde water/natuuropgaven. Deze focus moet de komende tijd worden uitgewerkt.</u> <u>Het derde punt van het amendement vraagt om het actief aanwijzen van delen van de EHS voor recreatief medegebruik en het instellen van een compensatiefonds. Ook dit punt zal uitgewerkt moeten worden.</u> ~~Er wordt gesproken over de realisering van een provinciale EHS taakstelling. Dit is~~

Volgorde stemming	Letter	Onderwerp	Betekenis van de wijziging ten opzichte van het ontwerp
			~~niet correct, de provincie heeft een gedelegeerde Rijkstaakstelling. Verder is voor de periode 2014-2020 de resttaakstelling van het Rijk voor de EHS bekend in hectares op basis van de nulmeting op de kaart (in financieel opzicht worden nog wel nieuwe afspraken gemaakt). De provincie zet nu al in op robuuste systemen zodat deze dadelijk ook goed ingericht kunnen worden, logischerwijs zal dit beleid ook na 2013 worden voortgezet.~~
12	A-2010-12	Windenergie (coöperatieve vorm)	Door opneming van dit amendement ontstaat er ruimte voor organisatievormen, waarin ook bewoners kunnen deelnemen.
2	A-2010-13	Windenergie (max 200 MW verwijderen)	Door het schrappen van het maximum van 200 MW ontstaat er <u>ongelimiteerde</u> ruimte voor toekomstige ontwikkelingen.
14	A-2010-14	Instellen compensatiefonds bij realisering nieuwe initiatieven die leiden tot ingrepen in de EHS	~~Het voorkomen van het ontstaan van netto verlies van natuurwaarden door ingrepen in de EHS bij het ontwikkelen van nieuwe initiatieven. Eerst moet ondernemer voldoen aan compensatieverplichtingen alvorens een gemeente het bestemmingsplan kan wijzigen.~~ Het amendement heeft tot doel bezwaren ten aanzien van compensatie weg te nemen, namelijk het compenseren van natuur behoort niet tot de deskundigheid van ondernemers en de voorwaarden zijn te stringent.
16	A-2010-16	Landbouwkundig gebruik bij behoud en herstel van aardkundige waarden	Dit amendement benadrukt het 'normale' landbouwkundige gebruik. <u>Onduidelijk is of het gaat om bestaand of regulier gebruik.</u>
17	A-2010-17	Vestiging nieuwe verblijfsrecreatie	~~Beter duidelijk maken dat de inzet van de provincie niet is gericht op mogelijkheden, maar dat er een duidelijk aanwezige behoefte is aan uitbreiding vanwege de hogere eisen van de recreant (meer ruimte per staanplaats).~~ Bewerkstelligen dat de keuze voor het type verblijfsrecreatie aan de ondernemer wordt overgelaten mede omdat nieuwe vestigingen van verblijfsrecreatie nodig zijn voor het bevorderen van andere provinciale belangen. Het amendement heeft tot doel de verblijfsrecreatie meer aan de markt over te laten.
4	A-2010-18	Aanpassing op A-2010-4 wat betreft windenergie buiten het	Dit amendement geeft een opening om het zoekgebied voor windenergie na 2020 te vergroten. Wel blijven de voor het zoekgebied aangegeven voorwaarden

<i>Volgorde stemming</i>	<i>Letter</i>	<i>Onderwerp</i>	<i>Betekenis van de wijziging ten opzichte van het ontwerp</i>
		zoekgebied, na 2020	gehandhaafd waarmee per saldo het zoekgebied in stand blijft.

GEBIEDSVISIE WINDENERGIE, (versie 2.0, @@ 2012)

Vooraf

Samenvatting

1. Inleiding

- Op weg naar een duurzame energiehuishouding
- Het belang van windenergie op land als bron van hernieuwbare energie
- De eerste Drentse windturbines staan in Coevorden
- Het provinciaal zoekgebied voor windenergie
- Bouwstenen voor de gebiedsvisie

2. Doelen

- Doelen Gebiedsvisie windenergie
- Rijksbeleid voor windenergie
- Provinciaal en gemeentelijk beleid voor windenergie
- Bevoegdheden op het gebied van windenergie
- Juridische status en uitwerking van de gebiedsvisie

3. Analyse

- Ruimtelijke beschrijving
- Geschiktheid voor windenergie
- Plannen voor windparken
- Het elektriciteitsnetwerk
- Veiligheid nabij windturbines
- Windturbines en gezondheid
- Waarde onroerende zaken
- Opinie in het gebied

4. Randvoorwaarden

- Wettelijke eisen
- Gebiedsontwikkeling
- Participatie in windparken
- De adviezen van ROM3D, HNS en Schöne
- Vermogen en opbrengsten van windturbines

5. Visie

- Nieuw Energielandschap
- De realisatie van het provinciaal doel van 280 MW
- De locaties en de opstellingen

Bijlagen

1. Kaart 8A provinciale Omgevingsvisie
2. Visiekaart ontwerp Structuurvisie Coevorden
3. Gemiddelde windsnelheden op 120 m boven maaiveld
4. Belemmeringenkaart provinciaal zoekgebied
5. Toelichting op vermogen en opbrengsten van windturbines
6. De locaties voor windparken
7. De locaties voor windparken, met alternatieven

Besproken met:	Datum:
Projectteam	29 augustus
Stuurgroep	
Projectteam	

Vooraf

Het realiseren van windenergie in Drenthe is een complex proces. De gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen werken samen met de provincie Drenthe aan een gebiedsvisie. Parallel daaraan werkt de rijksoverheid aan een structuurvisie Wind op land en lopen er twee rijkscoördinatieregelingen voor concrete initiatieven. Daarnaast stellen de gemeenten Emmen en Coevorden elk een structuurvisie op. Zij betrekken hun inwoners via hun eigen traject daarbij.

Voor de structuurvisies en RCR-initiatieven worden, gescheiden van elkaar, milieueffectrapporten opgesteld. Bij het tot standkomen van deze gebiedsvisie zijn op diverse wijzen verschillende partijen, waaronder adviesbureaus en voor- en tegenstanders betrokken. Gezamenlijk hebben gemeenten en provincie hiervoor een aantal acties in gang gezet

Elzinga en Oterdoom Procesmanagement heeft, aan de hand van interviews, de meningen over windenergie in het provinciaal zoekgebied in Aa en Hunze en Borger-Odoorn in beeld gebracht. Het rapport is naar de geïnterviewden gestuurd en gepresenteerd aan de leden van de gemeenteraden en provinciale staten. Tevens is het rapport gepubliceerd op de provinciale website. Op deze site staat alle informatie over het proces rond de gebiedsvisie.

De uitkomst van dit rapport was dat alle partijen graag betrokken willen worden bij het opstellen van de gebiedsvisie. Tegelijk is geconstateerd dat de opvattingen van voor- en tegenstanders van windenergie zo ver uit elkaar liggen dat een zinvolle participatie in het proces redelijkerwijs niet mogelijk was. Daarom is gekozen om tijdens dit proces regelmatig informatie te verstrekken over het proces en de vervolgstappen.

Wij hebben de adviesbureaus ROM3D, H+N+S en Schöne gevraagd de ruimtelijke mogelijkheden te verkennen van het plaatsen van windturbines in het provinciaal zoekgebied. Eerst in het noordelijk deel (Aa en Hunze en Borger-Odoorn) en vervolgens ook het zuidelijk deel (Emmen en Coevorden). Dit heeft een meetlat opgeleverd voor het beoordelen van potentiële locaties en van verschillende opstellingsvarianten. De adviseurs hebben mogelijke varianten ruimtelijk verbeeld op een computerscherm en er ook een beoordeling aan toegekend. De uitkomsten zijn gepresenteerd aan de leden van de gemeenteraden en provinciale staten en gepubliceerd op de provinciale website.

De uitkomsten van het onderzoek zijn tijdens twee informatieavonden in Valthermond en in Annen gepresenteerd. Tijdens deze avonden werd door het invullen van een antwoordkaart de gelegenheid geboden om suggesties te doen voor de gebiedsvisie. In totaal 125 personen hebben hiervan gebruik gemaakt. De reactienota op de suggesties is aan de indieners persoonlijk toegezonden en geplaatst op de provinciale website.

Daarnaast zijn wij gestart met reguliere overleggen. Enerzijds met vertegenwoordigers vanuit de overkoepelende actiegroep Tegenwind Veenkoloniën en de Natuur en Milieufederatie Drenthe. Anderzijds met vertegenwoordigers van de initiatiefnemers waarvoor de rijksoverheid de rijkscoördinatieregelingen heeft gestart.

Al deze activiteiten hebben bijgedragen aan de concept-gebiedsvisie die nu voorligt. De gebiedsvisie ligt van ... tot ... gedurende zes weken ter inzage bij de vier gemeenten en bij de provincie. Iedereen

kan tijdens deze periode een zienswijze indienen. In elk van de vier gemeenten zal tijdens de terinzagelegging een informatieavond worden georganiseerd. Daar zal tekst en uitleg worden gegeven over de gemaakte keuzes. Naast een algemene introductie krijgen de aanwezigen gelegenheid vragen te stellen. De gebiedsvisie is ook in te zien op de provinciale website. Na de terinzagelegging worden alle zienswijzen zorgvuldig beoordeeld, waarna de colleges van B&W en van GS de gebiedsvisie windenergie definitief vaststellen.

Samenvatting

1. Inleiding

- **Op weg naar een duurzame energiehuishouding**

Energie vormt de ruggegraat van onze maatschappij. Wij kunnen in ons dagelijks leven niet meer zonder energie. De inzet van hoogwaardige energiedragers als gas en elektriciteit is essentieel voor een groot deel van de bestaande maatschappelijke en economische processen. Processen die leiden tot welzijn en welvaart. Energie en economie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Beperkingen in ons energiesysteem zijn barrières voor verdere economische groei.

Het huidige energiesysteem loopt tegen haar grenzen aan. Wij worden steeds vaker geconfronteerd met de beperkingen van ons energiesysteem op het gebied van betaalbaarheid, voorzieningszekerheid en leefomgevingkwaliteit. Op dezelfde weg doorgaan is niet meer volhoudbaar. Veranderingen zijn noodzakelijk om onze welvaart en ons welzijn in de toekomst groeiende, of simpelweg op peil te houden.

Een aantal hoofdlijnen in het toekomstbeeld voor de energiehuishouding als geheel is vrij robuust: een forse rol voor energiebesparing, verduurzaming van de elektriciteitsopwekking, elektrificatie van gebruikssectoren en het gebruik van biomassa ter vervanging van fossiele brandstoffen.

- **Het belang van windenergie op land als bron van hernieuwbare energie**

Duurzame, of hernieuwbare energie is energie waarover de mensheid voor onbeperkte tijd kan beschikken en waarbij, door het gebruik ervan, het leefmilieu en de mogelijkheden voor toekomstige generaties niet worden benadeeld. Duurzame energie kan bestaan uit duurzaam opgewekte elektriciteit, warmte of groen gas

Windenergie is één van de mogelijkheden om duurzame elektriciteit op te wekken, naast bijvoorbeeld biomassa, zonne-energie en windenergie op zee.

In onderstaande tabel is het totaal aan duurzame elektriciteitsopwekking in Drenthe weergegeven in 2010, met een schatting voor 2020¹.

(GWh) ²	Wind	Zon, PV	AVI	Stortplaatsen	RZI	Covergisting	Industriële vergisting	Totaal
2010	2	2	178	7	3	161	0	354
2020	616	42	162	3	6	161	126	1.116

- **De eerste Drentse windturbines staan in Coevorden**

In 2011 zijn in Coevorden vier windturbines geplaatst en in werking gesteld, één op het terrein van Proctor en Gamble en drie op het terrein van Defensie. Daarnaast heeft de gemeente Coevorden vergunningen verleend voor nog twee windturbines. Daarmee is voor ongeveer 14 MW aan windenergie in Coevorden gerealiseerd dan wel vastgelegd. Toch zijn windturbines in Drenthe, vergeleken met veel andere provincies, nog een vrij onbekend fenomeen.

¹ "Energiebalansen provincie Drenthe", ECN, juli 2012

² GWh = gigawattuur

- **Het provinciaal zoekgebied voor windenergie**

Voor de realisatie van windenergie in Drenthe hebben provinciale staten bij de vaststelling van de Omgevingsvisie, op 2 juni 2010, een zoekgebied aangewezen. Dit zoekgebied omvat delen van de gemeenten Coevorden, Emmen, Borger-Odoorn en Aa en Hunze (zie ook bijlage 1).

Het is niet de bedoeling in het zoekgebied, rekening houdend met de wettelijke milieunormen, het maximaal mogelijk aantal windturbines te plaatsen. Wat dan wel mogelijk is, en waar, wordt nader uitgewerkt in deze Gebiedsvisie windenergie. Daarbij is niet de vraag aan de orde of er windenergie wordt geplaatst in het zoekgebied. Het gaat over de vraag waar en hoeveel windturbines in het zoekgebied redelijkerwijs kunnen worden geplaatst.

De gebiedsvisie is een gezamenlijk product van de provincie en de vier betrokken gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden.

- **Bouwstenen voor de gebiedsvisie**

Ter voorbereiding op de Gebiedsvisie windenergie is eerst een viertal vooronderzoeken uitgevoerd. Deze zogenaamde bouwstenen voor de gebiedsvisie zijn adviezen van externe deskundigen aan de betrokken overheden. Het betreft de rapporten:

- “Gebiedsvisie Windenergie Fase 1: resultaten interviews / gesprekken”, Elzinga en Oterdoom Procesmanagement, 5 december 2011;
- “Windenergie in Drenthe in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn, ROM3D en H+N+S, 10 februari 2012, “Windenergie Emmen / Coevorden, ROM3D en Schöne, 1 juni 2012” en
- “Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe”, KNN, januari 2012³. De gebiedsvisie is mede gebaseerd op deze bouwstenen.

---

³ Deze rapporten zijn te vinden op www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/windenergie.

2. Doelen

- **Doelen Gebiedsvisie windenergie**

Met de gebiedsvisie worden de volgende doelen gerealiseerd:

- de uitwerking van het zoekgebied voor windenergie in de provinciale Omgevingsvisie;
- de bijdrage vanuit de regio aan de op te stellen Rijksstructuurvisie windenergie op land;
- het kader voor en de onderbouwing van de realisatie van het provinciale aanbod van 280 MW;
- het kader voor de beoordeling van concrete initiatieven die vallen onder de Rijkscoördinatieregeling;
- een kader voor de op te stellen gemeentelijke structuurvisies;
- een bijdrage aan de communicatie over windenergie met de bevolking;
- een overzicht van de voordelen voor het gebied in algemene zin en voor de bevolking in het bijzonder.

- **Rijksbeleid voor windenergie**

Het rijksbeleid voor windenergie op land wordt verwoord in de Structuurvisie windenergie op land. Deze structuurvisie is nog in voorbereiding en zal volgens planning in 2013 worden vastgesteld. Het rijk hanteert een doelstelling van 6000 MW windenergie op land voor 2020. Deze doelstelling hangt samen met een doelstelling van 14% duurzame energie van het totale eindgebruik in 2020. In de Structuurvisie windenergie op land zullen in ieder geval de gebieden worden aangegeven waar volgens de rijksoverheid windparken met een omvang van minimaal 100 MW mogelijk zijn.

Doelstellingen voor windenergie op land worden standaard uitgedrukt in megawatt (MW) opgesteld vermogen. Het gaat er echter om zo veel mogelijk duurzaam opgewekte elektriciteit zo efficiënt mogelijk te produceren. De opgewekte en geleverde elektriciteit wordt uitgedrukt in Gigawattuur (GWh), Megawattuur (MWh) of Kilowattuur (KWh).

- **Provinciaal en gemeentelijk beleid voor windenergie**

Provincie Drenthe.

De twaalf provincies hebben de rijksoverheid een aanbod gedaan voor de realisatie van de rijksdoelstelling van 6000 MW in 2020. Als onderdeel daarvan heeft de provincie Drenthe het aanbod gedaan in Drenthe 280 MW te willen realiseren. De realisatie vindt plaats in het provinciaal zoekgebied voor windenergie dat is aangewezen in de provinciale Omgevingsvisie.

Hieronder staat de betreffende tekst uit de provinciale Omgevingsvisie. De bijbehorende kaart is te vinden in bijlage 1.

“Omdat de maat en de schaal van het landschap van een groot deel van de gemeenten Emmen en Coevorden, en van het oostelijke veenkoloniale gebied, zich het beste voor windenergie leent, kan in dit gebied worden gezocht naar geschikte locaties voor windturbineparken (zie kaart 8a “Zoeklocatie grootschalige Windenergie”). Buiten het aangegeven gebied (kaart 8a) sluiten wij de toepassing van windenergie na 2020 niet helemaal uit. Wel dienen ook deze plannen te voldoen aan de voorwaarden zoals die hierna zijn verwoord met betrekking tot het zoekgebied grootschalige windenergie (kaart 8a), met uitzondering van de opstelling van kleine windenergie-installaties binnen het bebouwde gebied

(niet zijnde buitengebied), passend bij de bestaande bebouwings- en/of beplantingshoogte. Dergelijke kleine installaties achten wij van gemeentelijk belang.

Aan de toepassing van windenergie geven wij de volgende randvoorwaarden en criteria mee:

- *Het vermogen van een windmolen dient ten minste 3 MW te bedragen;*
- *Solitaire windmolens zijn niet toegestaan. Molens dienen ten minste in een cluster van 5 te worden gerealiseerd;*
- *Windmolens worden in LOFAR-zone 1 uitgesloten en mogen in LOFAR-zone 2 het LOFAR-project niet hinderen;*
- *Er dient rekening te worden gehouden met laagvliegroutes;*
- *Er dient aan de natuur- en milieuwetgeving worden voldaan (o.a. Natura 2000, rode lijstsoorten, geluid, veiligheid);*
- *De kernkwaliteiten dienen zoveel als mogelijk behouden te blijven.*

Wij stimuleren daarbij c.q. vragen initiatiefnemers te werken met organisatievormen waarin ook bewoners (kunnen) participeren. Ook zien wij de ontwikkeling van windenergieprojecten door de landbouwsector als een kansrijke tweede tak."

Gemeente Aa en Hunze

De gemeente Aa en Hunze heeft op 31 januari 2012 een Duurzaamheidsvisie vastgesteld. Daarin wordt geconstateerd dat de steeds schaarser wordende fossiele energiebronnen op de lange termijn niet kunnen voorzien in de in verwachte vraag naar energie. Een ander probleem is dat door de toenemende uitstoot van broeikasgassen het klimaat verandert. Een groot deel van de productie van broeikasgassen wordt veroorzaakt door de emissie van CO₂ dat vrijkomt bij het gebruik van fossiele energiebronnen. Daarom stelt de Duurzaamheidsvisie zich ten doel het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen en de uitstoot van CO₂ in 2025 met 50% te reduceren ten opzichte van 2010. De gemeente zet daarbij in op energiebesparing, duurzame energieproductie en efficiëncy verbetering.

Windenergie kan een belangrijke bijdrage aan leveren aan de productie van duurzame energie. De gemeente ziet windenergie als een waardevolle duurzame energiebron, maar constateert tegelijk dat de ruimtelijke inpassing doorgaans moeilijk is. Windparken overstijgen namelijk de schaal van het landschap. Om ruimtelijke kaders te scheppen voor de plaatsing van windmolens (aantallen, locaties en de verdeling over het provinciaal zoekgebied) heeft de gemeente Aa en Hunze, samen met de provincie Drenthe en de andere gemeenten in het zoekgebied, deze Gebiedsvisie windenergie opgesteld. Met een ruimtelijk kader voor windenergie wil de gemeente Aa en Hunze voorkomen dat de landschappelijk kwaliteiten en het woon- en leefklimaat onnodig worden aangetast. Daarmee wil de gemeente Aa en Hunze bijdragen aan de doelstellingen voor windenergie. In de duurzaamheidsvisie is de inzet van windenergie op voorhand beperkt tot een opgesteld vermogen van maximaal 30 MW.

Gemeente Borger-Odoorn

De raad van Borger-Odoorn heeft in 2009 de Toekomstvisie Borger-Odoorn vastgesteld. Daarin zijn de gemeentelijke wensen en belangen voor de lange termijn opgenomen. Deze toekomstvisie geeft hoofdkaders aan. Een meer concrete vertaling vindt plaats in een gemeentelijke Structuurvisie en in bestemmingsplannen.

In de toekomstvisie is over duurzaamheid, energie en klimaatverandering is opgenomen dat:

- energiebesparing in alle sectoren een belangrijke en logische eerste stap is;
- het nodig is om het percentage duurzame energie in de energievoorziening te laten groeien;
- de gemeente op een breed front partijen met goede ideeën en initiatieven wil helpen.

Ten tijde van het opstellen van de toekomstvisie speelde de discussie over windenergie nog niet binnen de gemeente. In de later, op 9 december 2010, door de gemeenteraad vastgestelde Structuurvisie Borger-Odoorn is het thema windenergie wel opgenomen. Op bladzijde 29 van deze structuurvisie is aangegeven dat het veenkoloniaal gebied van de gemeente deel uitmaakt van het provinciaal zoekgebied voor windenergie. Het veenkoloniaal gebied kenmerkt zich door grootschalige openheid en dat wordt als een te handhaven kernwaarde beschouwd.

Vanuit landschappelijke overwegingen heeft de gemeente dan ook bezwaren tegen het realiseren van een grootschalig windpark met tussen de 80 en 200 windturbines. Ook vreest de gemeente een mogelijke versnelling van de bevolkingsdaling vanwege een omvangrijk windpark. De nadelen van een dergelijk grootschalig windpark zijn in de ogen van de gemeente groter dan de voordelen.

Gemeente Emmen

 @@

Gemeente Coevorden

Voor de gemeente Coevorden is de ontwerp-Structuurvisie van betekenis. Daarin is de volgende tekst opgenomen. De bijbehorende kaart is opgenomen in bijlage 2.

“In het zuidoosten van de gemeente doen zich nieuwe ontwikkelingen voor. Door de aanwezigheid van veen en olie in de bodem, staat het gebied al vele jaren in het teken van energie en heeft er een transformatie in het landschap plaatsgevonden. Het feit dat hier oliewinning plaats vindt, manifesteert zich nadrukkelijk in het landschap door de aanwezigheid van boorlocaties en de recent aangelegde bovengrondse pijpleidingen. Wij zien hier als gemeente aanknopingspunten voor een verdere ontwikkeling in de vorm van een nieuw cultuurlandschap, aansluitend op de aanwezige bedrijvigheid in Coevorden, met mogelijkheden tot het winnen van alternatieve energie.

Hier wordt met windenergie en andere vormen van energiewinning een landschap vormgegeven dat optimaal gebruik maakt van de mogelijkheden die deze omgeving biedt. Het nieuwe cultuurlandschap combineert daarbij twee aspecten. De wil als gemeente om vooruitstrevend te zijn en de wil om duurzaamheid, milieu en het tegengaan van en aanpassing aan klimaatverandering, kansen te geven. Dit willen wij ook zichtbaar maken voor het grote publiek. Het niet laten bij woorden dat we als gemeente iets willen doen tegen klimaatverandering, maar ook daadwerkelijk samen met de markt kansen creëren voor het winnen van energie uit hernieuwbare bronnen.”

- **Bevoegdheden op het gebied van windenergie**

Windparken met een gepland vermogen van 100 MW of meer vallen onder de rijkscoördinatieregeling (RCR). Deze regeling is bedoeld om bij grote projecten op een efficiëntere en snellere manier besluiten te kunnen nemen.

Dit houdt in dat de rijksoverheid het ruimtelijk besluit neemt (het inpassingsplan) dat in de plaats komt van het bestemmingsplan. Dit besluit stelt het provinciaal en gemeentelijk beleid voor de betreffende locatie terzijde. Gemeente en provincie voeren daarover overleg met de rijksoverheid en hebben geen mogelijkheid om tegen het besluit in beroep te gaan bij de rechter. Voor anderen blijft die mogelijkheid wel bestaan. Daarnaast coördineert de rijksoverheid de procedures ter voorbereiding van de overige voor het project benodigde besluiten. De gemeente blijft verantwoordelijk voor de omgevingsvergunning.

Voor windparken met een kleiner vermogen dan 100 MW is de gemeente bevoegd gezag voor het ruimtelijk besluit en voor de omgevingsvergunning. Indien de gemeente weigert mee te werken aan de procedures voor een windpark, neemt de provincie de bevoegdheid voor het ruimtelijk besluit over in de vorm van een (provinciaal) inpassingsplan. Tevens wordt de provincie dan verantwoordelijk voor de coördinatie van de procedures.

- **Juridische status en uitwerking gebiedsvisie**

De gebiedsvisie heeft geen wettelijke juridische status. De gebiedsvisie kan het best worden gekarakteriseerd als een gezamenlijke bestuurlijke en politieke visie van de provincie en de vier gemeenten (het college van GS en de vier colleges van B&W) over de invulling van het zoekgebied voor windenergie.

De provincie en de vier gemeenten zijn, op basis van hun rollen, bevoegdheden en instrumenten, elk verantwoordelijk voor de verdere uitwerking en uitvoering van de gebiedsvisie.

De provincie zal de uitwerking van de gebiedsvisie, waaronder haar aanbod van 280 MW aan de rijksoverheid voor de realisatie van de landelijke doelstelling, opnemen in een uitwerking van de Omgevingsvisie en/of in een wijziging van provinciale Omgevingsverordening.

De doorwerking van de gebiedsvisie in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn is primair gericht op het beïnvloeden van de lopende aanvragen voor de windparken De Drentse Monden en Oostermeer. Een onderdeel daarvan is dat de keuzes in de gebiedsvisie ook worden meegenomen in de milieueffectrapportage voor voornoemde windparken⁴. Beide gemeenten zullen de gebiedsvisie doorvertalen naar hun structuurvisies cq bestemmingsplannen.

De gemeenten Emmen en Coevorden hebben gekozen voor het aanwijzen van geschikte locaties voor windenergie in hun gemeentelijke structuurvisies. In Emmen betreft het een structuurvisie voor windenergie en in Coevorden wordt het onderdeel van een (algemene) structuurvisie voor het grondgebied van de gehele gemeente.

---

⁴ Overeenkomstig een toezegging van de minister van EL&I van 19 juni 2012

3. Analyse

- **Ruimtelijke beschrijving**

De ontginning van de veengronden aan de oostkant van Drenthe wordt gekarakteriseerd door een nog altijd zichtbare tijdslijn. De leesbaarheid van die tijdslijn wordt bepaald door de aanwezige karakteristieken van zowel de ondergrond als de bovengrond. Deze karakteristieken maken een logische gebiedsindeling op hoofdlijnen mogelijk: een noordelijk deel 'Het noordelijke veen' (Zuidlaarderveen – Gasselterboerveen), een middendeel 'De Drentse Monden' (Gasselterboerveen - Valtherdijk) en een zuidelijk deel 'De Emmer venen' (Valtherdijk – Zwartemeer / Schoonebeek).

Het noordelijke veen, Zuidlaarderveen – Gasselterboerveen

Het noordelijke deel bestaat voornamelijk uit een randveenontginning. Dit is de randveenontginning van de Hunze. Deze ontginning loopt parallel aan de Hondsrug en heeft nauwe relaties met de op de Hondsrug liggende dorpen. De ontginning van deze veenranden gebeurde handmatig en is daardoor kleinschalig van karakter. Deze randveenontginning ligt buiten het zoekgebied voor windenergie.

Kenmerkend voor randveenontginningen zijn de weg- en streekdorpen die het occupatiepatroon vormen. Op de hogere ruggen langs de Hunze ontstonden kleinschalige bebouwingslinten langs kronkelige wegen. Zo ontstond vanaf de Zuidlaarder tot de Exloër venen, oostelijk van de Hunze, een min of meer aaneengesloten rij wegdorpen die alle vanuit de Hondsrug zijn ontstaan. Naast lintbebouwing op de ruggen, is er op een enkele zandkop her en der bebouwing te vinden.

Een ander kenmerk is de optrekkende strokenverkaveling die haaks op de wegenstructuur ligt. Van oudsher is het verkavelingspatroon smal, ten behoeve van een goede ontwatering. Vanaf de weg zijn er, via de niet bebouwde open stukken langs de weg, doorzichten naar het achterliggende open landschap.

Het noordelijke deel kent in het zoekgebied twee gebieden met het landschapstype Veenkoloniën, te weten: de 'Oude Veenkoloniën' en het gebied rond Gasselterboerveenschemond. De 'Oude Veenkoloniën' zijn de ontginningen rondom het Annerveensche en Eexterveensche kanaal. Dit zijn 18^e eeuwse ontginningen. Logischerwijs hebben de oude Drentse koloniën nauwe relaties met de direct aangrenzende Groningse veenkoloniën (o.a. het 17^e eeuwse Wildervank en Borgercompagnie).

Het gebied van Gasselterboerveenschemond is, vanuit het noorden bekeken, het begin van de Drentse Monden. Omdat het Bos van Kruit, als groene massa, een fysieke scheiding is gaan vormen, is Gasselterboerveenschemond bij het noordelijke veengebied getrokken

De Drentse Monden, Gasselterboerveen - Valtherdijk

Het gebied van de Drentse Monden bestaat uit het landschapstype Veenkoloniën. Het gebied is door middel van kanalen en wijken stelselmatig ontgonnen. De ontginningstructuur is gericht op het Stadskanaal. Via deze wijken en kanalen werd de turf verscheept.

Langs de kanalen ontstonden lange bebouwinglinten. Het dorpsilhouet is een langgerekte strook, waarvan de massa wordt gevormd door een aaneenschakeling van grote boerderijen en woningen met erfbeplantingen. De bebouwing in deze bebouwingslinten varieert van grote boerderijen met veen-

koloniale allure tot kleinschalige arbeiderswoningen. De lengte van het lint beslaat de volledige breedte van het gebied. Van Hondrug tot aan de plaats Stadkanaal is het lint een aaneenschakeling van bebouwing. Dominerend is de langgerekte wegbegeleidende beplanting van opgaande bomen in een vlak en open landschap. Deze openheid is een belangrijk kenmerk voor dit gebied.

De ontginningstructuur van deze kanaaldorpen herhaalt zich een aantal malen met een landmeetkundige regelmaat. De namen van de woonlinten zijn afgeleid van de dorpen op de Hondsrug. (Gasselternijveen en Gasselternijveenschemond, Drouwen en Drouwenermond, etcetera). De stelselmatige en systematische ontginning van dit gebied trok zich niets aan van de ondergrond, zoals dat bij de randveenontginning wel het geval was. Een ander groot verschil zat in het tempo van de ontginning. Deze lag in het gebied van de Drentse Monden hoger vanwege een systematische aanpak.

Vervolg @@@ ( )

- **Geschiktheid voor windenergie**

De gemiddelde windsnelheden in het zoekgebied zijn lager dan in gebieden langs of nabij de kust. Toch is het windaanbod ook hier toereikend om, met behulp van subsidie, een financieel sluitend bedrijfsplan op te stellen voor een windpark. Dit blijkt ook uit het grote aantal plannen voor windparken. De windsnelheden in het zoekgebied variëren op 120 m hoogte van 7,5 m/sec in zuidelijk deel, tot 9,0 m/sec in het noordelijk deel (zie ook bijlage 3).

Een punt van aandacht is de rijkssubsidieregeling SDE+. Zonder toereikende bijdrage vanuit de SDE+ is realisatie van de doelstelling voor windenergie voornamelijk onhaalbaar. Windturbines in de niet-kust regio's hebben een lagere energieopbrengst dan vergelijkbare windturbines langs de kust. Dit vanwege significante verschillen in de gemiddelde windsnelheden. Daarom is een regio passende SDE+-subsidieregeling vereist, waarin rekening wordt gehouden met de verschillen in het windaanbod. Het ministerie van EL&I bekijkt, mede n.a.v. de motie Van Tongeren, de mogelijkheden om op dit punt de SDE+ aan te passen.

Aanvulling ( ) @@

- **Plannen voor windparken**

In het zoekgebied is sprake van enkele tientallen initiatieven voor het bouwen van windparken. De initiatieven worden voornamelijk ontwikkeld door projectontwikkelaars, coöperaties van boeren en energiemaatschappijen. Het meest in het oog springend is een viertal grote initiatieven in de gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze. Deze vier initiatieven hebben zich gebundeld tot de plannen De Drentse Monden en Oostermoer. Beide plannen vallen vanwege hun geplande omvang onder de Rijkscoördinatieregeling.

In de gebieden waar een windpark kan worden gerealiseerd willen wij bevorderen dat de grondeigenaren en de ontwikkelaars één gezamenlijk plan ontwikkelen en tot uitvoer brengen. Zowel de eigenaren van de gronden waarop een turbine wordt geplaatst als de eigenaren van aangrenzende gronden moeten in de gelegenheid worden gesteld deel te nemen. Daarmee kan de meest optimale opstelling worden gerealiseerd, zonder ruimtelijke beperkingen vanuit grondposities.

- **Het elektriciteitsnetwerk**

De elektriciteit die door een windpark wordt opgewekt, wordt via het elektriciteitsnetwerk afgeleverd bij de gebruikers. Belangrijke afnemers van elektriciteit zijn de industrie en stedelijke gebieden. In de ideale situatie zitten de producent en de gebruiker dicht bij elkaar. De kosten van het netwerk en de transportverliezen blijven dan beperkt. Voor Noord Nederland geldt dat er minder vraag is naar elektriciteit, dan er wordt geproduceerd. Daarom moet de hier geproduceerde elektriciteit worden getransporteerd naar gebieden elders, waar meer vraag is. Dit geldt overigens niet alleen voor de elektriciteit die wordt opgewekt door windparken. Ook de centrales voor fossiele brandstoffen die nu worden gebouwd in de Eemshaven, vergen omvangrijke hoogspanningslijnen door Drenthe en Friesland, om de elektriciteit te kunnen afvoeren.

De kosten van de infrastructurele voorzieningen die vereist zijn voor een aansluiting op het net komen in beginsel voor rekening van de eigenaar van het betreffende windpark. Als daarvoor ook een uitbreiding van het landelijk hoogspanningsnet vereist is, zullen de kosten worden 'gesocialiseerd' en voor rekening komen van de staat der Nederlanden. Een punt van aandacht is de omvang van de kosten van een aansluiting, in verhouding tot de totale investering in het windpark. Als de kosten van een aansluiting relatief hoog zijn (er is bijvoorbeeld een nieuw transformatorstation nodig of er moet over een relatief grote afstand een kabel worden aangelegd) zal het niet mogelijk zijn een windpark rendabel te exploiteren.

In het zuidelijk deel van het zoekgebied, nabij Emmen en Coevorden, is het elektriciteitsnetwerk voldoende robuust om, zonder omvangrijke extra kosten, windparken van enige omvang te kunnen aansluiten. De aanwezigheid van grote stedelijke kernen en omvangrijke industrieterreinen, die relatief veel elektriciteit afnemen, en een enkele jaren geleden gerealiseerd transformatorstation nabij het kassengebied Klazienaveen/De Runde, spelen daarbij een positieve rol.

In het noordelijk deel, in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn, zijn minder aansluitmogelijkheden. De netwerkinfrastructuur is ooit aangelegd voor de huidige vraag en het huidige aanbod. Nieuwe, grote windparken kunnen hier niet zondermeer op het bestaande net worden aangesloten, hetgeen ook weer te maken heeft met het spanningsniveau. Grotere windparken vereisen al snel een spanning van 110 of 220 kV en kunnen daarom niet via het aanwezige middenspanningsnet (50 kV) worden ontsloten. Dit betekent dat opgewekte elektriciteit van grotere windparken eerst door middel van nieuw aan te leggen kabels uit het gebied moet worden gebracht om elders te kunnen worden ingevoerd op de hoofdlijnen van het net.

De 380 KV-lijn van Zwolle naar Meeden loopt weliswaar door en langs het zoekgebied, maar is een transportverbinding en niet bedoeld voor het aansluiten van een windpark. Dit betekent dat de mogelijkheden om in dit deel van het zoekgebied grootschalige windparken te realiseren, zonder hoge aanvullende investeringen, beperkt zijn.

Aanvulling Enexis @@

- **Veiligheid nabij windturbines**

■■■■■■ @@

- **Windturbines en gezondheid**

Windturbines en gezondheidsklachten worden regelmatig met elkaar in verband gebracht. Dat gebeurt vooral vanwege het geluid van windturbines, maar bijvoorbeeld ook vanwege slagschaduw (weerkaatsing van zonnestraling door draaiende wieken). Ook worden windturbines in verband gebracht met een 'windturbine syndroom' of 'windturbineziekte'. Dit zou met name veroorzaakt worden door laagfrequent geluid van windturbines en met geluid samenhangende trillingen.

Geluid kan leiden tot hinder- en stressgerelateerde gezondheidsklachten. Onderzoeken in andere Europese landen, zoals Denemarken en Duitsland, bevestigen dit beeld. Dat geldt voor zowel de lichamelijke als de psychische gezondheid.

Om die reden gelden wettelijke regels voor windturbines. Sinds 2011 geldt voor de geluidsemissie van windturbines de Europese jaardosisnorm (Lden). Met deze norm, die overigens al veel langer geldt voor weg-, rail- en vliegverkeer, wordt het gehele geluidsspectrum van windturbinegeluid meegenomen, dus ook het laagfrequente geluid. Naast een jaargemiddelde norm voor overdag van 47 decibel (Lden), geldt een norm van 41 decibel voor de nachtperiode (Lnight). Ook voor slagschaduw vanwege windturbines zijn wettelijke normen vastgesteld. De provincie en de vier gemeenten gaan in deze gebiedsvisie en bij de beoordeling van concrete plannen, uit van deze nationale normen.

Om inzicht te krijgen in de huidige geluidbelasting, wordt een aantal geluidmetingen uitgevoerd met behulp van onbemande meetposten.

De provincie heeft het ministerie van I&M geadviseerd om, naast het onderzoek dat wordt uitgevoerd in het kader van de m.e.r voor de projecten De Drentsche Monden en Oostermoer, ook een meer algemeen onderzoek in te stellen naar de emissie van laagfrequent geluid door windturbines, de gevolgen daarvan voor de gezondheid en de wenselijkheid van een (aangepaste) grenswaarde.

Aanvulling [REDACTED] **en** [REDACTED] @@

- **Waarde onroerende zaken**

(Aanvulling Peter vd Veen en Henk Brink):

Voor wat betreft de discussie over de windmolens zitten we nu nog in een fase waarbij er in het gehele veenkoloniale gebied binnen de mogelijkheden van het provinciale zoekgebied windmolens kunnen komen.

Bij de markanalyse v.w.b. onroerendgoed-verkopen zal het gehele gebied in ogenschouw moeten worden genomen.

Wanneer er meer wordt getrechterd door in deze gebiedsvisie aanvaardbare locaties te noemen waar windmolens kunnen komen, dan kan gericht op die gebieden een meer diepgaande marktanalyse worden losgelaten.

Pas bij de concrete plaatsing van windmolens kan tot aan perceelsniveau het effect ervan in de waardebepaling worden beoordeeld.

De noordelijke gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn in het zoekgebied hebben afgesproken om markt-analyseonderzoeken telkens naast elkaar te leggen en te beoordelen op eventuele verschillen.

Ook zullen andere gemeenten waar de windmolenplaatsing speelt c.q. heeft gespeeld als referentiekader worden meegewogen.

Bij de waardebepaling over 2011 is t.b.v. een referentiekader contact gezocht met de gemeente Veendam. Uit een in die gemeente verricht onderzoek is niet gebleken van een waardedaling over 2011 naar aanleiding van de plannen N33.

Met het doorlopende marktanalyseonderzoek tussen nu en de nabije toekomst willen de gemeenten de waardeontwikkeling inzichtelijk houden en het eventuele veranderende effect door windmolenplannen c.q. –plaatsing zichtbaar maken.

(tekst):

Op grond van hoofdstuk 6, afdeling 6.1, van de Wet ruimtelijke ordening wordt op aanvraag planschadevergoeding toegekend, voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager van de tegemoetkoming van de schade behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd. Er is dus wettelijk gegarandeerd dat voor vergoeding in aanmerking komende schade ook daadwerkelijk zal worden vergoed. Mogelijke schade die reeds bij de voorbereiding van het plan optreedt komt pas voor vergoeding in aanmerking nadat het plan is vastgesteld, omdat de schade op dat moment pas als definitief kan worden aangemerkt.

4. Randvoorwaarden

• Wettelijke eisen

Er zijn verschillende wettelijke eisen voor de bescherming van omwonenden en het milieu tegen negatieve effecten van windturbines. Het betreft voornamelijk normen op het gebied van geluid, slagschaduw en veiligheid. Deze normen hebben wij vertaald naar (geschatte) minimaal aan te houden afstanden tussen een woning, of een andere hindergevoelige bestemming, en een windturbine. Deze afstanden zijn weergegeven op de zogenaamde Belemmeringenkaart (zie bijlage 4). Ook andere belemmeringen voor het realiseren van windparken, zoals de ecologische hoofdstructuur (EHS) zijn op deze kaart weergegeven.

Het radioastronomieproject LOFAR in de gemeente Borger-Odoorn, kent een zogenaamd aandachtsgebied. Ook enkele zogenaamde buitenstations van LOFAR, elders in het zoekgebied, kennen aandachtsgebieden. Daarin is het niet toegestaan activiteiten te verrichten die het onderzoek in het kader van LOFAR hinderen. De aandachtsgebieden zijn weergegeven op de Belemmeringenkaart en, op grond van informatie van ASTRON, geïnterpreteerd als een zone waar geen turbines geplaatst kunnen worden. In het kader van de milieueffectrapportage voor De Drentse Monden/Oostermoer loopt nog een onderzoek naar de effecten van windturbines op het LOFAR-onderzoek. De eerste uitkomsten worden dit najaar verwacht.

De Belemmeringenkaart geeft een eerste, grof beeld van de gebieden die in beginsel geschikt zijn voor het realiseren van windparken. Op het punt van de bescherming van verspreid voorkomende bebouwing is de kaart echter onvolledig. Daarbij speelt een rol dat deze bebouwing soms door initiatiefnemers wordt bewoond en met een lichtere milieubescherming kan worden volstaan. De precieze invulling van de normen zal plaats vinden in het kader van de beoordeling van concrete aanvragen voor het bouwen van een windpark.

• Gebiedsontwikkeling

Kwaliteitsontwikkeling in het gebied waar windenergie wordt gerealiseerd, is een voorwaarde voor het realiseren van windenergie. De realisatie van windenergie zien wij als een integraal vraagstuk. Door de realisatie van windenergie op te pakken als onderdeel van een integrale gebiedsontwikkeling, en ook te laten bijdragen aan die gebiedsontwikkeling, ontstaat er een evenwichtiger ontwikkeling. Een impuls voor leefbaarheid, omgevingskwaliteit en economische ontwikkeling stimuleert een duurzame ontwikkeling in het gebied. Daarom is een gebiedsgebonden bijdrage vanuit een windpark een voorwaarde voor het realiseren van een windpark. Wij gaan daarbij uit van een bijdrage tussen de 10 en 20% van de opbrengst uit de exploitatie van de windmolenopstelling voor belastingen.

• Participatie in windparken

Het is belangrijk dat omwonenden van een windpark worden betrokken bij het realisatieproces van een windpark en de mogelijkheid krijgen om in de ontwikkeling en uitvoering te participeren. Dit geeft omwonenden de gelegenheid wensen kenbaar te maken over de inpassingsmaatregelen van windenergie en de invulling van gebiedsontwikkeling. Wij zullen participatieprocessen ondersteunen en faciliteren. Wij streven naar een vorm van participatie die leidt tot de hoogste meerwaarde. Dit mede op basis van ervaringen elders en ervaringen van ontwikkelaars.

Een bijzondere vorm van participatie betreft het financieel participeren in een windpark. Wij zijn van mening dat alle omwonenden van een windpark financieel moeten kunnen meeprofiteren van de opbrengsten. Het adviesbureau KNN heeft op verzoek van de provincie Drenthe een onderzoek ingesteld naar mogelijke modellen om de bevolking financieel te laten participeren in windparken: "Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe", maart 2012. In dit rapport worden de belangrijkste mogelijkheden opgesomd. Wij verplichten de initiatiefnemers een financieel aanbod te doen aan omwonenden. De Drentse Energieorganisatie kan een rol spelen bij de invulling.

- **De adviezen van ROM3D, HNS en Schöne.**

In de adviezen van ROM3D, HNS en Schöne is een beoordelingskader ontwikkeld. Dit is vervolgens door hen gebruikt als een meetlat voor de beoordeling van mogelijke locaties voor windparken.

De meetlat is opgebouwd uit vier onderdelen waarvan één betrekking heeft op de leefkwaliteit en de overige drie zich richten op de ruimtelijke kwaliteit, de herkenbaarheid van opstellingen en de ruimtelijke betekenis van de opstellingen op een hoger schaalniveau. De scores binnen de vier onderdelen worden zowel gelijkwaardig gewogen en opgeteld, als met een zwaarder gewicht voor leefkwaliteit, gelijk aan het gewicht van de overige drie onderdelen tesamen. Het advies is gebruikt voor de in hoofdstuk 5 opgenomen ontwerpcriteria en locaties, in het besef dat scores nooit 100% objectief zijn te bepalen.

- **Vermogens en opbrengsten van windturbines**

De doelen voor windenergie worden in Nederland uitgedrukt in het vermogen van de turbines: in kilowatt of megawatt (MW). Landelijk: 6000 MW, provincie Drenthe: 280 MW. Bezien vanuit duurzame energieopwekking is de feitelijke productie van elektriciteit van belang, uitgedrukt in kilowattuur, megawattuur of gigawattuur. Alleen de met windenergie opgewekte elektriciteit in Kwh draagt namelijk bij aan het realiseren van de landelijke en provinciale doelstelling voor 2020 van 14% duurzame energie van het totale eindgebruik van energie.

Vanuit ruimtelijke perspectief is er een voorkeur om de provinciale doelstelling te realiseren met turbines met een zo groot mogelijk vermogen. Deze turbines zijn in het algemeen hoger, hebben dikkere masten en langere wieken. Daar staat tegenover dat je minder nodig hebt voor het bereiken van de doelstelling (in MW) en ze draaien trager, hetgeen een rustiger beeld geeft.

Anderzijds willen wij ook een zo groot mogelijke opbrengst aan elektriciteit (in KWh) realiseren. Immers, alleen daarmee wordt een bijdrage gerealiseerd aan de doelstelling van 14% duurzame energieopwekking. Dat beide voorkeuren met elkaar op gespannen voet staan, wordt toegelicht in bijlage 5.

Volgens de huidige inzichten lijkt in het zoekgebied een turbine van 3 MW het optimum tussen investeringskosten en energieopbrengsten het best te benaderen. In de gebiedsvisie is daarom uitgegaan van turbines van 3 MW, in het besef dat het in de praktijk anders kan uitpakken.

De keuze van het turbinevermogen en de ashoogte wordt overgelaten aan de initiatiefnemers, waarbij natuurlijk moet worden voldaan aan de wettelijke milieu- en gezondheidseisen. In de gebiedsvisie is (rekentechnisch) uitgegaan van turbines van 3 MW.

Uiteindelijk kunnen toch grotere vermogens worden geplaatst dan 3 MW, omdat techniek en productiekosten variabele grootheden zijn. Anderzijds valt ook niet uit te sluiten dat er turbines met een kleiner vermogen dan 3 MW worden geplaatst. Zo hebben de in Coevorden geplaatste turbines een vermogen van 2 MW (Proctor and Gamble) en 2,5 MW (Defensie).

De geconstateerde discrepantie tussen het turbinevermogen en de energieopbrengst brengen wij onder de aandacht van de betrokken ministeries. Terzijde wordt opgemerkt dat ook de hoeveelheid energie en materiaal, benodigd voor de bouw van een windturbine, van betekenis is.

5. Visie

De gebiedsvisie krijgt invulling door voorwaarden en ontwerpcriteria te benoemen voor het ontwikkelen van windenergie. Deze voorwaarden betreffen de ruimtelijke, milieuhygiënische en maatschappelijke aspecten van windenergie. De milieuhygiënische randvoorwaarden zijn in wetgeving opgenomen (zie ook hoofdstuk 4) en komen meer in detail aan de orde bij de uitvoering van de gebiedsvisie. Het maatschappelijke gaat over gebiedsontwikkeling en participatie en is ook hiervoor in hoofdstuk 4 beschreven. In dit hoofdstuk staan de ruimtelijke ontwerpcriteria centraal en de doorwerking daarvan naar in aanmerking komende locaties.

De ruimtelijke criteria zijn mede gebaseerd op de adviezen van ROM3D/HNS/Schöne. Onderdeel van de advisering was het visualiseren van mogelijke opstellingen in een geschematiseerd driedimensionaal computermodel van het zoekgebied. Het aantal onderzochte opstellingen in deze adviezen is niet uitputtend. Er zijn mogelijkheden om opstellingen te verschuiven, te vergroten of te verkleinen en er zijn verschillende combinaties van opstellingen mogelijk in een groter gebied. De adviezen bevatten voldoende materiaal om een inschatting te kunnen maken van de positieve en negatieve gevolgen van dergelijke aanpassingen. De uiteindelijk gekozen locaties zijn ook in voornoemd computermodel opgenomen.

Een belangrijke aanbeveling uit het onderzoek betreft het maximaliseren van de afstanden tussen de afzonderlijke windparken. Het gaat er daarbij om de verschillende windparken als individuele opstellingen te kunnen blijven zien. Dit is vertaald naar: “Je mag wel bij een windpark wonen, maar niet in een windpark”.

- **Nieuw Energielandschap**

Iedere tijd voegt nieuwe elementen aan het landschap toe. Omdat in onze tijd veranderingen elkaar snel opvolgen, verandert ook het landschapsbeeld op een aantal plaatsen snel. Nieuwe elementen doen hun intrede in het landschap. Tegenwoordig zijn dat elementen die door hun maat en schaal grote invloed op het landschap hebben, dat kan onherstelbaar zijn. Veelal wordt om die reden een negatieve betekenis aan de nieuwe ontwikkeling toegekend. Om deze nieuwe elementen te “verstoppen”, zijn ze menigmaal onder de noemer ‘landschappelijke inpassing’ voorzien van camouflerende beplanting, ofwel “schaamgroen”. Eerlijk omgaan met landschap vraagt echter een andere benadering. Nieuwe elementen mogen gezien worden, mits ze goed verankerd zijn in het landschap. Verankering betekent het zoeken naar een passende plek, een logische plek, een vorm van vanzelfsprekendheid uitstraalt. Dat is een plek waarbij zowel het bestaande landschap als het nieuwe element tot zijn recht komt. Dat is een plek die weinig kwetsbaar is voor de aard en de schaal van de ingreep. Plaats grootschalige objecten daarom bij grootschalige infrastructuur of bedrijventerreinen. Kom eerlijk uit voor de functie, de vorm en de schaal van zo’n nieuw element en pas een verantwoorde vormgeving toe. Bedenk dat het nooit lukt om een achteraf ongelukkig gekozen plek als nog acceptabel te maken.

Het uitbreiden van bestaande of het toevoegen van nieuwe functies of elementen in het landschap begint bij de vraag of de beoogde plek er geschikt voor is. De aard van de activiteit / het element moet overeenstemmen met het karakter van de plek (maat en schaal, rust/drukke, licht/donker, massa/ruimte, natuur/cultuur, verhouding steen/beplanting). Zoek aansluiting bij verwante functies. Houd

daarbij altijd rekening met de specifieke kenmerken van de verschillende landschapstypen en – onderdelen (een beekdalflank heeft andere kenmerken dan een open weide gebied van een laagveenontginning). Sommige kleinschalige ingrepen zijn op meerdere plekken in het landschap in te passen; andere activiteiten passen gewoonweg niet op een bepaalde plek. Kortom niet alles kan overal. Deze zoektocht naar de juiste elementen bij het juiste landschap noemen we de draagkracht van het landschap.

Het realiseren van een nieuw windenergielandschap betekent een ingreep in de leefomgeving. De acceptatie van deze grootschalige ingreep vindt alleen plaats wanneer de verschijning, locatie en opstelling van windturbines begrijpelijk zijn, wanneer het past bij de draagkracht van het landschap. . De combinatie van vormgeving, functionaliteit, constructie en materialisatie enerzijds en plaatsing anderzijds moeten logisch en verklaarbaar zijn. Om logische locaties aan te wijzen en logische opstellingen in te richten hebben we een goed doorwrochte gebiedsvisie nodig. De gebiedsvisie geeft sturing aan de ontwikkeling van het nieuwe energielandschap. Deze gebiedsvisie bestaat uit een sterke statement en een drietal ontwerputgangspunten. De ontwerputgangspunten houden elkaar in balans. Ze kunnen niet los van elkaar gebruikt worden, maar de zwaartepunt mag lokaal wel verschillen.

- *Functie bepaalt locatie*
- *Ruimtelijke karakteristiek bepaalt dichtheid van windparken*
- *Landschap bepaalt opstelling*

Deze uitgangspunten worden hierna toegelicht. Telkens wordt het uitgangspunt verduidelijkt in een algemene en gebiedspecifiek deel. Waar toepasselijk wordt dit toegelicht met een verbeelding.

• **Functie bepaalt locatie**

Waar komen de windparken?

Het karakter van een plek wordt voornamelijk bepaald door een combinatie van natuurlijke en culturele omstandigheden. Die combinatie is van oudsher bepalend voor het gebruik van een gebied en leidde zowel op het hogere als op het lagere schaalniveau tot een logische ruimtelijke inrichting. Daar waar rivieren in de zee uitmonden, ontstonden havens. Op hoger gelegen gronden ontstonden steden en dorpen en werd infrastructuur aan gelegd. Het is verklaarbaar, functioneel en logisch.

Het zoekgebied voor windturbines wordt op hoofdlijnen gekarakteriseerd door grootschaligheid, functionaliteit en bedrijvigheid. Het grootschalige landschap, met als hoofdfunctie robuuste landbouw, de aanwezigheid van infrastructuur én bedrijvigheid zijn ruimtelijke aanknopingspunten voor het ontwikkelen van logische locaties voor windturbines. Logisch, omdat ze gebaseerd zijn op het bestaande, werkelijke, reële landschap.

Windturbines zijn groot, modern, innovatief en stralen een industrieel karakter uit. Het aansluiten bij locaties die industrieel zijn ingericht (bedrijventerreinen, glastuinbouwlocaties en infrastructuur) is niet alleen functioneel maar ook vanuit ruimtelijk perspectief logisch. Het karakter van windturbines en de functie ervan, maken het logisch dat deze gelokaliseerd worden in grootschalige landschappen nabij locaties waar een grote energievraag is. Het aansluiten bij deze fysieke, waarneembare topgrafische eigenschappen zorgen voor verankering en maken locaties verklaarbaar.

- **Ruimtelijke karakteristiek bepaalt dichtheid van windparken**

Hoeveel afstand tussen windparken?

Drenthe heeft in vergelijking tot andere gebieden in Nederland een landschap met vele rijkdommen. Uniek voor Drenthe is dat het hele Drents Plateau als landschappelijke eenheid goed herkenbaar is. Dat geldt ook voor de lagere veenontginningen aan de randen van het plateau. Het landschap van Drenthe is rijk aan contrasten. Contrasten die nog beleefbaar zijn. Het Drentse landschap kenmerkt zich door verschillen in hoog en laag, nat en droog, veen en zand, in beslotenheid en openheid en in bebouwde en onbebouwde gebieden. Het provinciale beleid ten aanzien van landschap is er op gericht om de verschillen in landschapskarakteristiek zichtbaar en beleefbaar te houden.

Het zoekgebied voor windturbines bestaat uit vier verschillende landschapstypen, namelijk de 'Veenkoloniën', het 'Wegdorpenlandschap van de randveenontginning' en het 'Esdorpenlandschap' en het esgehuchtenlandschap. Elke type heeft zijn eigen maat en schaal die gevormd worden door structuren, elementen en kenmerken die gezamenlijk het karakter en de "korrelgrootte" van het landschap vormen. Die korrelgrootte biedt houvast om per landschapstype op eigen wijze windopstellingen te realiseren.

De visuele invloedssfeer van turbines is afhankelijk van de combinatie tussen enerzijds de maat van de open ruimte, de korrelgrootte, waar de waarnemer zich bevindt en anderzijds de hoogte van de turbine. Indien een boom op 100 meter afstand van de waarnemer staat, is de windmolen visueel afgeschermd op een afstand groter dan 600 m. Indien een boom op 1 km afstand van de waarnemer staat, is de windmolen pas op een afstand van 6 km van af de waarnemer uit het beeld verdwenen. In figuur x wordt dit geïllustreerd.

Het bovenstaande betekent dat de invloedssfeer van de turbines in kleinschalige gebieden, dus gebieden met veel massa dicht bij de waarnemer, veel geringer is dan in grootschalige open gebieden, waar de bebouwing en de beplanting veel verder van de waarnemer verwijderd is. Vanuit dat perspectief is het laadvermogen van een besloten / kleinschalig landschap groter dan dat van bijzonder open landschappen. In een landschap met voldoende beplantingsmassa kan een kortere afstand worden gehanteerd tussen afzonderlijke windparken dan in open landschappen waar deze beplantingsstructuren vanuit de historische karakteristiek niet aanwezig zijn. Kortom; hoe opener een landschap hoe groter de afstand tussen afzonderlijke windparken moet zijn om interferentie en een groot horizonbeslag te voorkomen.

Voor dit uitgangspunt maken we binnen het zoekgebied de volgende vertaling:

- Het 'Wegdorpenlandschap van de randveenontginning' bij de hunzedal en het esgehuchtenlandschap vinden we de draagkracht van het landschap te klein om windparken te realiseren. Dit wil echter niet zeggen dat we die buiten beschouwing laten, immers de visuele invloed van een windpark is voelbaar op grote afstanden
- Voor de Veenkoloniën van de Drentse Monden geldt....Voor de Emmerse Veenontginningen geldt....
- Voor het 'Esdorpenlandschap' op de Hondsrug geldt....Emmen was oorspronkelijk een esdorp, maar omdat dit inmiddels een stedelijke karakter heeft geldt.....

- **Landschap bepaalt de opstelling**

Lijn, cluster of zwermopstelling

De landschappelijke ontginningspatronen van de Veenkoloniën zijn rechtlijnig en grootschalig. De landschappelijke ontginningspatronen van het esdorpenlandschap, daarentegen is organisch en grillig. In het Veenkoloniale structuur is het dus meer logisch om te kiezen voor rechtlijnige opstellingen van turbines waar een lijn in zijn geheel waargenomen kan worden tegen de achtergrond van een uitgerekte veenkoloniale lint. Tegen de grillige patroon van de esdorpen staat een zwermopstelling beter.

Voor dit uitgangspunt maken we binnen het zoekgebied de volgende vertaling:

- **De realisatie van het provinciaal doel van 280 MW**

De provincie en de vier gemeenten concluderen dat, op basis van onderzoeken van ROM3D/HNS/Schöne, het mogelijk is de provinciale doelstelling van 280 MW te realiseren in het zoekgebied. De gebiedsvisie maakt een opschaling van windenergie mogelijk van de nu aanwezige 14 MW op het Europark in Coevorden, tot 280 MW in 2020. Dit is een forse schaalsprong in een provincie met geen traditie van (moderne) windmolens. Daarnaast is er onzekerheid over lopende processen in Emmen en Coevorden en over de uitkomst van de twee RCR-procedures in Aa en Hunze en Borger-Odoorn.

Er zijn op dit moment dus verschillende risico's en onzekerheden. Dit kan inhouden dat een volledige doorvertaling van de doelstelling van 280 MW naar concrete locaties, op dit moment een theoretische exercitie wordt. De onzekerheden en risico's in de lopende processen maken het extra moeilijk om een realistisch eindplaatje te schetsen. De vier gemeenten nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het planologisch vastleggen van voldoende locaties voor windparken in het zoekgebied, zodat 280 MW aan windenergie kan worden gerealiseerd.

In de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn is de gebiedsvisie primair bedoeld om de besluitvorming van de rijksoverheid in het kader van de RCR en inpassingsplannen te beïnvloeden. De locaties voor windparken in de gebiedsvisie worden ingebracht in het onderzoek in het kader van de m.e.r. dat nu wordt uitgevoerd door de initiatiefnemers en de rijksoverheid. Dit als invulling van de toezegging van minister Verhagen om de voorkeursvarianten van de regio mee te nemen in het MER. Dit houdt in dat de gebiedsvisie deze opstellingen dus al in de eerste fase gedetailleerd moet aanwijzen.

In Emmen en Coevorden is de gebiedsvisie een kader voor de door hen op te stellen structuurvisies. Deze gemeenten krijgen en nemen de ruimte om, binnen het kader de gezamenlijke gebiedsvisie, de voor windenergie in aanmerking komende locaties tegen elkaar af te wegen en vast te leggen in hun structuurvisies.

De gemeente Emmen is bezig met een proces met de bevolking om een eerder afgesproken taakstelling van 60 MW te realiseren. De gemeente is bereid een hogere taakstelling in overweging te nemen, maar dat is aan de orde in een vervolgfase, als duidelijkheid is verkregen over de realisatie van de 60 MW. Omdat de locatiekeuze in nauw overleg met de bevolking plaats vindt, past hierin niet nu al locaties in de gebiedsvisie op te nemen.

In Coevorden kunnen de in aanmerking komende locaties worden aangeduid op dezelfde wijze als in de twee noordelijke gemeenten. Het is vervolgens aan de gemeente om dit vast te leggen in de structuurvisie.

- **De locaties en de opstellingen**

De ontwerpprincipes zijn gebruikt voor het bepalen van de geschikte locaties voor windparken, met uitzondering van het zoekgebied in Emmen. Van Noord naar Zuid worden hierna de gewenste locaties in beeld gebracht. De locaties zijn ook weergegeven op de bijlagen 6 en 7.

Locatie Gasselterboerveen

Dit betreft het gebied ten zuiden van Gieterveen en ten noorden van Gasselternijveen. In de ROM3D/HNS studie wordt hier een cluster gesitueerd. Nader onderzoek leert dat verspreid voorkomende woonbebouwing de mogelijkheid van een cluster van enige omvang beperkt. Daarom liggen één of meer lange en kortere lijnopstellingen, evenwijdig aan het Gasselterboerveen en Gasselterboerveenschmond, meer voor de hand. De afstand tot het windpark N33 nabij Veendam is ca 7 km. Deze locatie ligt in het gebied van het geplande windpark Oostermoer.

Locatie Nieuw Buinen Zuid

Hier gaat onze voorkeur uit naar een clusteropstelling, ten zuiden van Nieuw Buinen, ten noorden van Eerste Exloërmond en ten oosten van de beschermingszone rond LOFAR. Deze locatie heeft ten opzichte van een locatie ten noorden van Nieuw Buinen het voordeel dat ze niet grenst aan het centrumgebied van Nieuw Buinen en Stadskanaal. Verder kan Nieuw Buinen Zuid extra ontwikkelingsmogelijkheden bieden aan het hier geplande en deels ingevulde agrocluster. De afstand tot de locatie Gasselterboerveen is ca 7 km. Deze locatie ligt deels in het gebied van een initiatief van de Readt-huygroep en deels in het gebied van een initiatief van Samenwerking Duurzame Energie Exloërmond. Tesaamen vormen deze initiatieven de RCR-aanvraag De Drentse Monden.

Locatie Tweede Exloërmond Zuid

Hier is een clusteropstelling mogelijk tot op de grens van de militaire laagvliegroute, dus ietwat schuin in de open ruimte tussen Tweede Exloërmond en Valthermond. De afstand tot de locatie Nieuw Buinen Zuid is ca 3 km. De locatie ligt in het gebied van het initiatief van Samenwerking Duurzame Energie Exloërmond dat onderdeel is van de RCR-aanvraag De Drentse Monden.

In de gemeente Coevorden scoort in het advies van ROM3D/HNS/Schöne een locatie tussen Dalen en Dalerveen het hoogst. Wanneer een zwaarder gewicht wordt toegekend aan de leefkwaliteit scoort ook een locatie ten zuidwesten van het Europark hoog. De gemeente heeft eerder in haar ontwerp structuurvisie een voorkeur uitgesproken voor een locatie nabij Weijerswold. Het is aan de gemeente Coevorden om in de structuurvisie een nadere afweging te maken tussen Weijerswold en Dalerveen.

Locatie Weijerswold

Naar schatting kunnen een aantal turbines worden geplaatst ten zuiden van Weijerswold. Daarmee ontstaat een ruimtelijke samenhang met een bestaand windpark in Duitsland. De afstand tot de windturbines op het Europark bedraagt ca 3 km.

Locatie Uitbreiding Europark

Deze locatie scoort slecht op het punt van herkenbaarheid van de opstelling. Dit komt vooral door de aanwezigheid van de bestaande vier turbines van Defensie en Proctor and Gamble op het Europark. Verder speelt daarbij een rol dat de gemeente nog twee turbines op het Europark heeft vergund en dat op Duits grondgebied, ook aansluitend op het Europark, concrete plannen bestaan voor het plaatsen van 4 windturbines van elk 2 MW. Dit betekent dat met deze locatie de onregelmatige opstelling in zuidwestelijke richting wordt uitgebreid. Op het punt van leefkwaliteit scoort deze locatie hoog. Er kunnen nog een aantal worden bijgeplaatst.

Alternatief: locatie Dalerveen

Dit is een alternatief voor de locatie Weijerswold. Het betreft een lijnopstelling in het beekdal tussen Dalerveen en Dalen in noord-zuid richting. De opstelling kan met een kromming worden aangelegd. De afstand tot de bestaande windturbines op het Europark in Coevorden bedraagt ca 6 km. De afstand tot het bestaande windpark in Duitsland, ten zuiden van Weijerswold, bedraagt ca 4 km.

Het voorgaande leidt tot het volgende overzicht.

Opstelling
<i>Aa en Hunze</i>
- Gasselterboerveen
<i>Borger-Odoorn</i>
- Nieuw-Buinen Zuid
- Tweede Exloërmond Zuid
<i>Emmen*</i>
<i>Coevorden</i>
- Weijerswold
- Europark
- Europark/Defensie, bestaand cq vergund
- <i>Alternatief Weijerswold: Dalerveen</i>

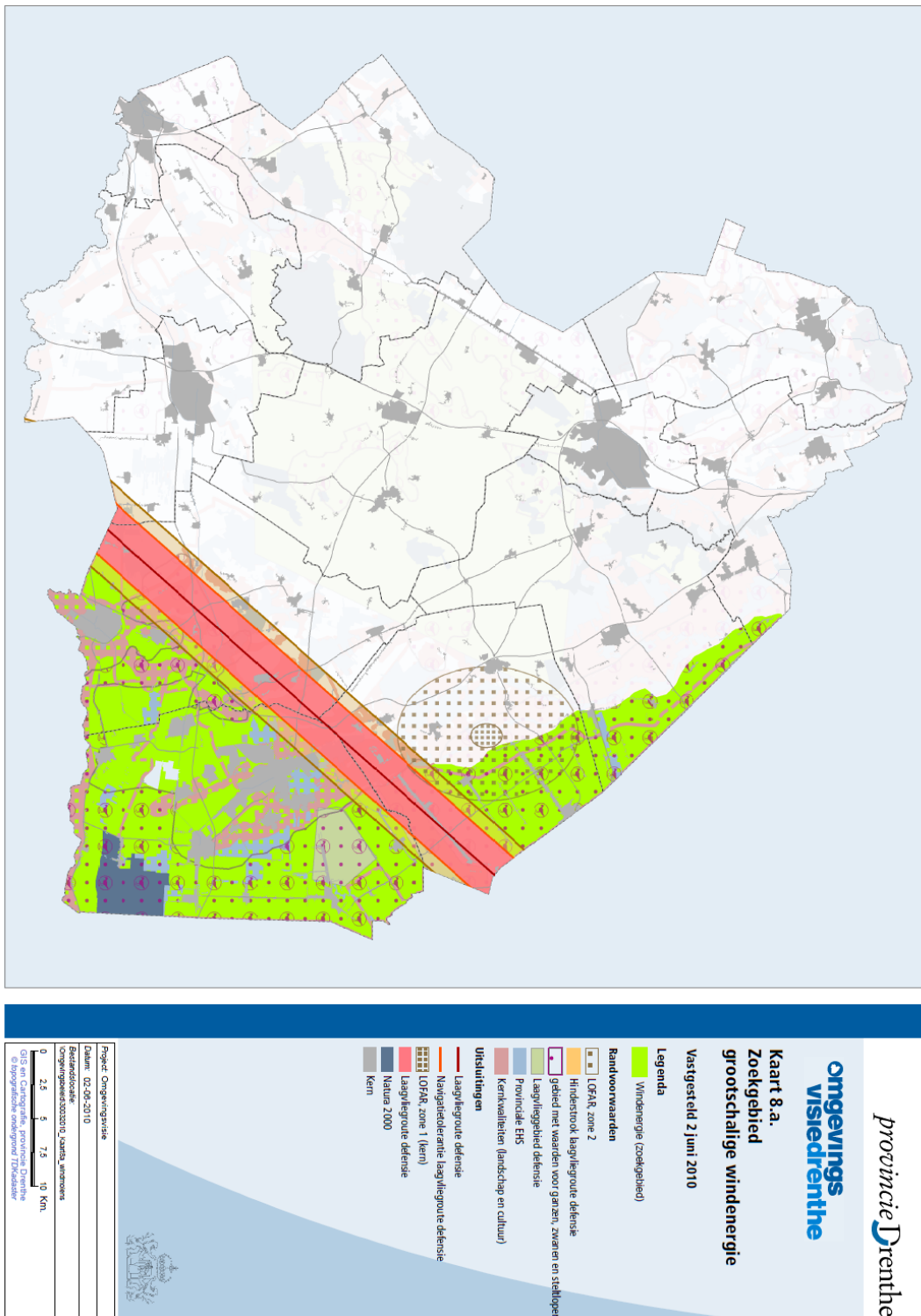
* In de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn en Coevorden worden de locaties aangewezen die zijn weergegeven op bijlage A en B, waarbij in Coevorden de locatie Dalerveen wordt aangewezen als reservering, voor het geval de locatie Weijerswold niet wordt ingevuld. In Emmen worden in aanmerking komende locaties op grond van de gestarte m.er.-studie aangewezen in de structuurvisie windenergie. Hierin kan Emmen een nadere prioritering vastleggen voor de feitelijke invulling van de locaties.

De ontwerp-structuurvisies met de locaties voor de windparken, liggen uiterlijk 1 september 2013 ter inzage. Indien de gemeenten in gebreke blijven zal de provincie de procedure starten voor een provinciaal inpassingplan.

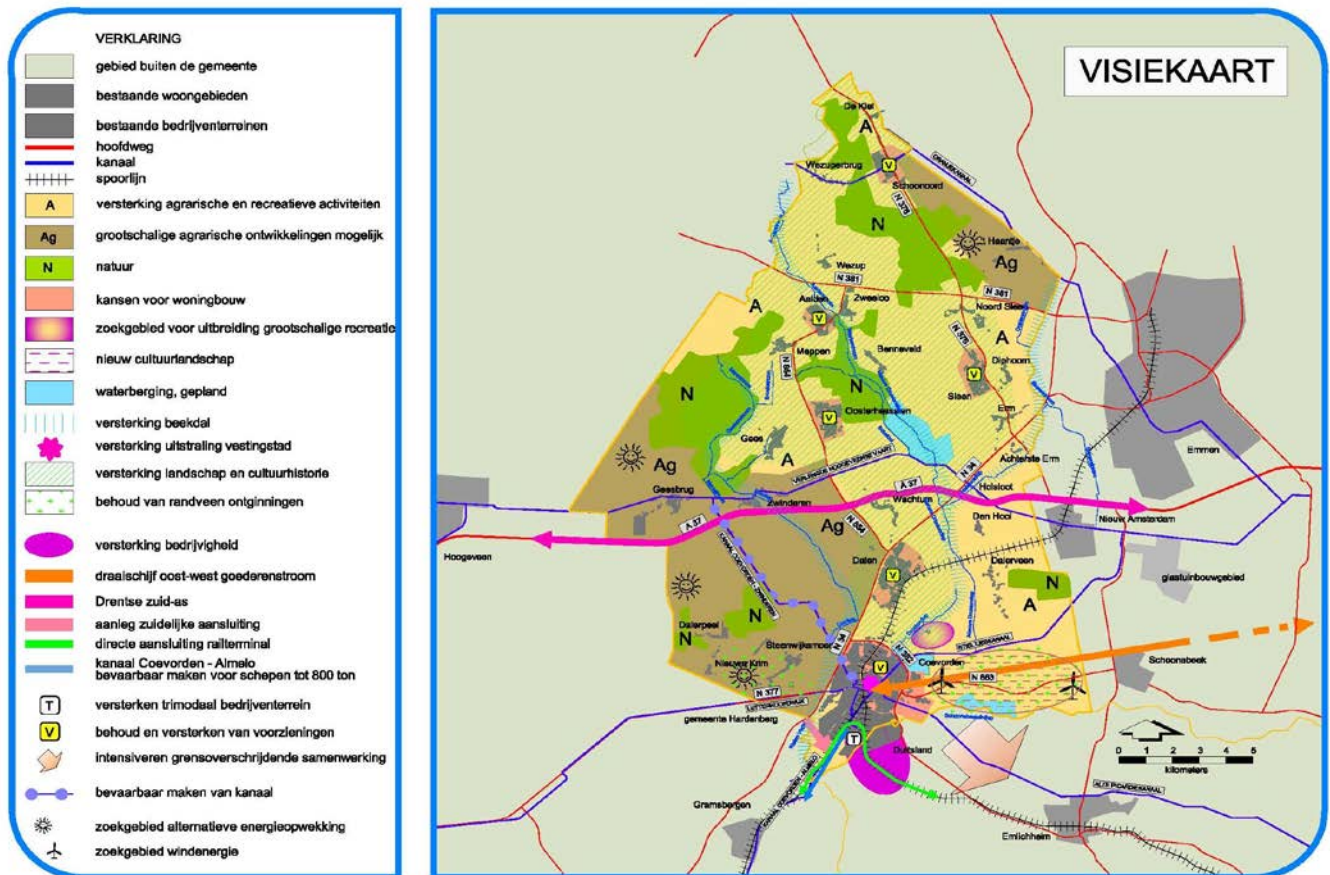
Bijlage 1

Kaart 8 A in de provinciale Omgevingsvisie

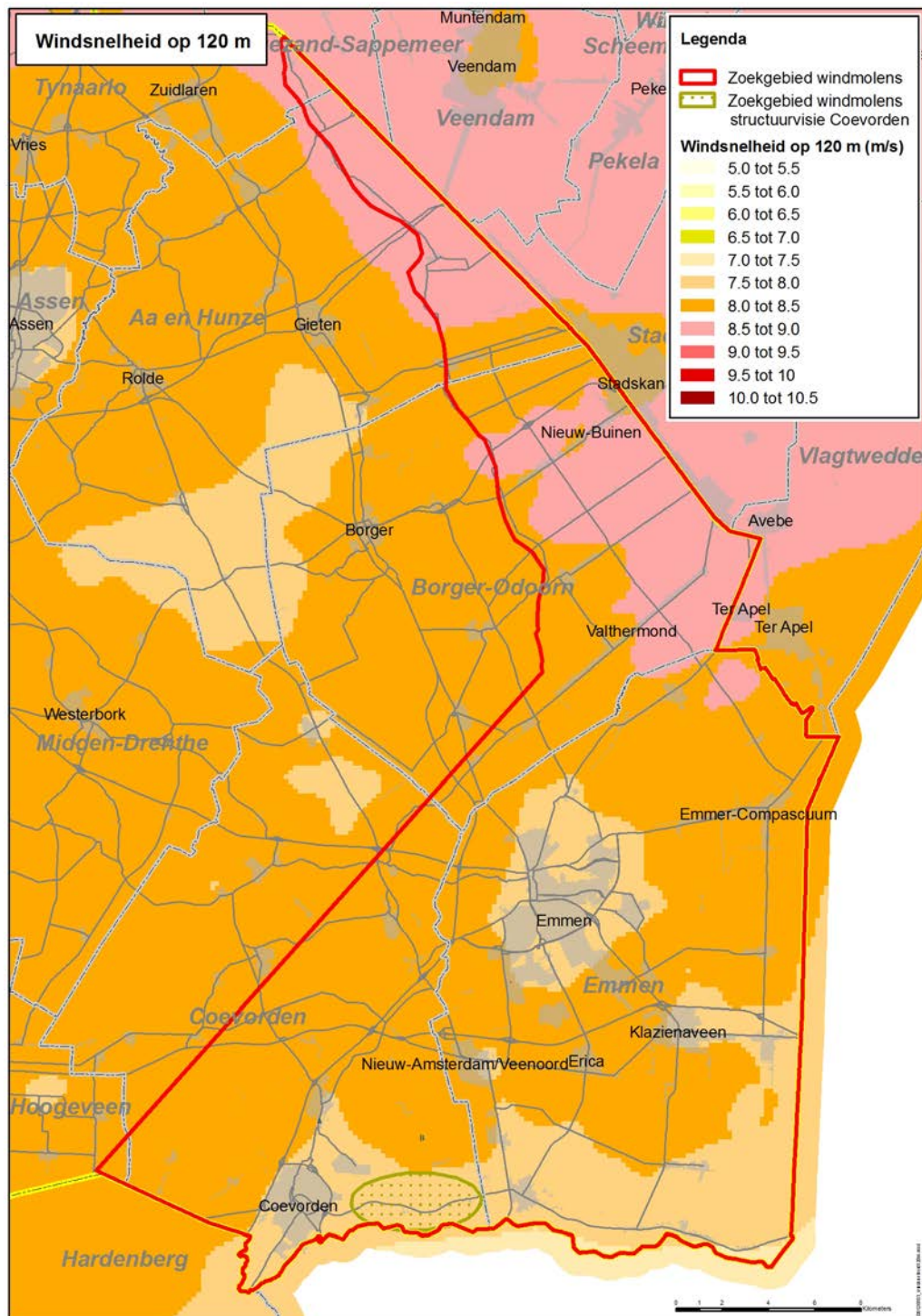
Bijlage 2

Visiekaart ontwerp Structuurvisie Coevorden

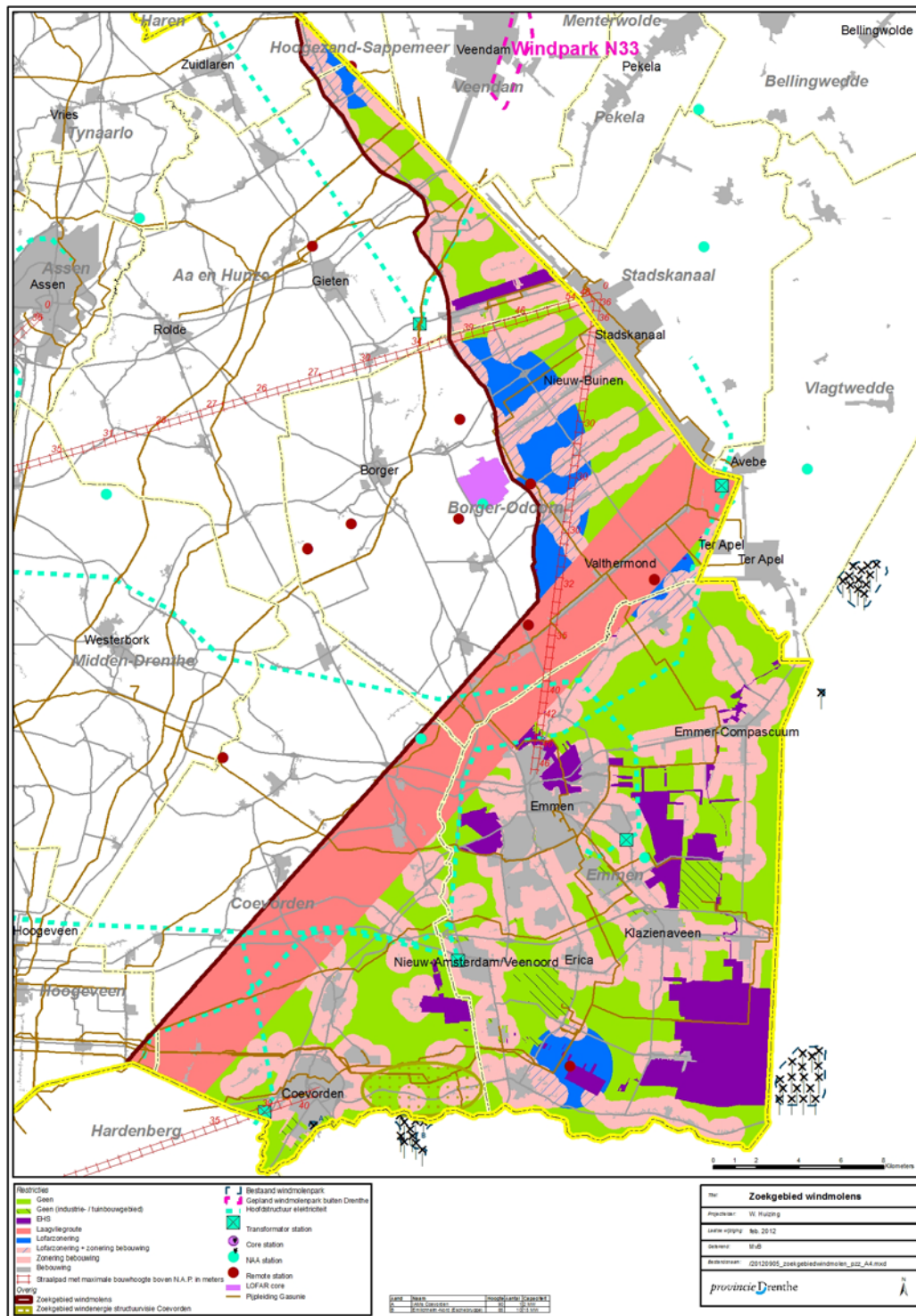
Bijlage 3

Gemiddelde windsnelheden op 120 m boven maaiveld (bron: Agentschap NL)

Bijlage 4

Belemmeringenkaart provinciaal zoekgebied

Bijlage 5

Toelichting op vermogens en opbrengsten van windturbines

Elke windmolen wordt geconfronteerd met momenten dat het niet of nauwelijks waait. Op dat moment is er geen of nauwelijks sprake van energieproductie. Als het harder gaat waaien zal op een bepaald moment het maximaal vermogen worden benut, bij een klein vermogen eerder dan bij een groter vermogen. Het zal duidelijk zijn dat op plekken waar het vaker en harder waait, zoals op zee en langs de kust, grotere vermogens beter worden benut dan op een landlocatie als het provinciaal zoekgebied. Windsnelheden onder het maximaal vermogen leiden tot een slecht renderende investering, daarboven is sprake van gemiste energieopbrengsten. Een initiatiefnemer zal zoeken naar een optimale balans tussen investeringskosten en energieopbrengsten. De overheden streven vanuit energiebeleid naar een zo groot mogelijk opbrengst aan elektriciteit.

Om enig inzicht te kunnen bieden in de relaties tussen vermogens, opbrengsten en investeringskosten, is in onderstaande tabel een (grobe) vergelijking gemaakt tussen een relatief hoge windturbine, met grote wieken, en een vermogen van 3 MW en een turbine van 7,5 MW. Daarbij is rekening gehouden met het windaanbod in de Veenkoloniën.

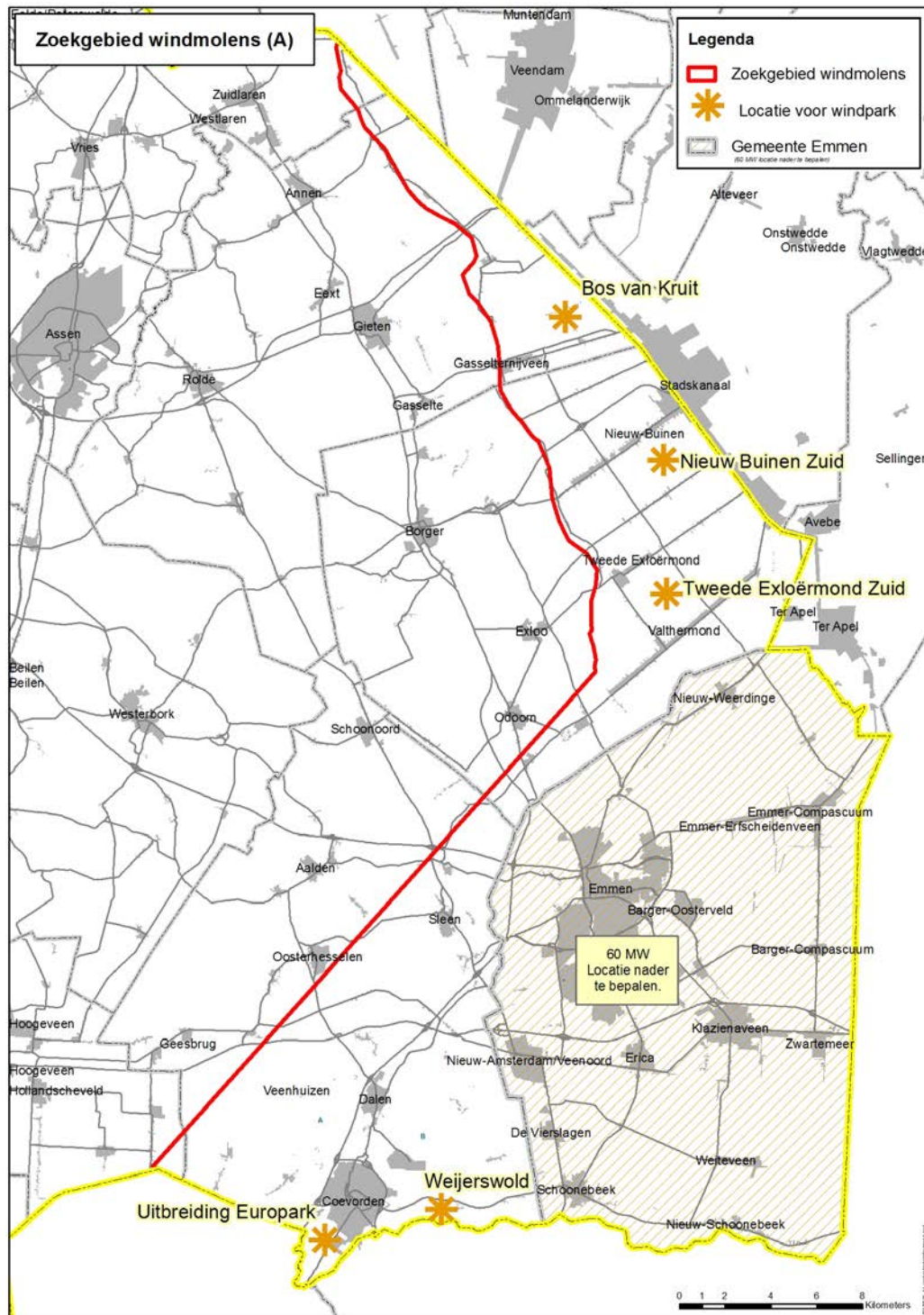
Vermogen	3 MW	7,5 MW
Ashoogte	149,5 m	135 m
Rotatiesnelheid	14,5 rotaties per minuut	12 rotaties per minuut
Maximaal brongeluid	106 dB(A)	108,5 dB(A)
Prijs per turbine	Ca € 4,4 miljoen	Ca € 13 miljoen
Aantal turbines voor realiseren 280 MW	93	37
Productie totale zoekgebied	869.550.000 Kwh	629.000.000 Kwh
Productie per turbine, incl. parkverliezen	9.350.000 Kwh	17.000.000 Kwh

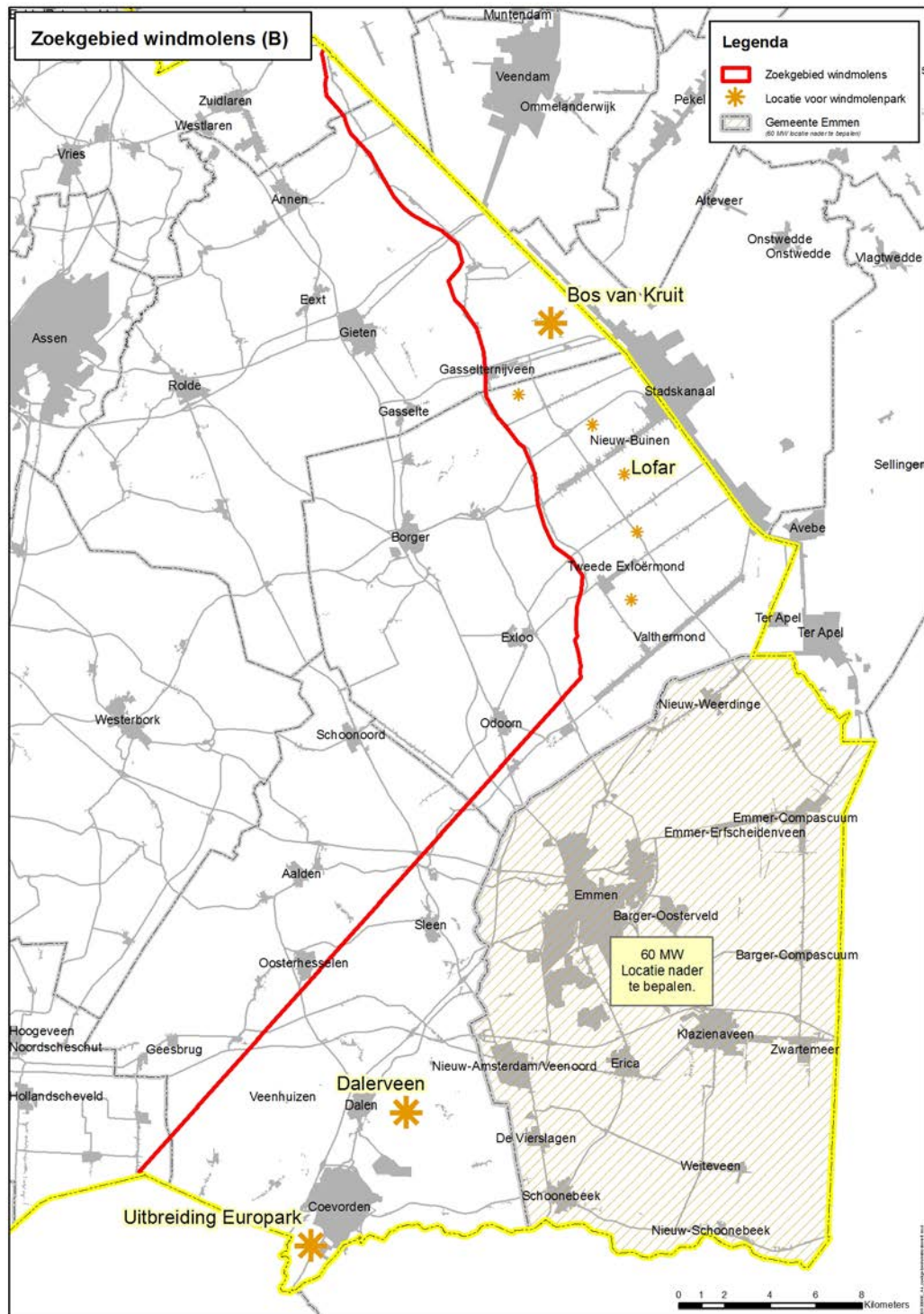
Uit de tabel kan worden afgeleid dat er substantieel minder grote turbines nodig zijn voor het realiseren van de provinciale doelstelling (37 versus 93 stuks). Per MW aan vermogen is de prijs van een 7,5 MW turbine echter 15% hoger dan van een 3 MW turbine. Tevens is de opbrengst van een 7,5 MW turbine, per MW aan vermogen, 27% lager ligt dan van een 3 MW turbine. Op grond hiervan zal duidelijk zijn dat in de Veenkoloniën de 7,5 MW turbine geen ideale basis is voor een hoge bijdrage aan de realisatie van de doelstelling voor duurzame energieopwekking en ook niet voor een haalbaar businessplan.

Uit de tabel kan ook worden afgeleid dat 68 turbines van 3 MW (= 204 MW in het totale zoekgebied, zijnde 74 MW onder de provinciale doelstelling) dezelfde opbrengst in KWh hebben als 37 turbines van 7,5 MW (= 280 MW in het totale zoekgebied, zijnde de provinciale doelstelling). Dit betekent dat de realisatie van de (vermogens)doelstelling met turbines met een kleiner vermogen een hogere bijdrage levert aan de realisatie van de doelstelling voor duurzame energieopwekking van 14%, dan wanneer de doelstelling wordt gerealiseerd met turbines met een groter vermogen.

Bijlage 6

De locaties voor windparken

Aanvulling agendapunt Statenstuk Ontwerp Omgevingsvisie Drenthe – Vaststelling Nota van beantwoording op de ingekomen zienswijzen voor de vergadering van gedeputeerde staten van Drenthe van 30 maart 2010

Aan : college van Gedeputeerde staten
Van : ████████ projectleider OGB (██████)
Afschrift : P. van Eijk, manager, J.Tolsma, teamleider, Kernteam OGB
Datum : 25 maart 2010.

Inleiding

Op 9 maart 2010 zijn in de stuurgroepbijeenkomst OGB de volgende onderwerpen aan de orde geweest.

In deze notitie wordt de verwerking van deze onderwerpen aangegeven door het opnemen van de desbetreffende extracten uit de Nota van Beantwoording ingekomen zienswijzen.

Bij de GS nota van 30 maart is afgesproken de onderwerpen te presenteren die voor de verordening in aanmerking komen. In de bijlage staan deze onderwerpen (maximale variant). Voor de finale besluitvorming op 6 april zal de projectleider deze opsomming bilateraal met de portefeuillehouders bespreken.

Advies

1. Instemmen met de verwerking van de richtinggevende uitspraken van de Stuurgroep OGB 9 maart
2. Instemmen met de verwerking van de aanvullende discussiepunten op basis van der verwerking zienswijzen die nadere aandacht van GS vragen
3. Kennisnemen van de vervolgplanning, waarbij na vaststelling van de Nota van beantwoording op de ingekomen zienswijzen op 6 april op 27 april nog een afzonderlijke reactie in GS wordt geagendeerd op het advies van de AFLO (vergadering 16 april)
4. Kennisnemen van de Bijlage met Beleidsthema's geschikt voor verordening

Beslissing GS

Behandelde onderwerpen Stuurgroep OGB 9 maart 2010	Uitkomst Stuurgroepbehandeling
Verblijfsrecreatie	Kaart 7 laten vervallen en toerisme een integrale plaats geven in Economie, Vitaal Platteland en binnen andere functies
Windenergie	Ruimer insteken op ruimte voor windenergie in relatie tot de randvoorwaarden vanuit het OGB (kernkwaliteiten en andere aspecten; feitelijk de kaart uit de DER). Insteek is het gebied Zuid Oost Drenthe, waarbij sprake kan zijn van een ruimer gebied dan Emmen en Coevorden. Nader definiëren grens grootschalig - kleinschalig aan de hand van nadere richtlijnen van VROM.
Intergemeentelijke structuurvisie Roden/Leek	Herijking woonopgave Roden/Leek met aandacht voor een nadrukkelijker focus op de as Groningen- Assen. Bestuurlijk afstemmen met partners in regioverband voor 30 maart.
Beekdalenbeleid (in relatie tot landbouw)	Het in het ontwerp gekozen beleid handhaven, maar de doorwerking van de functies voor de beekdalen (voor bepaalde beekdalen) nadrukkelijker benoemen (bijvoorbeeld Loodiep en Amerdiep). Bij de beantwoording van de zienswijzen duidelijk aangeven wat het beleid in de beekdalen concreet voor de landbouw betekent.
Inzet instrumentarium	1. Inzet verordening voor onderwerpen die beleidsmatig zo zijn neergezet dat geen afweging mogelijk/gewenst is, bijvoorbeeld het verbod op nieuwe intensieve veehouderij of weidewinkels. 2. Inzet van pro-actief instrumentarium voor duidelijk geformuleerde provinciale doelen, bijvoorbeeld een inpassingsplan voor grootschalige windturbines. 3. Bij de GS nota van 30 maart de onderwerpen presenteren die voor de verordening in aanmerking komen en deze onderwerpen vooraf bilateraal met de portefeuillehouders bespreken. Opdracht stuurgroep: Kritisch kijken naar de toepassing van de inzet van het instrument verordening.

Verwerking richtinggevende uitspraken Stuurgroep in de Nota van Beantwoording op de ingekomen zienswijzen

4.7 Duurzame energievoorziening en CO2-reductie Windenergie

Nummer G.2

Ziet graag ook op het MERA-terrein ontwikkelingsruimte voor windenergie.

Nummer G.5

Bieden nogmaals hulp aan om de Drentse opgave met betrekking tot windenergie op hun grondgebied te realiseren.

Nummer G.6

Vindt een zoekgebied voor windenergie in het gebied tussen Coevorden en Schoonebeek meer voor de hand liggen, wat andere gebieden overigens niet hoeft uit te sluiten. Wijst op lopende initiatieven in dit gebied.

Nummer G.9

Wil in de ambitie om te komen tot 20% duurzame energieopwekking in 2020 nadrukkelijk inzetten op windenergie. Is van mening dat de gezamenlijke doelstelling niet kan worden gehaald met de beoogde 60 MW van Drenthe in Emmen en Coevorden. Verzoekt om de toepassing van windmolens op andere locaties niet uit te sluiten en pleit voor het toestaan in de gemeente Hogeveen.

Nummer G.12

Is van mening dat de Omgevingsvisie onvoldoende mogelijkheden voor grootschalige energieopwekking en –distributie, door o.a. wind, biedt.

Nummer M.5

Het ministerie verzoekt ons om rekening te houden met militaire laagvliegroutes en deze op de visiekaart aan te duiden. Tevens wil het ministerie het mogelijke spanningsveld tussen de laagvliegroutes en mogelijke nieuwe locaties voor de ontwikkeling van windenergie graag benoemd zien in de tekst van de structuurvisie.

Het ministerie verzoekt ons de meest recente versie van het ruimtelijk perspectief te betrekken bij het vaststellen van onze Omgevingsvisie en onze doelstellingen voor windparken (nu 60 MW) op het ambitieniveau te brengen dat bij dit perspectief past.

Nummer N.2

Pleit voor een provinciebreed debat waar windenergie gedegen en in één keer provinciebreed aan de orde komt, waarna de politiek heldere besluiten hierover kan nemen welke bindend in de Omgevingsvisie kunnen worden vastgelegd. Is van mening dat Drenthe een grotere bijdrage kan leveren aan de realisatie van windenergie dan de genoemde 60 MW. Zien de Gronings-Drentse Veenkoloniën en Zuidoost Drenthe als mogelijk concentratiegebied voor windturbines, waarbij de rest van Drenthe hiervan vrij zou moeten blijven en vindt hierbij een goed landschapsontwerp voor de Drentse taakstelling een voorwaarde. Stelt voor het provinciale beleid op deze punten te heroverwegen.

Nummer B.1

Verzoekt om in de Omgevingsvisie Drenthe niet bij voorbaat andere windlocaties dan de genoemde parken bij Coevorden en Emmen uit te sluiten. Concreet wordt verzocht om het VAM MERA terrein in Wijster toe te voegen als mogelijk locatie voor de bouw van windturbines in de provincie Drenthe. Dit terrein zou zich bijzonder goed lenen voor het plaatsen van een windpark en zou bijdragen aan de ambities rondom (duurzame) energieopwekking in Wijster en in Drenthe als provincie. Landschappelijke inpassing zou, gezien het huidige landschapszicht, goed mogelijk zijn. Gepleit wordt voor zorgvuldige inpassing, heldere communicatie en informatieverstrekking en transparante besluitvorming.

Nummer B.2

Is van mening dat voor het in gang zetten van een echt duurzame ruimtelijke ontwikkeling er meer mogelijkheden voor de plaatsing van windturbines in Drenthe moeten komen dan nu is opgenomen.

Pleit voor verhoging van de taakstelling voor windenergie en het loslaten van de eis voor het realiseren van de doelstellingen in één windpark. Verzoekt om ook mogelijkheden te scheppen voor de plaatsing van windturbines in andere Drentse regio's dan Emmen en Coevorden. Verzoekt om het wegnemen van beperking door straalpaden, aangezien deze niet meer in dienst zijn (en het verwijderen hiervan op kaart 6.3 uit de Duurzaamheidbeoordeling). Verzoekt om de kernkwaliteiten landschap, natuur en cultuurhistorie niet als uitsluiting voor windenergie aan te merken (en ook kaart 6.3 uit de Duurzaamheidbeoordeling aan te passen). Merkt op dat de 45 MW, genoemd in de Duurzaamheidbeoordeling, niet voldoende is om op de in de Ontwerp Omgevingsvisie genoemde doestelling uit te komen.

Nummer B.4

Het doel om in de periode tot 2020 maximaal 60 MW aan windenergievermogen te realiseren is een te laag ambitieniveau voor een passende bijdrage aan de landelijke windenergie-doelstelling. De doelstelling zou het vijf- tot tienvoudige kunnen zijn. Daarvoor zou een groter areaal als zoekgebied aangewezen moeten worden, bijv. in de Veenkolonien, in het agrarisch productielandschap, langs infrastructuur en in samenhang met hekenbare lijnen in het landschap. In de Duurzaamheidbeoordeling worden mogelijke belemmeringen voor de inpassing van windenergie maximaal gewaardeerd waardoor er slechts enkele gebieden zijn waar geen uitsluitingen en beperkingen voor windenergie gelden. Ook de ontwikkeling van windturbines bij agrarische bedrijven kan niet ongenoemd blijven. De provincie wordt verzocht de een eventuele verordening pas na vaststelling van de Omgevingsvisie op te stellen en om in deze verordening niet op voorhand een belemmering op te werpen voor toekomstig landelijk windenergiebeleid.

Nummer O7

Ziet graag het Aalder- en Mepperveld aangewezen als geschikte zoeklocatie voor windmolen in de Omgevingsvisie. Is van mening dat betreffende locatie, gelegen in de gemeente Coevorden, als zoeklocatie in de Omgevingsvisie zou moeten worden opgenomen. Mogelijk is een aanvullende locatie om de doelstelling van 15 MW in Coevorden te halen, noodzakelijk. Geeft aan dat de wenselijkheid van één groot park van 45 MW in Emmen te bediscuteren valt.

Licht in de zienswijze uitgebreid toe dat er onder meer landschappelijke argumenten en argumenten betreffende natuur zijn die ervoor pleiten het Aalder- en Mepperveld wel specifiek als zoeklocatie aan te merken. Is van mening dat met name (nationale) richtlijnen en wetgeving ten aanzien van natuur en landschap en belevingsaspecten van het landschap centraal moeten staan bij de realisatie van windenergie. En geeft aan dat windmolens in het betreffende gebied juist een verrijking zouden kunnen zijn voor het landschap.

Wat betreft de eventuele belemmering van het laagvlieggebied wordt gesteld dat Defensie heeft aangegeven dat de aanwezigheid van het laagvlieggebied geen belemmering is voor de realisatie van het windpark. Ook worden toeristische mogelijkheden gezien van de realisatie van een windpark.

Nummer 0.23

Verzoekt om de Attero locatie Wijster en het VAM-MERA terrein niet uit te sluiten als windparklocatie.

Nummer 0.26

Is van mening dat het grootschalige landbouwgebied rondom Eerste en Tweede Exloermond, in de gemeente Borger-Odoorn, als zoeklocatie in de Omgevingsvisie moet worden opgenomen. In de concept VROM-nota Ruimtelijk Perspectief Wind op Land na 2011" wordt het veenkoloniale gebied in Drenthe expliciet als zeer geschikte locatie genoemd. Deze rijksoverwegingen moeten worden overgenomen in de Omgevingsvisie. Voorgesteld wordt om in paragraaf 4.7 het volgende op te nemen:

"Gezien de beschikbare ruimte, de goede inpassingsmogelijkheden en het geschikte windaanbod, zien wij tevens mogelijkheden voor grootschalige windenergie ontwikkeling op een locatie in het veenkoloniale gebied rondom Exloermond, in de gemeente Borger-Odoorn. Landschappelijke inpassing en versterking van de lokale economische structuur staan centraal bij deze ontwikkeling".

Nummer 0.29

Verzoekt verder om het VAMMERA terrein niet uit te sluiten als windparklocatie.

Nummer 0.58

Is van mening dat de ontwikkeling van één windpark niet voldoende is en dat windmolens ook buiten het te ontwikkelen windpark in het gebied Emmen-Coevorden mogelijk moet zijn. Is van mening dat het gebied vanaf Stadskanaal richting Gasselterboerveen langs het zgn. 'boerenbos'(parallel aan Gasselterboerveenschmond) zich ook prima leent voor windenergie.

Nummer 0.71

Geeft ons in overweging om de doelstelling voor windenergie verder uit te breiden, waarbij projectspecifiek onderzoek de haalbaarheid en vervolgens eventuele realiseerbaarheid moet aantonen.

Nummer O.115

Zien het uitgangspunt uit de Duurzaamheidseffectrapportage dat windmolens het LOFAR-project niet mogen hinderen, graag vertaald in de Omgevingsvisie zelf en daar waar nodig in de verordening.

Check O.124

Geeft aan dat het Ministerie van Defensie de windenergieplannen op het Defensieterrein onlangs heeft afgekeurd.

Antwoord

G.2, G.5, G.6, G.9, G.12, M.5, N.2, B.1, B.2, B.4, O.7, O.23, O.26, O.29, O.58, O.71, O.115, O.124

De zienswijzen en het toenemend maatschappelijke draagvlak voor windenergie, hebben ons doen besluiten om meer ruimte aan windenergie te geven. We willen in 2020 tot een opgesteld vermogen van maximaal 200 MW komen. Omdat wij veel waarde hechten aan het behouden, en waar mogelijk versterken van de landschappelijke waarden van Drenthe, blijven wij bij de keuze om dit alleen in Zuidoost Drenthe toe te staan. Wij achten de maat en de schaal van het landschap daar het meest geschikt en vinden het passend bij de historie van het gebied, waarin energiewinning al decennia lang een centrale rol speelt. In de rest van Drenthe zetten wij een ongestoorde beleving van het landschap centraal, en sluiten wij de toepassing van zowel grote als kleine windmolens uit.

Het gebied Zuidoost Drenthe is begrensd op kaart X en behelst het gebied in de gemeenten Emmen en Coevorden ten zuiden van de laagvliegroute van Defensie en het veenkoloniale gebied, ten noorden van Emmen en ten oosten van het Hunzegebied. In tegenstelling tot wat we in de ontwerp Omgevingsvisie hebben opgenomen, vervalt het noordelijke gedeelte van de gemeente Coevorden als zoekgebied, gezien de kleinschaligheid van het landschap in dat gebied. Aan initiatieven voor windenergie geven wij wel de nodige randvoorwaarden en criteria mee.

Ons is niet bekend dat het Ministerie van Defensie afkeuring heeft gegeven aan de plannen voor windenergie op het Defensieterrein.

Wijziging ontwerp

Wij streven naar een opgesteld windenergievermogen van maximaal 200 MW in 2020. Omdat de maat en de schaal van het landschap van een groot deel van de gemeenten Emmen en Coevorden, en van het oostelijke veenkoloniale gebied, zich er het best voor leent, kan in dit gebied worden gezocht naar geschikte locaties voor windturbineparken (zie kaart X). Buiten het aangegeven gebied sluiten wij de toepassing van iedere vorm van windenergie uit.

Aan de toepassing van windenergie geven wij de volgende randvoorwaarden en criteria mee:

Het vermogen van een windmolen dient ten minste 3 MW te bedragen;

Solitaire windmolens zijn niet toegestaan. Molens dienen ten minste in een cluster van 5 te worden gerealiseerd;

Windmolens worden in LOFAR zone 1 uitgesloten en mogen in LOFAR zone 2 het LOFAR-project niet hinderen.

De kernkwaliteiten dienen zoveel als mogelijk behouden te blijven;

Er dient rekening te worden gehouden met laagvliegroutes en beïnvloedingsgebieden van radarinstallaties;

Er dient aan de natuur- en milieuwetgeving worden voldaan (o.a. Natura-2000, rode lijstsoorten, geluid, veiligheid).

Naast bovenstaande randvoorwaarden en criteria gericht op de omvang en de locaties van windturbines stellen wij ook eisen aan de wijze waarop windenergieprojecten ontwikkeld moeten worden. Geïnspireerd op ervaringen in Denemarken, schrijven wij een coöperatievorm voor, waarin bewoners participeren om tot de meest passende locaties in hun woonomgeving te komen. Ook zien wij de ontwikkeling van windenergieprojecten door de landbouwsector als een kansrijke tweede tak.

Opmerkingen projectleider bij bovenstaande

1. Het ruimtelijke beleid van de provincie Groningen (POP3) met betrekking tot grootschalige windenergie is in (het Groninger deel van) de Veenkoloniën anders dan nu in ons voorstel staat. In Groningen is gekozen voor mogelijkheden in een strook langs de N33 bij Veendam/Menterwolde. Verder zijn er geen mogelijkheden voor grootschalige windenergie nabij de provinciegrens met Drenthe. Wel kunnen er in de provincie Groningen (overal) solitaire turbines worden gebouwd met een ashoogte tot 15 m (gem. verantwoordelijkheid). Wat betreft de zuidgrens van Drenthe, in de Omgevingsvisie Overijssel staan twee kansrijke zoekgebieden voor windenergie aangegeven ten noordoosten van Zwolle en ten noordoosten van Ommen.
2. In ons voorstel wordt gekozen voor grote efficiënte turbines (vandaar de ondergrens van 3 mW). Deze zijn zo hoog dat het voorstel om aan te sluiten bij de genoemde voorkeurslocaties vanuit visueel oogpunt geen meerwaarde heeft.
3. De insteek in ons voorstel om buiten de zoekgebieden te komen tot een totaal verbod op windenergie is, als het gaat om kleinschalige opstellingen een behoorlijke verandering ten opzichte van POPII, maar ook ten opzichte van het concept OGB.
4. Gezien de gevoeligheid van het thema ontkomen we er niet aan om windenergie onderdeel van een verordening te laten zijn.

Bijlage:

Kaartje Voorstel Windenergie 30/3/2010

5.1.5. Positionering Roden

Nummer O.11., O.12., O.13., O.19, O.28., O.75., O.76, O.80., O.81. O.101.,

(IGS Leek – Roden) De vele zienswijzen (waarvan overigens ook veel identiek) over dit onderwerp gaan als eerste in op de strijdigheid van de beoogde woningbouwopgaven met de vele kernkwaliteiten die voor dit gebied zijn aangegeven (landschap en cultuurhistorie, maar ook aardkundige en archeologische waarden) en die door ons in het ontwerp als van provinciaal belang zijn bestempeld. Daarnaast wordt er gerefereerd aan de (snel) veranderende bevolkingsprognoses, waardoor de woningbouwopgave als veel te ruim wordt gezien. Als laatste wordt aangehaald dat de ingrepen ten behoeve van de infrastructuur zeer fors zijn (grote landschappelijke inbreuk en niet nodig vanuit de vervoersprognose). Bij het laten vervallen van de opgave zijn deze infrastructurele maatregelen niet meer nodig. Door een aantal worden ook financiële risico's aangehaald als argument.

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat de 'Kop van Drenthe' een gebied is met sterke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. De Kop van Drenthe is om die reden in trek als woonomgeving voor mensen die in de stad werkten, maar die op korte afstand van de stad in een aantrekkelijke, landelijke omgeving wilden wonen. Om voor het gebied een gespreide suburbanisatie te voorkomen is in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen (1998) gekozen voor een sterkere concentratie van woningbouw en werklocaties in de steden Assen en Groningen en daarvan afgeleid Roden/Leek en Hoogezand, die een 'schragende functie' kregen. Ook is in de Regiovisie afgesproken de cultuurhistorische en landschappelijke waarden in de Kop van Drenthe te respecteren.

Dit regionale schaalniveau is ook het niveau waarvoor wij onze Omgevingsvisie formuleren. Wij geven in de Omgevingsvisie aan te streven naar bundeling en dat bij grootschalige planontwikkelingen de kernkwaliteiten als drager voor nieuwe plannen gebruikt moet worden. Wij zoeken een balans tussen het veilig stellen van kernkwaliteiten en het tegelijkertijd ruimte bieden voor ontwikkelingen.

Wij zijn van mening dat de IGS inderdaad de cultuurhistorische en landschappelijke structuren als drager voor het ontwerp gebruikt en keuzes binnen de verschillende delen van het gebied daarop baseert. Wij zetten bij de realisering van de IGS in op een sterke sturing vanuit de kernkwaliteiten, juist vanuit onze geformuleerde kernkwaliteiten. Wij menen dat daarvoor bij de realisering van de IGS nog voldoende ruimte zal zijn. Om deze reden delen wij uw mening niet dat de IGS strijdig is met de uitgangspunten wat betreft de kernkwaliteiten in de Omgevingsvisie.

De commissie MER geeft in haar rapportage een vergelijkbaar standpunt aan. Wij zijn van mening dat de beschrijving van de 'plussen en minnen' in de MER van de IGS het mogelijk maakt om weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot ontwikkelingen binnen het kader van de IGS.

Wel zien wij een mogelijk knelpunt ten aanzien van ons uitgangspunt voor kernkwaliteiten dat de inzet van provinciale middelen voor behoud en ontwikkeling van kernkwaliteiten in de gebieden van provinciaal belang prioriteit heeft. Het plangebied van de IGS Leek-Roden heeft deze aanduiding. Dit kan betekenen dat de IGS door haar schaal een forse financiële opgave is in financieel moeilijke tijden. Dit kan mogelijk leiden tot wijziging in de fasering en het tempo van realisatie.

De aanleg van nieuwe infrastructuur heeft ten doel de bereikbaarheid van de beoogde woonopgave te borgen. In ons beleid sturen wij op reistijd van deur tot deur. In de uitwerking betekent dat een vlotte afwikkeling via het hoofdwegennet. In dit geval betekent dat een ontsluiting van de woonopgave op de A7. Ook voor infrastructurele werken geldt dat kernkwaliteiten moeten worden gerespecteerd. Wij delen uw mening dat de concrete uitwerking afhankelijk is van de grote van de woonopgave. Het is echter wel van belang te realiseren dat bij iedere grootte van de woonopgave infrastructurele aanpassingen nodig zijn.

De woonopgave van Leek – Roden is gebaseerd op een prognose. Iedere prognose is gebaseerd op aannames waarmee getracht wordt een beeld te krijgen over de nabije toekomst. Prognoses zijn dan ook geen absolute waarheden of opdrachten, maar bieden bandbreedte en zoekruimte. Concrete bouwvoornemens ontstaan bij de vaststelling van bestemmingsplannen. De IGS biedt daarvoor het

ruimtelijk strategisch en financiële sturingskader. Het geprognoseerde aantal van 5850 woningen voor de horizon 2030 voor het IGS gebied zijn voor ons geen absolute waarheid. Zoals hierboven aangegeven zijn de afspraken over IGS Leek – Roden gemaakt in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen. Eventuele herziening van de woonopgave moet ook in dit kader plaatsvinden. Binnen de Regio is afgesproken om uiterlijk 2011 tot een evaluatie te komen van de woningbouwprogrammering. Wij zijn van mening dat in deze evaluatie de gevolgen van de ontwikkeling van de bevolking, woningmarkt en overheidsfinanciën meegewogen moeten worden. Wij zien geen reden om af te zien aan het bieden van ruimte aan IGS Leek – Roden. De belangrijkste reden is dat wij voldoende sturingsmogelijkheden ervaren om het proces, voor zover ons belang en verantwoordelijkheid reikt, in een door ons gewenste richting te bewegen. Wel geven wij in de tekst van de Omgevingsvisie aan op welke randvoorwaarden wij aan het proces verbinden.

Wijziging Ontwerp

5.1.5. Positionering Roden

Roden heeft, samen met Leek, in de Regio Groningen-Assen een schragende functie voor wonen en werken. Wij bieden ruimte voor het realiseren van de intergemeentelijke structuurvisie (**IGS**) Leek-Roden (kaart 1, Visie 2020). Deze visie brengt samenhang aan in vooral het wonen, het werken, de bereikbaarheid en de ontwikkeling van natuur en landschap. Deze visie beidt Roden de mogelijkheid zich te blijven ontwikkelen als woon- en werkgemeente met een goede bereikbaarheid, ook per openbaar vervoer.

Onze inbreng in het proces van de IGS Leek – Roden is er op gericht de woonopgave mogelijk te maken binnen de kaders van de kernkwaliteiten en de actualiteit van de woningmarkt. Op basis van een zorgvuldige en gedragen inschatting van de woonbehoefte maken wij integrale afspraken over:

- **de fasering van de woonopgave;**
- **de bijbehorende infrastructurele en openbaar vervoersontsluiting;**
- **de inpassing van de woonopgave en infrastructuur in het landschap en de cultuurhistorische structuren.**

6.2.2 Beekdalen

Nummers G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, W.1, W.2, W.3, W.4, N.2, O.55, O.62, L.27

Diverse zienswijzen vragen om verduidelijking van het beekdalenbeleid, met name daar waar het gaat om de betekenis van de aanduiding beekdal voor de landbouwfunctie.

Nummers W.1, W.2, W.3 en W.4,

Het schaalniveau van de kaarten wordt te grof bevonden om bijvoorbeeld het beekdalbeleid te kunnen toetsen in een watertoets. W2 geeft aan de komende periode te willen gebruiken om gezamenlijk met gemeenten en provincie de grenzen van de beekdalen en functies gedetailleerder op kaart te zetten.

Antwoord G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, W.1, W.2, W.3, W.4, N.2, O.55, O.62

“Verduidelijking beekdalenbeleid”

Betekenis beekdalenbeleid

De beekdalen vangen van nature water op. De kans op wateroverlast in een beekdal is daardoor groter dan in andere gebieden. De klimaatverandering vraagt om meer ruimte voor water. Met POP II hebben we ervoor gekozen om water op te vangen in de beekdalen. Met de ontwerp Omgevingsvisie bouwen we daar op voort en geven we een concretere invulling aan dit beekdalenbeleid.

De verbijzondering van de aanduiding beekdal geeft uitgangspunten aan en randvoorwaarden voor de onderliggende functies landbouw, natuur en multifunctioneel:

In de beekdalen moet er ruimte voor water behouden blijven. Hiervoor is het “Nee, tenzij beleid” ontwikkeld;

Water mag niet versneld worden afgevoerd, omdat benedenstroomse gebieden hierdoor in de problemen kunnen komen. De waterhuishoudkundige (her)inrichting mag derhalve niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms;

De grondwatervoorraad moet minimaal behouden blijven. Dit kan in drogere perioden mogelijk watertekort voorkomen.

De aanduiding beekdal gaat daarmee vóór de functietoekenning.

Het beekdalenbeleid kan op termijn, of bij herinrichting, consequenties hebben voor de landbouwfunctie. Voor de landbouwgebieden met de aanduiding beekdal geldt dat de waterhuishouding, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd wordt op landbouwproductieomstandigheden, met daarbij de randvoorwaarden zoals hierboven genoemd. Dit kan ertoe leiden dat niet overal het voor de landbouw gewenste optimale waterbeheer gegarandeerd kan worden. Wel moet de waterhuishouding zodanig zijn dat een normale bedrijfsvoering mogelijk is .

Bij beekdalen met een natuurfunctie wordt de waterhuishoudkundige inrichting afgestemd op de natuurdoelen. Daarbij willen we het realiseren van de natuurdoelen (groene opgave) combineren met het vasthouden van extra water (wateropgave). Van deze wateropgave dient het benedenstrooms liggende gebied te kunnen profiteren.

Het is aan de waterschappen om uitvoering te geven aan dit beekdalenbeleid. De na te streven grondwaterstand wordt via het GGOR proces vastgelegd. De waterschappen zullen via een gebiedsproces met gedragen voorstellen moeten komen. Het resultaat wordt ter beoordeling aan GS voorgelegd. De ontwerp Omgevingsvisie geeft aan dat bij deze beoordeling door GS gelet wordt op de benoemde randvoorwaarden: het voorkómen van afwenteling, ruimte beschikbaar houden voor water, en de grondwatervoorraad op peil houden.

Aanduiding beekdalen op de visiekaart

Op de visiekaart zijn de huidige beekdalen en de laagte hierom heen opgenomen. Daarnaast zijn enkele oude beeklopen meegenomen, die in het landschap of in de bodemgesteldheid nog als laagten herkenbaar zijn. In zowel de beekdalen als de laagten is in het verleden bij zeer natte omstandigheden wateroverlast opgetreden. Uit de NBW/WB21 berekeningen naar de kans op wateroverlast komen deze gebieden ook naar voren. De aanduiding op de visiekaart komt grotendeels overeen met de kaarten van POP II, afgezien van enkele bovenlopen, het Rundedal en de verbinding Loodiep – Vecht.

Uitvoering in beekdalgebieden

Het detailniveau van de waterkaarten is afgestemd op het abstractieniveau van de ontwerp Omgevingsvisie. Bij de uitwerking van het “nee, tenzij beleid” en bij de uitwerking van herinrichtingprojecten zal het waterschap altijd in detail naar de invulling kijken. Zij zullen dan een vertaling van de provinciale kaart(en) naar het schaalniveau van peilvakken of percelen maken.

Wijziging ontwerp

4.3.2

Ruimte voor water

De klimaatverandering vraagt om meer ruimte voor water. Om de aard en de omvang van de klimaatverandering vast te stellen, gebruiken we de meest recente klimaatscenario's van het KNMI.

Ruimte voor water zoeken we vooral in de ~~bovenlopen van de~~ beekdalen. Door hier water vast te houden, wordt wateroverlast in de lager gelegen gebieden voorkomen, vermindert de verdroging ~~bovenstrooms~~, verbetert de waterkwaliteit en neemt de grondwatervoorraad toe. Om de ruimte voor water te garanderen, voeren wij een ‘nee, tenzij-beleid’. Dit betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het vooral om woon- en werkgebieden en bepaalde vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, kwekerijen en intensieve veehouderijen (zie paragraaf 6.2.2).

In perioden van intensieve neerslag kan in de beekdalen, vanwege hun natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Bij de inrichting en het beheer van het beekdal wordt hiermee rekening gehouden. Ons uitgangspunt is dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden en dat de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau behouden moet blijven en waar mogelijk worden aangevuld.

Functionele indeling beekdalen

De beekdalen zijn als functie opgenomen op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020). Deze aanduiding geeft een verbijzondering aan van de functies landbouw en natuur. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave. In de beekdalen met een landbouwfunctie streven we ~~naar een betere waterkwaliteit en~~ naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden** op de landbouw is afgestemd (zie paragraaf 6.2.3).

Specifieke opgaven

De (her)inrichting van een beekdal wordt integraal opgepakt, waarbij de **toegekende** functies ~~natuur, landbouw en recreatie~~ zo veel mogelijk worden verenigd. Voor de beekdalen van de Oude Vaart, ter hoogte van Ansen, voor de Hunzebeekdal en het Loodiep gelden specifieke opgaven (zie paragraaf 6.2.2).

Daarbij betrekken wij de uitkomsten van een studie naar de maatschappelijke kosten en baten van het waterbeheer in Zuidwest-Drenthe. Uit deze MKBA is gebleken dat het vasthouden van water in een beekdal zonder functieverandering naar natuur, maar met compensatie van natschade, op basis van louter economische overwegingen een goede keuze is. Daar waar natuurdoelen in beekdalen moeten worden gerealiseerd kunnen blauw en groen elkaar versterken. De totale kosten zijn daarbij vanwege aankoop en langjarig beheer aanzienlijk hoger dan bij de blauwe variant maar het natuurresultaat is dan ook aanzienlijk groter. Het afzonderlijk realiseren van groene en blauwe doelen zou nog hogere kosten met zich meebrengen. De uitkomsten van deze studie zijn voor ons aanleiding om bij nieuwe projecten zorgvuldig te kijken naar de voor- en nadelen van het combineren van de natuur- en wateropgave.

6.2.2 Beekdalen

De beekdalen vormen, met de kanalen en de grondwaterlichamen, de kern van het Drentse watersysteem. De beekdalen verzorgen de waterafvoer van het Drents Plateau en bepalen tegelijkertijd de voorraad grondwater onder dit plateau. Daarnaast leveren de beekdalen een belangrijke bijdrage aan de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van Drenthe.

Uit diverse studies blijkt dat de klimaatverandering in ons land gaat leiden tot een grotere hoeveelheid neerslag, vooral in de winterperiode. Dit regenwater moet zo veel mogelijk worden vastgehouden in de **bovenstroomse gebieden bovenlopen van de beekdalen**. Dit voorkomt wateroverlast in de lager gelegen gebieden. Het bovenstrooms vasthouden van water heeft nog meer voordelen. Het vermindert de verdroging, verbetert de waterkwaliteit en leidt tot een grotere grondwatervoorraad. Bij het herstellen van beekdalen is er nadrukkelijk aandacht voor het verruimen van mogelijkheden voor wateropvang en het verbeteren van de waterkwaliteit.

De beekdalen zijn aangegeven op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) **en zijn bovengeschild aan de functies**. Deze aanduiding betekent ~~een verbijzondering dat randvoorwaarden en uitgangspunten de inrichting bepalen~~ van de onderliggende functies landbouw, multifunctioneel en natuur. In de beekdalen met een landbouwfunctie wordt gestreefd naar een **goede** ~~beter~~ waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden (zie par 6.2.3)** op de landbouw is afgestemd. In perioden van intensieve neerslag kan in het beekdal, vanwege de natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Door de klimaatverandering komt dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voor. Bij het inrichten en beheren van het beekdal geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden. Ook moet de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau in ieder geval behouden blijven. ~~Voor Verder is er aandacht nodig voor de aanpak van maaiveld daling als gevolg van veenoxidatie~~ **wordt beleid ontwikkeld**. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave.

Bij het (her)inrichten van een beekdal gaan beekherstel en maatregelen voor het vasthouden van het water hand in hand. Hierbij worden ~~ook alle toegekende functies als natuur en recreatie~~ en het behouden en zo mogelijk versterken van de kernkwaliteiten betrokken. Zo willen we verschillende ambities en ontwikkelingen verenigen. Voor beekdalen met een landbouwfunctie kan bijvoorbeeld een relatief smalle zone (enkele tientallen meters tot 100 à 200 meter) als een 'winterbed' worden ingericht, wat jaarlijks kan overstromen. Inmiddels zijn hierover met de waterschappen afspraken gemaakt (zie kader). Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep): inrichten voor natuur en vasthouden van water. Hiermee worden de natuurgebieden verbonden en kan de wateropgave in het stroomgebied van de Oude Vaart en de Wold Aa worden gerealiseerd.

Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning, in combinatie met het vasthouden van water voor landbouw en natuur.

Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden **als ecologische verbinding tussen Loodiep en Vecht**.

'Nee-tenzijbeleid'

In perioden van intensieve neerslag kan over de gehele lengte van een beekdal wateroverlast worden verwacht. **Om de ruimte in het beekdal te behouden hebben we het** ~~In de beekdalen mogen daarom geen werken worden uitgevoerd die de afvoer van water versnellen. Dit hebben we omschreven in ons 'Nee-tenzijbeleid'.~~ Dit beleid geldt in alle beekdalen en gebieden die zijn aangeduid als 'beekdal' op kaart 9 (Oppervlaktewater).

Het 'Nee-tenzijbeleid' betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd.

Daarbij gaat het om woon- en werkgebieden en kapitaalintensieve vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, intensieve veehouderijen en kwekerijen. Nieuwe kapitaalintensieve functies zijn alleen toegestaan als aan vier voorwaarden is voldaan.

1. Er is sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang.
2. Er zijn geen alternatieven.
3. De functie vormt op de locatie geen feitelijke belemmering om in de toekomst de afvoer- en bergingscapaciteit van het regionale watersysteem te vergroten.
4. Het negatieve effect op het watersysteem wordt in het plan gecompenseerd.

7.1 Sturingsprincipes

Nummer G.6.

Ervaart in de Omgevingsvisie weinig vertrouwen in wat gemeenten zelf kunnen regelen. Dit betreft onder andere stedelijke centra, woonmilieus, sport- en cultuurinfrastructuur.

Antwoord

Wij zien voor ons op de genoemde beleidsterreinen inderdaad een rol weggelegd. Hieraan ligt geen wantrouwen ten aanzien van de gemeente ten grondslag, maar een vertrouwen in de meerwaarde van een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Wijziging Ontwerp

Geen

Nummer G.14.

Geeft aan zelf te kunnen beoordelen wanneer sprake is van een zorgvuldig ruimtegebruik en hierin geen provinciale rol te zien.

Antwoord

Wij zijn verheugd dat de gemeente het met ons eens is waar het de principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik betreft. Wij zien op dit vlak voor onszelf een kaderstellende rol. Wij willen het proces waarlangs zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik tot stand komt, vastleggen zonder op voorhand een voorschot te nemen op de uitkomst van dat proces. Wij menen dat op deze manier zowel het gemeentelijk als het provinciaal belang hiermee recht wordt gedaan.

Wijziging Ontwerp

Geen.

Nummer G.21.

Vraagt zich af waarop de keuzen voor provinciale verantwoordelijkheid zijn gebaseerd en wanneer iets van bovenlokaal belang is.

Nummer P.1.

De provincie Groningen stelt voor om te komen tot afstemming en samenwerking aan de vormgeving voor grensoverschrijdende landschappen (veenkoloniën, essen op de Hondsrug, houtsingels op het Drents Plateau, bescherming van de Hondsrug) waar het de bescherming van waarden betreft.

Antwoord

De door de provincie Groningen genoemde landschappelijke kwaliteiten van Drenthe behoren tot de kernkwaliteiten van onze provincie. Wij koesteren deze. Wij hanteren daartoe echter een andere sturingsfilosofie als de provincie Groningen. Consequentie hiervan is onder andere dat wij terughoudend met borging van provinciale belangen via een ruimtelijke verordening omgaan. Wij willen afstemming zoeken over de samenwerking voor deze gebieden, zonder dat voor ons daarbij het doel voorop staat deze op precies eenzelfde wijze te beschermen

De provincie Groningen stelt voor om onze bestuurlijke en ambtelijke samenwerking aan de ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit van onze provincies te intensiveren, en zo met minder middelen en menskracht toch de beoogde doelen te kunnen realiseren.

Nummer B.4.

Verzoekt een eventuele ruimtelijke verordening pas na vaststelling van de Omgevingsvisie op te stellen.

Verzoekt in een eventuele ruimtelijke verordening geen belemmeringen op te werpen voor toekomstig landelijk beleid na 2012.

Antwoord

Wij zullen inderdaad geen ruimtelijke verordening vaststellen voorafgaand aan vaststelling van de Omgevingsvisie. Op de specifieke bepalingen ervan lopen wij hier niet vooruit, zodat op dit moment niet te zeggen is welke betekenis een dergelijke verordening voor toekomstig landelijk beleid zal hebben.

Wijziging Ontwerp

Geen

Aanvullende discussiepunten op basis van de verwerking zienswijzen Landbouw, Functieindeling Multifunctioneel

4.2.3. Oorspronkelijkheid

Nummer N.2., L.28.

(aardkundig) Mist een verwijzing naar het beleidsadvies dat de Stuurgroep Aardkundige waarden. Ervaart kaart 2D Aardkundige waarden niet in overeenstemming met de kaart in het beleidsadvies van de Stuurgroep.

Vindt het bevreemdend dat het beleid en het provinciaal belang voor aardkundige waarden wordt geformuleerd ná de ter inzage legging van de Omgevingsvisie.

Antwoord

U hebt gelijk dat de uitwerking van de Aardkundige waarden nog niet volledig overeenkomt met de uitwerking van de andere kernkwaliteiten. Wij hebben in het Ontwerp de kaders voor de Aardkundige waarden neergelegd en aangegeven op welke manier deze doorwerken in het beleid (i.c. op dezelfde manier als de overige kernkwaliteiten). Wij zijn van mening dat belanghebbenden hiermee voldoende in staat zijn gesteld te reageren op onze voornemens.

Wij hebben het advies van de Stuurgroep Aardkundige waarden betrokken in de verdere uitwerking. De kern van de aanpassing van de tekst in de Omgevingsvisie en de kaart 2D Aardkundige waarden is dat de sturingssystematiek van de kernkwaliteit Oorspronkelijkheid is toegepast.

Wijziging Ontwerp

Tekst Blz. 24, kopje Aardkundige waarden en in relatie hiermee kaart 2D aardkundige waarden **Drenthe heeft een eigen karakter, een eigen (ruimtelijke) identiteit, die door inwoners en bezoekers hoog gewaardeerd wordt. Het aardkundige landschap van Drenthe is hiervoor in belangrijke mate bepalend. Ons aardkundig erfgoed is de enige informatiebron over de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van Drenthe. Net als archeologische waarden zijn aardkundige waarden voor het merendeel onzichtbaar, onvervangbaar en niet te compenseren. Ze zijn per definitie kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan.**

Wij willen aardkundige waarden die bijdragen aan het specifieke Drentse karakter behouden en zo mogelijk herstellen.

~~Aardkundige waarden komen in gevaar bij ontwikkelingen die gepaard gaan met ingrepen in de bodem, zoals graafwerkzaamheden, veranderingen in de waterhuishouding of egalisatie. Als aardkundige waarden zoals aangegeven op kaart 2D in gevaar komen, is overleg met ons vereist.~~

Ook voor aardkundige waarden onderscheiden wij drie beschermingsniveaus die verschillen in de mate van inzet van de provincie. De twee hoogste beschermingsniveau's (regisseren en beschermen) zijn van provinciaal belang en aangegeven op kaart 2D:

1. Respecteren: bij ontwikkelingen ligt onze inzet bij het waarborgen van de lokale aardkundige kenmerken voor de toekomst. Het is een gemeentelijke verantwoordelijkheid hieraan via het bestemmingsplan invulling te geven. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de aardkundige kenmerken als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Wij vragen gemeenten plannen en initiatieven daar op te beoordelen.

2. Voorwaarden stellen: bij ontwikkelingen zijn de aardkundige kenmerken randvoorwaarde. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze de aardkundige kwaliteiten als (ruimtelijke) onderlegger voor nieuwe plannen worden benut. Wij zijn beschikbaar voor (het regelen van) begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de aardkundige samenhang uitgangspunt zijn.

3. Eisen stellen: wij willen ontwikkelingen alleen toestaan als aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. Wij zullen vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Om bij ontwikkelingen het belang van de aardkundige waarden volwaardig mee te kunnen wegen, is goede informatie over en kennis van aardkundige waarden belangrijk. Deze informatie is beschikbaar via het 'geoportaal' van de provinciale website. Daarnaast willen we dat beleidsmakers, planontwikkelaars, landbouwers, terreinbeheerders en waterschappen een groter besef krijgen van de aanwezigheid en het belang van aardkundige waarden. Als onderdeel van dit bewustwordingsproces gaan we jaarlijks minimaal één aardkundig monument onthullen. De Hondsrug willen we laten aanwijzen als European Geopark.

4.3.3. Robuuste natuur

Betere 'doorlatendheid' van het tussenliggende landschap

Nummer R.3., L.18., L.28., O.124.

Klimaatmantels. In de omgevingsvisie wordt het concept klimaatmantels geïntroduceerd. De doelen en implicaties van het concept zijn niet duidelijk aangegeven. Het concept wordt opgevat als nieuwe Drentse regelgeving die extra belemmeringen oproept.

Antwoord

Het concept van klimaatmantels is bedoeld om die delen van de EHS die kwetsbaar zijn voor klimaatverandering te kunnen beschermen door de groen-blaauwe dooradering te versterken. Het concept is niet bedoeld als uitbreiding van de EHS maar als invulling van de multifunctionele gebieden rond klimaatgevoelige EHS. In multifunctionele gebieden worden de mogelijkheden voor groen-blaauwe dooradering altijd in samenhang met het huidige landgebruik geëvalueerd. Wij hebben in de tekst het doel, de potentiële gebieden en de werkwijze met betrekking tot klimaatmantels verder verduidelijkt. Wij hebben de aanduiding 'klimaatmantel' verwijderd van kaart 4. Robuuste EHS.

Wijziging ontwerp

Betere 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap (klimaatmantels)

Sommige delen van de EHS zijn meer kwetsbaar voor klimaatverandering dan andere delen. **Uit onderzoek is gebleken dat in deze kwetsbare EHS gebieden de dichtheid van soorten substantieel toeneemt als het gebied er om heen een betere groen-blaauwe dooradering heeft.**

Onder deze dooradering verstaan wij de verweving van ~~Op die plekken kan het omliggende gebied als een klimaatmantel functioneren, waardoor de kwetsbaarheid voor klimaatverandering afneemt. Daarbinnen zijn de 'groene' landschapselementen (zoals houtwallen, singels, kleinere natuurgebieden, gebieden voor dagrecreatie en groene verblijfsrecreatie) en 'blauwe' elementen (zoals sloten, wijken, kanalen en gebieden waarin water wordt vastgehouden of geborgen) van belang. In een klimaatmantel streven we daarom naar het instandhouden of versterken van de al aanwezige 'groen-blaauwe dooradering'. In de praktijk valt dit vaak samen met de aanwezigheid van kleinschalige of verbrede landbouw. Indien in zo'n gebied, een gebiedsontwikkeling wordt gestart, streven we ernaar de groen-blaauwe dooradering te versterken. Wij noemen dit concept 'klimaatmantel'. De potentiële gebieden voor de klimaatmantels liggen grotendeels in de multifunctionele gebieden in beekdalen en op de flanken van de Hondsrug.~~

Wij willen in multifunctionele gebieden die grenzen aan klimaatgevoelige EHS de mogelijkheden voor het versterken van de groen-blaauwe dooradering verkennen. In deze gebieden worden de voordelen van het versterken van de dooradering afgewogen tegen de effecten op het huidige landgebruik, waarbij geldt dat het huidige landgebruik gecontinueerd moet kunnen worden.

Om te voorkomen dat bestaande afspraken en lopende processen worden doorkruist, zal alleen invulling worden gegeven aan het concept klimaatmantel wanneer potentiële gebieden samenvallen met toekomstige gebiedsgerichte projecten. Dit is bijvoorbeeld het geval in de Oude Vaart nabij Ansen en in het Hunzebeekdal (zie ook onder 6.2.2).

~~De gebieden die in verband met klimaatgevoeligheid het meest in aanmerking komen als klimaatmantel zijn met een symbool weergegeven op kaart 4: Robuuste EHS natuur 2020/2040.~~

Par 6.2.2. (Blz. 66)

Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep): inrichting voor natuur en vasthouden van water om daarmee natuurgebieden te verbinden **en te versterken met het oog op klimaatverandering ('klimaatmantel')** en de wateropgave in het stroomgebied van de Oude Vaart en de Wold Aa te realiseren.

Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning in combinatie met het vasthouden van water in relatie tot de landbouw- en natuurfunctie **en met het oog op de klimaatgevoeligheid van de EHS op de Hondsrug ('klimaatmantel')**.

Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden.

NB:

Klimaatmantels weghalen van kaart 4.

Kaartje met klimaatgevoelige EHS toevoegen.

Nummer O.62.

Maakt bezwaar tegen de aanduiding 'ecologische/multifunctionele verbinding' op kaart 4. Robuuste EHS en maakt bezwaar tegen de aanduiding 'klimaatmantel' op kaart 4. Robuuste EHS.

Antwoord

Wij hebben op kaart 4. Robuuste EHS op globale wijze de EHS aangeduid, alsmede onze ambities. De precieze begrenzing van eventuele nieuwe onderdelen van de EHS, waaronder de ecologische/multifunctionele verbinding, vindt te zijner tijd plaats in de bestemmingsplannen van gemeenten, in overleg en samenwerking met belanghebbenden in het gebied. Op dat moment (wanneer de exacte functietoekenning duidelijk wordt) is bezwaar mogelijk.

Wij schrappen de klimaatmantels van kaart 4. Robuuste EHS

Wijziging ontwerp

Kaart 4. Robuuste EHS: schrappen klimaatmantels

4.3.4. Robuuste Landbouw

Voorstel intensieve veehouderij

Naar aanleiding van de opmerking in de zienswijze van de Milieufederatie over de mogelijkheden voor megastallen, maar meer nog naar aanleiding van de recente ontwikkelingen in Noord-Brabant doen we een aangepast voorstel over intensieve veehouderij:

1. Bestaande intensieve veehouderijbedrijven mogen uitbreiden tot een bouwperceel van **maximaal 1,5 ha**. Voorwaarde hierbij is dat er milieuwinst moeten worden behaald en/of dat er winst wordt geboekt op het gebied van dierenwelzijn.

Dit zou daarmee dus gelden voor zowel de gebieden met de functie landbouw (inclusief die waarvoor de indicatieve aanduiding robuuste landbouw geldt), als ook de gebieden met de functie multifunctioneel.

2. Er zijn geen mogelijkheden voor een verdere uitbreiding boven deze 1.5 ha (ook niet in de robuuste landbouwgebieden).
3. Voor een intensieve tak bij een grondgebonden bedrijf geldt dat een vergroting van het oppervlak alleen mogelijk is als gevolg van aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn.

Indien een bestaand intensief veehouderijbedrijf al groter is dan een bouwperceel van 1.5 ha. Kan alleen nog sprake zijn van uitbreiding als dit rechtstreeks voorkomt uit aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn

Voor de volledigheid; nieuwvestiging van intensieve veehouderij was in het concept al uitgesloten.

Argument voor bovenstaand voorstel

Drenthe wil een melkveehouderij (en deels akkerbouw) provincie zijn en blijven. De mogelijkheden voor schaalvergroting (o.a. afhankelijk van de aanwezige milieuruimte) willen we dan ook benutten voor de melkveehouderij en voor de akkerbouw.

Vergelijking met concept

Ten opzichte van het huidige concept betekent dit een duidelijke aanscherping voor de gebieden met functie landbouw, waarvoor nu geen oppervlaktemaat is opgenomen (gem. verantwoordelijkheid). Voor de multifunctionele gebieden betekent dit dat de in het concept opgenomen ontheffing boven de 1.5 ha. voor intensieve veehouderij niet geldt.

We stellen aan de andere kant voor om de in het concept opgenomen nadrukkelijke koppeling van uitbreiding aan sanering en samenvoeging van kleinere bedrijven los te laten. Dit kan als een verruiming van de uitbreidingsmogelijkheden van bestaande intensieve veehouderij worden gezien.

Planning vervolgfase Omgevingsvisie Drenthe

23 maart 2010

Aanleveren GS-nota met bijlagen (NvB versie behandeling in Projectgroep 24 maart)
Ook aanleveren Projectgroep 9:00 uur

24 maart 2010

Projectgroep werkbijeenkomst (uitkomst Memo controversiële punten)

30 maart 2010

GS – behandeling statenstuk en Memo verwerking uitkomst richtinggevende uitspraken Stuurgroep
OGB 9 maart met aanvulling discussiepunten op basis van de verwerking zienswijzen

1 april 2010

Aanleveren Nota van Beantwoording

6 april 2010

GS – vaststelling concept Nota van Beantwoording en definitief concept Omgevingsvisie

7 april 2010

Verzending stukken aan de AFLO
Verzending concept Nota van beantwoording en definitief concept Omgevingsvisie aan appellanten

15 april 2010

Uiterste verzending statenstukken concept Omgevingsvisie en Nota van beantwoording voor
statencommissie OGB 12 mei 2010

16 april 2010

Behandeling concept Omgevingsvisie en Nota van beantwoording door de

27 april 2010

GS – reactie op advies van de AFLO

12 mei 2010

Statencommissie OGB – behandeling ontwerpplan en nota van reactie, insprekers

19 mei 2010

Statencommissie OGB, inhoudelijke beraadslagingen

2 juni 2010

PS - vaststelling einddocument Omgevingsvisie provincie Drenthe.

Bijlage

Beleidsthema's geschikt voor verordening

Vooraf zij opgemerkt dat wij de volgende redenen zien om thema's in een verordening neer te leggen:

- 1 (Voorzienbare) Wettelijke verplichting (AMVB Ruimte)
- 2 Duidelijkheid vooraf (vb: 'Geen nieuwe intensieve veehouderij')
- 3 Procedurele kaderstelling (vb: SER Ladder, verplichte regionale afstemming woningbouwvisie)

Uit voorgaande kunt u afleiden dat de onderwerpen die hieronder zijn opgenomen niet altijd betekenen dat de provincie inhoudelijke beperkingen zal stellen. Bepalingen kunnen slechts randvoorwaardelijk van aard zijn en niet afdoen aan een uiteindelijke beleidskeuze, als aan die gestelde randvoorwaarden (bv zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik) maar is voldaan.

Bij het opstellen van een ruimtelijke verordening wordt nadrukkelijk niet gestreefd naar een uitputtende opsomming van provinciale belangen. Dit betekent dat de provincie zich het recht voorbehoudt om ook onderwerpen op te pakken die niet in de verordening zijn neergelegd. Juridisch kan dit onder andere inhouden dat de provincie op enig moment een zienswijze op een bestemmingsplan indient gericht op een onderwerp dat niet in de eventuele verordening wordt opgenomen.

De voorlopige lijst van onderwerpen kan worden onderverdeeld naar thema's die zien op het borgen van bestaande ruimtelijke kwaliteit en naar provinciaal beleid dat speelt bij nieuwe ontwikkelingen, inclusief de wijze waarop aanwezige kwaliteiten erbij moeten worden meegenomen. De lijst van voorlopige onderwerpen:

Drents Eigen (ruimtelijke kwaliteit)

- Kernkwaliteiten
- Milieu- en leefkwaliteit
- SER-ladder

Bruisend Drenthe (ontwikkelingen)

- Bebouwd gebied
- Ondergrondse opslag afval
- Regionale afstemming Woningbouw
- Regionale afstemming Bedrijventerreinen
- Regels bedrijvigheid in buitengebied
- Ruimte voor ruimte
- Rood voor groen
- Volumineuze detailhandel, weidewinkels, detailhandel
- Intensieve en grondgebonden landbouw
- Vrijkomende agrarische bebouwing
- Glastuinbouw
- Windmolens
- Co-vergisting
- Verblijfsrecreatie, permanente bewoning
- Robuuste systemen, multifunctionele systemen
- Ecologische Hoofdstructuur, Nationaal Landschap Drentsche Aa

Op te bergen
in de band van
2 juni 2010

*de leden van de commissie wordt
verzocht hun eventuele opmerkingen
binnen acht dagen na ontvangst aan
de commissiegriffier mede te delen.*

Samenvatting

---

van de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

---

gehouden op 19 mei 2010

SAMENVATTING

Vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

Woensdag 19 mei 2010

U kunt de agendavoorstellen en de ingezonden brieven, evenals de samenvattingen, via het DocumentVindSysteem (DVS) inzien op de website van de provincie onder het volgende adres: www.drenthe.nl/provincialestaten

De lijst met toezeggingen tot en met de vergadering van 19 mei 2010 is als bijlage opgenomen bij deze samenvatting.

Aanwezig:

mevr. J.M. Pannekoek-van Toor (voorzitter)
L. Bomhof (VVD) tot 19:30 uur
mevrouw K.J. Datema-Klöpping (SP)
K.R. Dijkstra (PvdA)
R. Fokkens (PvdA)
H.R. Hornstra (PvdA)
K. Kuipers (GroenLinks)
J.H. Lammers (CDA) tot 15:25 uur
J. Langenkamp (GroenLinks) tot 19:40 uur
T.S. Medemblik (ChristenUnie)
A.G.H. Peters (CDA)
mevrouw G. Seinen (CDA)
J. Slagter (PvdA)
mevrouw M. Stijkel-Kuijpers (ChristenUnie)
A. Timmerman (VVD)
R. Westerhof (SP)
Th.J. Wijbenga (CDA) tot 19:30 uur
B.J. Ziengs (VVD)

J.H. Bats (VVD)

Afwezig:

J.A. van Berkum (ChristenUnie)

mevrouw J. Stapert, commissiegriffier

Voorts aanwezig de leden van GS:

mevrouw A. Haarsma (PvdA)
mevrouw T. Klip-Martin (VVD) tot 18:40 uur
mevrouw J.G. Vlietstra (PvdA) tot 18:15 uur
H. Baas (ChristenUnie)
R.W. Munniksma (PvdA) tot 18:15 uur

1. Opening en vaststelling van de agenda

De voorzitter heropent de vergadering en de agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Samenvatting vergadering 31 maart en de lijst van toezeggingen

Op de lijst van toezeggingen worden de nrs.16 tot en met 20, die inmiddels van een antwoord zijn voorzien, afgevinkt.

De aangepaste lijst van toezeggingen is aan deze samenvatting gehecht.

De samenvatting wordt vastgesteld.

3. Ingekomen stukken

De lijst met ingekomen stukken wordt conform vastgesteld.

Naar aanleiding van informeert GL of het juist is dat de EPC norm op 1 oktober 2010 gebruikt gaat worden (B2). Hoe zijn de gesprekken met de bouwpartijen in het noorden verlopen?

Gedeputeerde Klip antwoordt als volgt.

Met het ministerie van VROM is inmiddels gesproken. Op 3 juni volgt een gesprek met het ministerie en de corporaties in Noord-Nederland. Daarna ontvangen de staten informatie. Noord-Nederland heeft aangedrongen om uitstel te verlenen tot 1 oktober, dit is door het ministerie gehonoreerd.

4. Rondvraag

Er is geen gebruik gemaakt van de Rondvraag.

5. Statenstukken/brieven

5a. Statenstuk 2010-429; Concept Omgevingsvisie Drenthe

Inhoud van het statenstuk: De Omgevingsvisie is hét strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe tot 2020. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein.

In de Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen:

- De provinciale structuurvisie op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening;
- Het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet Milieubeheer;
- Het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- Het provinciaal verkeers- en vervoersplan op grond van de Planwet Verkeer en Vervoer.

De missie in de Omgevingsvisie is het koesteren van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten.

Het college van GS adviseert om in te stemmen met de Omgevingsvisie

Samenvattende reactie van de fracties

In meerderheid geven de fracties aan het proces om te komen tot de Omgevingsvisie op prijs te hebben gesteld.

Alle fracties zijn van mening dat de term *schragende functie* van Roden binnen de Regiovisie Groningen-Assen in moet stand blijven en de meerderheid is van mening dat deze term ook terug moet komen in de tekst.

Met uitzondering van de SP noemen de fracties dat de *economie* meer benadrukt moet worden dan nu het geval is. Voor een aantal fracties is het een kernkwaliteit. Onder dit begrip wordt ook landbouw en natuur en recreatie verstaan. Het CDA noemt economie een wetenschap en geen kernkwaliteit, de benaming bedrijvigheid dekt in haar optiek meer de lading.

Over de *regionale invulling van woningvoorraad en bedrijventerreinen* vragen VVD, PvdA en GL vragen zich af wat er gebeurt als de regionale invulling van de woningvoorraad, maar ook de bedrijventerreinen niet van de grond komt. Hoe is dit te borgen?

Over de *klimaatmantels* zijn de fracties van PvdA, VVD en CU het eens, die term kan vervallen. In de betreffende gebieden is al voldoende bescherming geregeld.

Over *windenergie* wordt verschillende gedacht. Het CDA wil dat windenergie in de aangewezen gebieden tot maximaal 600 megawatt mogelijk moet zijn. De PvdA en CU vinden de drie aangewezen gebieden iets te beperkt. Ook initiatieven buiten die gebieden, van de bevolking moeten serieus worden bekeken. Dat wil niet zeggen, aldus de CU, dat windmolens overal geplaatst kunnen worden en clustering van de molens is ook noodzakelijk. De PvdA wil nog nadenken of 200 megawatt het absolute maximum moet zijn. GL wil meer windenergie en zou het woord maximaal (200 megawatt) willen schrappen. Het kan niet zo zijn dat het LOFAR project een groot gebied 'op slot zet' voor windmolens. Deze geluiden zijn uit te filteren zo meent GL. De door GS genoemde verplichte rechtsvorm, een coöperatie wordt niet gedeeld door de fracties. Dit kan aan de Initiatiefnemers worden overgelaten. De SP vindt dat er geen beperking op windenergie mag zijn anders dan burgers aangeven. De VVD is niet enthousiast over windenergie. Het blijft een spanning oproepen met de kernkwaliteiten. Als windenergie een feit wordt, dan alleen in de aangewezen 3 gebieden, aldus de VVD.

De *demografische ontwikkelingen, krimp*, wordt als een belangrijk item gezien. GL stelt een integraal Plan van Aanpak voor. Het CDA nodigt GS uit om de uitvoeringsstrategie te beginnen met een startnotitie over krimp.

Een meerderheid van de fracties vindt dat overleg met het waterschap Velt en Vecht noodzakelijk is om het probleem in het *Loodiep* op te lossen. Het wordt als te voorbarig gezien om dit gebied, terwijl sprake is van een onderzoek, nu al aan te merken als een *Beekdal*. Dit klemmt te meer omdat dit grote gevolgen heeft voor de aanwezige agrariërs waarvan sommigen juist naar dit gebied zijn ingeplaatst.

Over de *motorcrossterreinen* wordt door PvdA, VVD en CU opgemerkt dat de aangegeven flexibiliteit binnen de vergunning voor alle vier de terreinen in Drenthe moet gelden, niet alleen voor Emmen.

Over de *instrumenten*, zoals het al dan niet gebruik maken van een verordening, lopen de meningen uiteen. De SP wil absoluut een verordening. PvdA wijst op de landelijke verordening die komt, maar kan zich nu vinden in de keuze van GS om eerst te kiezen voor relatiebeheer en sturing. Maar het is wel zinvol om afspraken wel op papier te zetten. De CU sluit daar bij aan. GL verzoekt om het hoofdstuk sturing en instrumenten (hfdst. 7) uit de Omgevingsvisie te halen en later vast te stellen.

Naast deze samengevoegde onderwerpen zijn nog meer opmerkingen gemaakt c.q. vragen gesteld die samengevat als volgt luiden.

PvdA:

Ook ouderenzorg en regionale gezondheidszorg spelen een belangrijke rol. Mogelijk kan dit in het uitvoeringsdeel aan de orde komen. Het CDA deelt deze mening. Hoe gaat de interregionale samenwerking vorm krijgen, zo wil ook de VVD weten. Waarin verschillen stadrandzones met de rode contouren uit POP 2?

Duidelijkheid moet worden gegeven aan de positie van de landbouw, dit geldt ook voor de GGOR. Voor de EHS geldt, is dit financieel haalbaar? Een selectie van gebieden moet er komen om duidelijkheid te krijgen. Beeldkwaliteit in Drenthe is een goede zaak, maar niet voor heel Drenthe één beeld.

De visie van 1,5 ha bij robuuste landbouw wordt ondersteund. Agroparken zijn de moeite om uitgewerkt te worden. Hoe zit het bij windenergie met de aanwijzing door het Rijk? Over het maximum van 200 megawatt zal de fractie zich nog buigen.

CDA:

Het CDA verzoekt om een overzicht met uitwerkingsplannen.

De provincie zou het initiatief moeten nemen in een verdergaande digitalisering van het platteland.

Een pas op de plaats lijkt gerechtvaardigd bij de EHS. Pakt GS de handschoen op die de RECRON heeft toegeworpen over het compensatiefonds? De VVD sluit hierbij aan. Eigen regelgeving die verder gaan dan de EU regels moeten worden beperkt, bijvoorbeeld extra regels voor oudheidkundige waarden. (Verdrag van Malta). De gemeente Meppel mag niet in de kou worden gezet, maar moet uitbreidingsmogelijkheden krijgen wat haar bedrijventerreinen betreft, maar eerst moeten de oude terreinen worden gesaneerd. Bij lokale bedrijvigheid zou het begrip sociale binding moeten worden losgelaten, dit riekt naar discriminatie.

VVD:

De VVD kan zich vinden in hoogbouw met name in centra van steden. Dit is overigens een gemeentelijke kwestie. Geen bevoogding, dit geldt ook voor bedrijventerreinen. Het is de regio die beslist over de woningvoorraad en de bedrijventerreinen. Uitbreiding van verblijfsrecreatie is niet alleen mogelijk als sprake is van een aantoonbaar aanvullend aanbod. Dit moet aan de ondernemer worden overgelaten. Ook moet kamperen bij de EHS boer mogelijk zijn. De aandacht is vooral gericht op Groningen-Assen als regio, dit lijkt ten koste te gaan van de zuidkant van Drenthe.

Bestaande intensieve veehouderijen kunnen naar 2 ha en mogelijk verplaatst worden naar robuuste gebieden bij voorkeur naar de Veenkoloniën, daar moet een uitbreiding tot 2,5 ha mogelijk zijn. GS zouden met een voorstel kunnen komen van een natuurbank, een administratieve boekhouding bestemd voor extra natuur.

SP:

De overheid kan niet bepalen waar burgers zich willen vestigen. Het werk is vaak bepalend. Daarom moeten dorpen de ruimte krijgen. Ook hecht de SP aan het geloof in ondernemen. Bovendien zijn de landbouwprijzen te laag, pas na het verhogen van de prijzen kan gepraat worden over de inrichting van de ruimte in Drenthe. De opslag van CO2 opslag moet uit de Omgevingsvisie worden gehaald. De uitbreiding van megastallen moet worden gestopt.

Omdat de Ammoniak kaart pas ná 16 juni wordt vastgesteld kan de Omgevingsvisie – die een nauwe relatie hebben – niet vóór die datum worden vastgesteld. De SP verzoekt de andere fracties daar mee in te stemmen. De fracties geven aan dat dit niet het geval is.

Tot slot vraagt de SP aan de andere fracties wat zij doen met het rapport: "Nederland krijgt nieuwe energie" voor welvaart en welzijn in de 21^e eeuw. Dit plan is door GL naar de fractievoorzitters gestuurd met het verzoek om hiervoor een bijeenkomst te beleggen.

CU:

De CU vraagt of de ambtelijke organisatie wel ingericht is op de nieuwe werkwijze die is ontstaan met de uitvoering van de nWRO. Het is goed om de natuur verder uit te breiden, maar het moet financieel wel haalbaar zijn. De nota Landschap verdient een update. Wanneer de provincie de gemeentelijke ambities voor wonen en bedrijventerreinen goed wil volgen is een continu team voor deze klus noodzakelijk.

GL:

Wijst erop dat de Omgevingsvisie alleen een interne binding heeft. Tot slot vraagt GL hoe de uitvoering van de Omgevingsvisie betaalt gaat worden.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Gedeputeerde Haarsma geeft aan dat de schragende functie niet is opgenomen omdat het hier alleen gaat om de Omgevingsvisie van Drenthe. In POP 2 stond het ook niet genoemd. Desgevraagd geeft zij aan dat de schragende functie is geschrapt. De opgaven in Roden-Leek wordt ondersteund daar is

niets aan veranderd. Ze wil er echter ook geen halszaak van maken en geeft aan hierop nog terug te zullen komen.

De kernkwaliteit economie is niet opgenomen omdat de bevolking heeft geconcludeerd dat dit een functie is en geen kernkwaliteit. Deze functies, het geldt ook voor recreatie en natuur vallen onder de robuuste kwaliteiten. Of de regionale woningaanpak wel van de grond komt wordt ondersteund met een recente brief van de gemeenten Aa- en Hunze, Assen, Noordenveld, Tynaarlo, Midden-Drenthe die aangeven een overlegstructuur te zijn gestart voor het afstemmen van bouwcapaciteiten en gemeentelijke plannen. Over windenergie merkt de gedeputeerde op dat er nog steeds geen molen staat in Drenthe. GS hebben een forse ambitie. De provincie Groningen wil niet een gezamenlijke locatie in de Veenkoloniën. Vanuit Den Haag is aangegeven dat het Rijk off-shore windmolens wil realiseren én binnen provincies. Beneden 100 megawatt in de provincie aan zet. Daarboven maakt het Rijk een inpassingsplan. GS stellen voor in het zoekgebied aan de slag te gaan, maar sluit de rest van de provincie niet af. Wanneer de provincie niets doet m.b.t. windenergie, gaat het Rijk gebieden aanwijzen. Het onderwerp krimp staat op de agenda en komt – via een startnotitie – in oktober naar de commissie. Ruimte voor Ruimteregeling komt eveneens terug naar de commissie.

Stadsrandzones zijn niet gelijk aan de eerdere rode contouren, wel is het om aan te geven waar in bepaalde gebieden niet verder wordt ontwikkeld. Samen met gemeenten wordt dit uitgewerkt. De provinciale organisatie heeft een forse cultuuromslag gemaakt en is toegerust voor de nieuwe WRO. De discussie over toepassing van de instrumenten zal in de uitwerkingsagenda, met de staten worden gehouden en uiteindelijk afgerond in november 2010. Eerst wordt de visie vastgesteld op 2 juni a.s. *Gedeputeerde Vlietstra* onderschrijft het belang van economie. Binnen Omgevingsvisie is het echter meer te definiëren als functie dan als kernkwaliteit. Economische ontwikkelingen zijn voldoende verankerd in deze visie. Op de vraag waarom Natuur dan wél als kernkwaliteit en niet als functie is benoemd, geeft zij aan nog een goed te zullen kijken wat waar het beste kan worden opgenomen. Ze wil voorkomen dat een nieuwe systematiek wordt ingevoerd.

Zorgvuldig ruimtegebruik is een belangrijk uitgangspunt, daar ligt een provinciaal belang. Er is bewust gekozen voor een regionale insteek. Samen met gemeenten zal worden gekeken waar de behoefte is. Bij grensoverschrijdende samenwerking moet niet altijd worden uitgegaan van natuurlijke grenzen zoals het bedrijvenpark in Coevorden.

Het herstructureringsprogramma bedrijventerreinen wordt zeer binnenkort naar PS verstuurd. (*JSt: verzonden d.d.21 mei 2010*) Bij lokale bedrijvigheid is in uitzonderingsgevallen ruimte voor maatwerk. Wanneer het woord sociale binding een negatieve klank oproept heeft zij er geen moeite mee om dit anders te benoemen.

Gedeputeerde Munniksma: De EHS is een belangrijk onderwerp. Samen met partijen vindt overleg plaats en nog in 2010 wordt aangegeven waar de resterende ha. EHS komen te liggen. Het onderwerp komt terug naar PS. De EHS kaart is aangepast, kleine snippers EHS zijn verdwenen. Afvoeren van de kaart kan niet zomaar, er liggen vaak contracten aan ten grondslag. Zorgvuldigheid is daarom belangrijk. Voor de landbouw is de externe werking van het belangrijkste. Binnen de EHS kan meer dan de staten vaak denken, zo is ook recreatie wel degelijk mogelijk. Overleg over de WAV-kaart kan pas worden gevoerd ná vaststelling van de EHS kaart. Door het waterschap(pen) worden de landschapsplannen gemaakt. GS juicht dit toe, probleem is wel wat je daarna gaat doen en wie het betaalt. Een update van de nota Landschap lijkt een goed plan. De verkenning van agroparken wordt voortgezet.

Verder merkt hij nog op dat gekozen is voor de grondgebonden landbouw en het geven van een lagere prioriteit aan intensieve veehouderij. Dit wordt gekoppeld aan de oppervlaktemaat van 1,5 ha. GS zijn al volop bezig met het uitwerken van de compensatie natuurbank.

Gedeputeerde Klip bevestigt dat Drenthe voor een fikse wateropgave staat. Gekozen is om het water zoveel mogelijk vast te houden in natuurgebieden en beekdalen, pas daarna in waterbergingsgebieden. T.o.v. POP 2 is er niet veel veranderd, alleen een aanscherping van die gebieden met een landbouwfunctie.

Motorcrossterreinen: de mogelijkheid van saldering van (geluids)normen is aanwezig op alle terreinen, niet alleen in Emmen. Over extra provinciale normering bij aardkundige waarden merkt zij op dat het verdrag van Malta alleen gaat over archeologie. Het is niet de bedoeling dat Drenthe door de aanwezige aardkundige waarden op slot gaat. De nota over het Geopark komt naar de staten toe. Hierbij gaat het om een soort van extra aantrekkelijkheid voor recreatieve mogelijkheden.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe(NMFD) en LTO-Noord maken gebruik van het spreekrecht in tweede termijn. De NMFD benadrukt het gebruik van het verleidingsmodel in relatie tot de landschapsvisie. Dit model doet het meeste recht aan de nieuwe WRO. Het al dan niet gebruik maken van instrumenten is ook na de beraadslaging niet duidelijker geworden.

De LTO is met een aantal fracties van mening dat de landbouw als kernkwaliteit moet worden aange-merkt. LTO wil als organisatie graag mee discussiëren bij de uitwerking van de nieuwe Omgevingsvisie. Zij zijn niet voor een omvangrijke verordening.

Gedeputeerde staten zeggen het volgende toe:

Gedeputeerde Haarsma: zegt toe een lijstje met uitwerkingsplannen toe te zenden vóór 2 juni a.s. (CDA)

Gedeputeerde Haarsma: zegt toe grote uitwerkingsthema's, waaronder krimp, via een startnotitie voor te leggen aan PS. (CDA)

Gedeputeerde Haarsma: zegt toe de exacte grenzen rondom het LOFAR gebied i.r.t. windenergie nader te onderzoeken. (PvdA)

Gedeputeerde Haarsma: zegt toe dat op 2 juni nog geen besluit wordt genomen over de toepassing van de instrumenten i.k.v. de nieuwe Omgevingsvisie. (GL)

Gedeputeerde Vlietstra: zegt toe dat GS te zullen kijken naar de begrippen functie en kernkwaliteit in relatie tot economie/bedrijvigheid, welk begrip hoort waar thuis in de Omgevingsvisie (CDA,VVD, GL, CU, PvdA)

Gedeputeerde Vlietstra: zegt toe bij lokale bedrijvigheid de woorden 'sociale binding' te vervangen door een concrete benaming die de lading in dit geval beter dekt. (CDA)

Gedeputeerde Klip: zegt toe de vermeende onduidelijkheid in de tekst m.b.t. de saldering van (geluids)normen bij de motorcrossterreinen (nogmaals) te zullen aanpassen. (VVD)

De voorzitter sluit de beraadslaging met de conclusie dat de discussie over de Omgevingsvisie Drenthe zijn vervolgd krijgt op 2 juni a.s.

Status: De B-status van het stuk blijft gehandhaafd.

5b. Statenstuk 2010-430; Jaarstukken 2009

Inhoud van de brief: Het zijn de jaarstukken over het dienstjaar 2009. De betreffende programma's zijn volgens het collegeprogramma en de Begroting 2009 samengesteld. De jaarstukken zijn onderverdeeld in het jaarverslag en de jaarrekening. Het college verzoekt in te stemmen met het statenstuk.

Samenvattende reactie van de fracties.

Het CDA en CU geven aan dat hun reactie zal worden gegeven tijdens de statencommissie BFE op 26 mei a.s. De vragen van de VVD zijn inmiddels beantwoord. De SP wil graag op de hoogte worden gehouden van het convenant externe veiligheid. Ook betreurt deze fractie dat er nog steeds geen goede busaansluiting is vanuit Assen naar Emmen terwijl toch miljoenen naar het OV-bureau gaan.

De PvdA vraagt zich af wat nu precies wordt gelezen. De controle is niet gemakkelijk. Stel dat – als voorbeeld – bij het onderhoud van wegen gestreefd wordt naar het cijfer 7 in plaats van een 8, levert dat geld op? Waarom komen de groen-blauwe diensten niet van de grond? Is het juist dat in het 100.000 woningenplan 65% van de subsidie naar zonnepanelen gaat, terwijl isolatie een veel groter

rendement oplevert? GL informeert waarom het in andere provincies beter lukt om het aantal verkeersslachtoffers terug te dringen.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

GS zijn voornemens om het onderhoudsniveau van provinciale wegen terug te dringen, dit levert inderdaad veel geld op. In de VJN komen ze hierop terug. Het terugbrengen van verkeerveiligheid heeft ook te maken met onderhoud. Het aantal verkeersdoden is op dit moment min of meer stabiel. Het lastig om dit te sturen. Vergrijzing betekent helaas ook meer slachtoffers. GS zal met een voorstel komen voor cursussen rondom vergrijzing en veiligheid.

Het convenant externe veiligheid komt in 2011 en zal dan naar de staten worden gestuurd. De oorzaak van het niet van de grond komen van de zogenaamde groen-blauwe diensten ligt o.a. bij de EU-regels. Zo is het akkerrandenbeheer een taai proces, dit geldt ook voor verdroging. Overigens is aan dit laatste al veel gedaan, maar nog niet voldoende.

Het in de stukken genoemd percentage over subsidie van zonnepanelen gaat over een derde deel van de subsidieregeling, de bestaande bebouwing. Niet al het geld gaat dus naar het 100.000 woningenplan.

Gedeputeerde statenzeggen het volgende toe:

Gedeputeerde Bats: zegt toe dat de feitelijke cijfers over verkeersslachtoffers naar de statencommissie zal worden verzonden. (GL)

De voorzitter sluit de beraadslaging met de conclusie dat, nu dit stuk ook nog in de andere commissies aan de orde komt, de B-status van het stuk gehandhaafd blijft.

5c. Statenstuk 2010-432; Regiovisie 2030 Groningen-Assen

Inhoud: Op 7 juli 2004 hebben PS ingestemd met de Actualisatie Regiovisie Groningen-Assen. Volgens het bijbehorende convenant dient de samenwerking ééns per vijf jaar te worden geëvalueerd. Deze evaluatie ligt thans voor, naast het Meerjareninvesteringsprogramma (MIP) tot 2020 en de begroting voor 2010. Het advies is om in te stemmen met het MIP, de jaarlijkse bijdrage van Drenthe te continueren en kennis te nemen van de begroting 2010.

Samenvattende reactie van de fracties

De fracties van VVD, PvdA en CU vragen zich af of, nu in de VJN de discussie over de bezuinigingen nog gevoerd moet worden, het voorliggende besluit niet kan worden aangehouden. Wat is er tegen om het huidige programma te handhaven en eerst het BMC rapport af te wachten?

De VVD is kritisch over de snelheid van de uitvoering van de projecten. Er is wel een overschot van 40 miljoen. Licht er een Plan van Aanpak om de projecten aan te jagen of betekent het hogere kosten voor het projectbureau? Hoe zit het met de communicatie naar de staten en gemeenteraden? Het CDA is positief over de regiovisie, maar vraagt zich af of hier niet sprake is van een langzaam varende slag-schip wat moeilijk van koers is te brengen. En wordt Drenthe niet overschaduwd door Groningen? Nieuwe raadsleden zullen goed moeten worden geïnformeerd. Wanneer kan een herziene begroting worden verwacht?

Voor de PvdA is de Regiovisie heel belangrijk. Het is het enige door het Rijk vastgestelde stedelijk netwerk. Wat betekent de actualisatie voor de woon- en verkeersambities? De verhoging van de personeelskosten zijn zwak onderbouwd, aldus de PvdA. GL informeert of het juist is dat de provincie Groningen alleen voor de Rondweg Roden-Leek reserveert als Drenthe dit ook doet. GL laat op voorhand weten tégen deze rondweg te zijn.

De SP vindt de geschreven ambities veel van hetzelfde. Verder stelt zij voor om bij dit project éérs de sociale woningbouw te realiseren en daarna de dure woningen. De CU vindt het lastig om in te stemmen met iets waarvan het bekend is dat er veranderingen gaan komen.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Een aantal instrumenten helpen met het aanjagen van de projecten. Het aanjaaggeld is bedoeld voor projecten die nu op stapel staan. Drenthe komt goed uit de verf, dit blijkt o.a. uit de investeringen (zie begroting). Het meest zichtbare is de Regiotram die als eerste is te zien in Groningen. De buffer van 40 miljoen is geormerkt geld. Voor grote (spoorse) projecten is dit geld ook nodig.

In de stuurgroep is besloten om voor 2010 en 2011 de 10% bezuiniging niet toe te passen, omdat dit ten koste zou gaan van de projecten die op korte termijn kunnen worden uitgevoerd. Bovendien hebben de gemeenten de projecten al ingeboekt, deze terughalen biedt geen soelaas. Vanaf 1 januari 2012 tot en met 2015 wordt wél structureel 10% bezuinigd op de Regiovisie.

Voor de rondweg Roden-Leek is de verdeling afgesproken dat iedere provincie 11 miljoen en de gemeenten gezamenlijk ook 11 miljoen zullen betalen. Zowel in Groningen als in Drenthe is deze 11 miljoen wel ingeboekt, maar de uitvoering zal ná 2015 plaatsvinden. Of te wel de intentie is ingeboekt, de besluitvorming is voor de volgende colleges en staten. De rondweg is opgenomen in het Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV). Over dit wegtracé zijn de staten geïnformeerd op 13 mei 2009.

Voor de woonopgave betekent de huidige situatie dat ook sprake is van herijking. Dit zal zeker zoals het zich nu laat aanzien, temporiseren betekenen. Dé lakmoesproef voor de Regiovisie.

Gedeputeerde staten zeggen het volgende toe:

Gedeputeerde Bats: zegt toe in het kader van de Regiovisie de eerste resultaten van de tussentijdse barometer naar de staten te sturen. (VVD)

Gedeputeerde Bats: zegt in het kader van de regiovisie toe uit te zullen zoeken wat het betekent om nu géén besluit te nemen over het MIP en te wachten op het BMC rapport en de staten hierover te informeren. (PvdA)

Gedeputeerde Bats: zegt toe dat er een tussentijdse actualisatie komt van de begroting 2010 van de Regiovisie Groningen-Assen. (CDA)

De voorzitter sluit de beraadslaging.

De B-status van het stuk blijft gehandhaafd.

5c. Statenstuk 2010-425; Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2011-2020 (IVV2020)

Inhoud: Het geactualiseerde Investeringsprogramma verkeer en vervoer (IVV2020) is een financiële uitwerking van het Provinciaal verkeers- en vervoersplan Drenthe (PVVP). Het IVV2020 is afgestemd op de contouren van het nieuwe Omgevingsbeleid.

GS adviseren om in te stemmen met het IVV2020.

De heer Zomerman maakt op persoonlijke titel gebruik van het spreekrecht.

Hij schetst de voordelen van de omkering van het viaduct met de verdiepte aanleg N33 bij Gieten zoals verkeersveiligheid, fauna, bevoorrading van het zwembad en minder uitlaatgassen.

Samenvattende reactie van de fracties

Het merendeel van de fractie is van mening dat de voorgestelde bezuinigingsmaatregelen thuis horen in de besluitvorming over de VJN, op 7/8 juli a.s. en niet in de PS vergadering van 2 juni.

Het CDA is van mening dat hier geen sprake is van een besparing maar van vooruitgeschoven besluitvorming. Het tekort wordt sluitend gemaakt door de rondweg Roden-Leek te temporiseren. Het CDA steunt deze lijn, maar wil de veiligheid op de provinciale wegen wél overeind houden. Een aantal projecten met een hoge prioriteit zouden daar geschrapt kunnen worden ten gunste van de verkeersveiligheid. Waarom is de BDU volledig meegenomen, het Rijk zal ook gaan bezuinigen. De VVD kan

nu geen besluit nemen omdat de discussie over de bezuinigingen nog niet is gevoerd. Ook is deze fractie niet blij met de capaciteitsproblemen die bij de N34 (Coevorden-Emmen) worden verwacht. Is er wel goed naar alternatieven gekeken?

De PvdA constateert dat de ambitie uit het PVVP niet betaald kan worden. Cofinanciering met gemeenten is ook een punt van zorg. De fractie maakt zich ernstige zorgen over het OV en de RSP projecten als het Rijk gaat bezuinigen op de BDU. De PvdA is het eens met de keuzes van GS. Maar bij sommige projecten is al overeenstemming bereikt met derden, zoals bij de N33, kan dan nog gekozen worden wanneer het project wordt uitgevoerd? Van een aantal projecten is het niet verstandig om die door te schuiven o.a. in Meppel en Hoogeveen. Deze steden vallen ook al buiten de RSP.

De SP wil een inhoudelijk onderzoek naar de noodzaak van de RSP projecten. De fractie is blij dat goed gekeken wordt naar de prioritering van de projecten. De SP is volstrekt tegen de goedkeuring van projecten zonder nader onderzoek. Pas op de plaats is zeer gewenst.

GL vindt dat de aanname dat voldoende voordeel gehaald kan worden uit [...] een verkeerd uitgangspunt om daar de begroting mee sluitend te krijgen. Zorgen heeft de fractie ook over het budget veiligheid. De CU hoopt door dit stuk te behandelen bij de VJN een aantal laag geprioriteerde projecten naar voren gehaald kunnen worden.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Een van de basisuitgangspunten onder dit stuk is het PVVP. Wanneer een aantal zaken niet meer worden aangepakt moet ook het PVVP weer ter discussie komen. De keuze die GS hebben gemaakt is deels ingegeven door de afspraken die al met derden zijn gemaakt.

Gedeputeerde Bats is het eens met het CDA dat hier sprake is van vooruitgeschoven besluitvorming. Het tekort wordt ingelost door 11 miljoen van de rondweg Roden-Leek voor uit te schuiven en door 3 miljoen in te verdienen op de projecten. GS vinden veiligheid eveneens groot belang. Herprioritering is niet mogelijk, er is heel zorgvuldig gekeken naar de huidige lijst.

De BDU is in volle omvang meegenomen omdat hierop niet kan worden bezuinigd, en om het Rijk geen voorschot te geven op de bezuiniging. Verlaging van de BDU zal onherroepelijk problemen geven.

Over de N33 zal volgende week meer (positieve) informatie komen. In Meppel en Hoogeveen is en wordt wel geïnvesteerd, o.a. bij het vliegveld en de keersluis. Bij de RSP projecten wordt toegepast onderzoek gedaan langs de normen van RWS. De SP wordt geadviseerd om zich in te lezen.

Gedeputeerde Bats adviseert wel om de projecten met een hoge urgentie op die lijst te laten. Hij is niet tegen het vrijmaken van méér geld voor het IVV2020.

Gedeputeerde staten zeggen het volgende toe:

Gedeputeerde Bats: zegt toe het onderzoek naar de urgentie van de uitbreiding van de N34 naar de commissie te zenden. (PvdA)

De voorzitter sluit de beraadslaging met de conclusie dat de fracties van mening zijn dat het statenstuk niet op 2 juni maar op 7/8 juli aan de orde moet komen, gelijktijdig met de behandeling van de Voorjaarsnota.

De B-status van het stuk blijft gehandhaafd.

6. Mededelingen

De vergadering stemt in met het overzicht van werkbezoeken en presentaties.

7. Sluiting

De vergadering wordt gesloten om 20:17 uur.

De volgende vergadering zal plaatsvinden op 16 juni 2010.

Vastgesteld in de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 16 juni 2010,

, voorzitter

, commissiegriffier

Lijst van toezeggingen Statencommissie Omgevingsbeleid

(tot en met commissievergadering van 19 mei 2010 bijgewerkt)

Nr	Datum toezegging	Korte termijn (binnen 3 maanden)	Wijze van afdoening	✓
1.	17-06-2009 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat de eerste resultaten van het onderzoek spoorlijn Emmen-Meppen in het najaar van 2009 komen. (CDA)	Volgt na de voorjaarsvakantie (OGB 17-02-2010)	
2.	17-06-2009 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zegt toe de stand van zaken van de verkenning van het actief provinciaal grondbeleid te zullen uitzoeken. (CU)	Toegestuurd op korte termijn (OGB 13-01-2010)	
3.	09-09-2009 SC OGB	De heer BATS zegt toe de resultaten van de door het DB-OV Bureau over de recente aanbestedingen opgestelde evaluatie toe te zenden aan de statencommissie. (PvdA). Idem naar aanleiding van de rondvraag commissievergadering 17-02-2010. (CDA)	Volgt voor het zomerreces (OGB 17-02-2010)	
4.	13-01-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe dat de informatie over de reductie van CO ₂ -emissie naar de commissie wordt verzonden, zodra deze van de gemeenten is ontvangen. (PvdA, CDA, GL)	Stavaza: vóór het zomerreces (OGB 31-03-2010)	
5.	13-01-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan wanneer de overzichten over de reductie van CO ₂ -emissie van de gemeenten zijn te verwachten. (CDA)	Stavaza: vóór het zomerreces (OGB 31-03-2010)	
6.	17-02-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe binnenkort te zullen nagaan of de alle stations op de Vechtdallijnen geschikt zijn voor rolstoelgebruikers. (CDA)		
7.	17-02-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe de commissie na de aanbesteding te zullen informeren over de uitkomst van de aanbestedingsprocedure Vechtdallijnen. (CDA)		
8.	17-02-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe dat zij in september 2010 de commissie zal informeren over het basispakket, de kwaliteitseisen en het verdere tijdpad van de te vormen Regionale Uitvoeringsdienst RUD. (CDA)		
9.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe terug te zullen komen op de meetwaarden van het binnenniveau van de genoemde 12 adressen. (SP)	Memo van 12-05-2010	✓
10.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan of gevelmeting gaat plaatsvinden op de genoemde adressen. (SP)	Memo van 12-05-2010	✓
11.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan wat de gemeten waarden zijn van de 8.000 voertuigen op provinciale wegen. (SP)	Memo van 12-05-2010	✓
12.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan waarom Havelte-Oost als Natura 2000-gebied niet op de stiltekaart staat en waarom de EHS-gebieden niet zijn meegenomen? (SP)	Memo van 12-05-2010	✓

13.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan waarom de N371 niet in het ontwerp-actieplan EU-geluidsbelastingkaart wordt genoemd. (GL)	Memo van 12-05-2010	✓
14.	31-03-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe na te zullen hoe de rondweg in Meppel op het geluidsniveau heeft uitgepakt. (PvdA)		
15.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan of er prestatieafspraken i.k.v. SAWA zijn gemaakt en in hoeverre hieraan geld is gekoppeld. (CDA)		
16.	31-03-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe uit te zoeken of de lijn Coevorden-Hoogeveen ook opgenomen kan worden in de railvisie. (GL)		
17.	31-03-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe de railvisie op te knippen in korte en lange termijn en met de voorstellen die hieruit voortkomen, terug te komen naar de commissie. (PvdA)		
18.	31-03-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe na te zullen gaan of uitstel van de verlaging van de EPC norm naar 0,5 voor bepaalde projecten - bijvoorbeeld die de ontwerpfase al zijn gepasseerd - mogelijk is. (VVD)		
19.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zegt toe het door het CDA gevraagd lijstje met uitwerkingsplannen toe te zenden voor 2 juni a.s. (CDA)		
20.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zegt toe grote uitwerkingsthema's, waaronder krimp, via een startnotitie voor te leggen aan PS. (CDA)		
21.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zegt toe de exacte grenzen rondom het LOFAR gebied i.r.t. windenergie nader te onderzoeken. (PvdA)		
22.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zegt toe dat op 2 juni nog geen besluit wordt genomen over de toepassing van de instrumenten i.k.v. de nieuwe Omgevingsvisie. (GL)		
23.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw VLIETSTRA zegt toe dat GS zullen kijken naar de begrippen functie en kernkwaliteit in relatie tot economie/bedrijvigheid, welk begrip hoort waar thuis in de Omgevingsvisie. (CDA,VVD, GL, CU, PvdA)		
24.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw VLIETSTRA zegt toe bij lokale bedrijvigheid de woorden 'sociale binding' te vervangen door een concrete benaming die de lading in dit geval beter dekt. (CDA)		
25.	19-05-2010 SC OGB	Mevrouw KLIP zegt toe de vermeende onduidelijkheid in de tekst m.b.t. de saldering van (geluids)normen bij de motorcrossterreinen (nogmaals) te zullen aanpassen. (VVD)		
26.	19-05-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat de feitelijke cijfers over verkeersslachtoffers naar de statencommissie zal worden verzonden. (GL)		
27.	19-05-2010 SC OGB	De heer BATS zegt in het kader van de Regiovisie toe de eerste resultaten van de tussentijdse barometer naar de staten te sturen. (VVD)		

28.	19-05-2010 SC OGB	De heer BATS zegt in het kader van de regiovisie toe uit te zullen zoeken wat het betekent om nu géén besluit te nemen over het MIP en te wachten op het BMC rapport en de staten hierover te informeren. (PvdA)		
29.	19-05-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat er een tussentijdse actualisatie komt van de begroting 2010 van de Regiovisie Groningen-Assen. (CDA)		
30.	19-05-2010 SC OGB	De heer BATS zegt toe dat het onderzoek naar de urgentie van de uitbreiding van de N34 naar de commissie wordt gezonden. (PvdA)		
		Lange termijn		
1.	17-06-2009 SC OGB	De heer MUNNIK SMA zegt toe de informatie over projecten die onder de Tennet gelden (kunnen) vallen aan de commissie beschikbaar te stellen ná het zomerreces 2009. (VVD)	Voorstellen (project-categorieën) worden i.k.v. pMJP afgewerkt. Meer te melden, dan volgt informatie. Het traject loopt t/m 2011. (OGB 13-01-2010)	
2.	09-09-2009 SC OGB	De heer MUNNIK SMA zegt toe in de evaluatie van de Subsidieregeling toerisme Natuurlijk? Drenthe 2008-2010 op te zullen nemen wat voor soort aanvragen er zijn geweest, wat de doelstellingen waren en wat is bereikt. Deze evaluatie zal medio 2010 verschijnen. (CDA)		
3.	25-11-2009 SC OGB	Mevrouw HAARSMA zegt toe provinciale staten te betrekken bij de voortgang van de bedrijventerreinen in de Regio Assen-Groningen.		
		Moties		
M3 CDA	22-04-2009 (PS)	PS verzoeken GS om verder voorbeeldgedrag te tonen, door direct na opening van het gerevitaliseerde provinciehuis alle extern gekochte energie (gas&elektriciteit) voorzien te laten zijn van een zogenaamd "groen" certificaat.		

Verslag van de vergadering van de Stuurgroep Omgevingsbeleid

d.d. 22 juni 2010

Aanwezig:

Gedeputeerden: A. Haarsma (voorzitter), T. Klip-Martin, R. Munniksma, J. Vlietstra
[REDACTED] (projectleider OGB), [REDACTED] (voorzitter projectgroep OGB), [REDACTED]
(projectsecretaris OGB)

Afwezig: R. Bats

Opening.

Mevr. Haarsma opent de vergadering.

Agendapunt 2: Bespreken betekenis van de op 2 juni aangenomen amendementen op de Omgevingsvisie Drenthe.

De bij de stukken gevoegde overzichten van amendementen en moties op de op 2 juni in PS behandelde Omgevingsvisie zijn behandeld. Er kan worden ingestemd met de reacties op de amendementen en moties met inachtneming van de volgende punten:

A-2010-3   Landbouwontwikkeling in beekdalen

Aangeven dat de betekenis van het amendement een relatie heeft met eerdere besluiten van PS (aanwijzing waterbergingsgebieden) en GS (goedkeuring beheersplan waterschap). De realisering van de plannen rond het Amerdiep (onderdeel Drentse Aa) is wellicht voor de landbouw de meest gunstige oplossing in de wetenschap dat het al multifunctioneel gebied is en begrenst in het kader van de EHS. Het beleid rond het Loodiep (landbouwontwikkelingsgebied) en het Amerdiep (multifunctioneel gebied) is dan ook niet vergelijkbaar.

A-2010-6   Schragende functie Roden/Leek en de Regio Groningen-Assen

Geen aanvullende opmerkingen.

A-2010-7   Bufferzones rondom de EHS via klimaatmantels

Melden dat, ondanks dat de term klimaatmantels uit de omgevingsvisie is geschrapt, er een regeling van VROM bestaat met als titel Klimaatmantels waarbij een subsidie kan worden aangevraagd.

A-2010-8   Uitbreiding bestaande intensieve niet-grondgebonden veehouderijen

Uit het amendement wordt door de stuurgroep opgemaakt dat hiermee de mogelijkheid geboden wordt voor bestaande grondgebonden bedrijven de bestaande intensieve tak uit te kunnen breiden. Bij het opstellen van de Provinciale verordening zal dit onderwerp nader worden afgebakend.

A-2010-9   Toekenning meer industriegrond aan Meppel

Geen aanvullende opmerkingen.

A-2010-10   Bedrijvigheid als kernkwaliteit

Geen aanvullende opmerkingen.

A-2010-11   Prioritering realisering EHS

Hierbij dient verwezen te worden naar het rijksbeleid dat vestiging van nieuwe bedrijven in de EHS in principe niet is toegestaan. Daarnaast wordt, na informatie van provinciale staten over de betekenis van de amendementen en moties na de zomervakantie, een uitwerkingsnotie opgesteld.

A-2010-12/13/18   Windenergie

In de provinciale verordening zal dit onderwerp en het potentiële zoekgebied nader worden uitgewerkt.

A-2010-14   Instellen compensatiefonds bij realisering nieuwe initiatieven die leiden tot ingrepen in de EHS

Geen aanvullende opmerkingen.

A-2010-16   Landbouwkundig gebruik bij behoud en herstel van aardkundige waarden

Ter bevestiging van de behandeling in de staten wordt hier normaal, bestaand landbouwgebruik bedoeld.

A-2010-17   Vestiging nieuwe verblijfsrecreatie

Met inachtname van het feit dat de SER-ladder moet worden gehanteerd, geen aanvullende opmerkingen.

Agendapunt 3: Bespreken eerste reactie op de op 2 juni aangenomen moties op de Omgevingsvisie Drenthe.

M-2010-9   Uitwerken concept Agropark in een notitie

Wordt uitgewerkt.

M-2010-11   Monitoring ontwikkelgerichte uitvoering

Wordt uitgewerkt.

M-2010-15   Verlenging ontgrondingsvergunningen

Opgemerkt dient te worden dat het hier wettelijke procedures betreft.

M-2010-16   Verordening als terugvaloptie bij het relatiebeheer

Wordt uitgewerkt.

M-2010-17   Aanpassing functiekaart omgeving Berghuizen

Instemming met Statenstuk ter behandeling in GS van 29 juni.

M-2010-18   Landschap, ruimtelijke waardenkaart

Toelichten waarom uitwerking in de uitvoeringsagenda zal worden opgenomen.

De reacties en opmerkingen over de interpretatie en de geplande verdere behandeling van amendementen en moties zullen, na de zomervakantie, middels een statenbrief aan PS worden voorgelegd.

Agendapunt 4: Bespreken inventarisatie mogelijke beleidsthema's voor de Provinciale Omgevingsverordening onderdeel RO

Afgesproken is dat er een verordening wordt opgesteld bestaande uit de onderwerpen die volgen uit de AMvB Ruimte (rijksbeleid). Daarnaast de provinciale onderwerpen intensieve veehouderij, windenergie en ondergrond. Verder dient een opsomming te worden gemaakt van nog resterende onderwerpen.

De mogelijkheid in voorkomende gevallen een inpassingsplan op te stellen in de opsomming van de instrumenten opnemen.

Agendapunt 5: Wat verder ter tafel komt.

Er wordt kennis genomen van de behoefte bij de 'statenwerkgroep OGB' om periodiek ambtelijk te worden geïnformeerd over de voortgang van het OGB.

Sluiting.

Mevr. Haarsma sluit de vergadering.

Wijzigingen ten opzichte van de ontwerp Omgevingsvisie Drenthe op basis van de ingekomen zienswijzen (ambtelijk concept 1 april 2010)

Blz. 5

Wijziging Omgevingsvisie

1. Drenthe nu 3^e alinea

Drenthe; een provincie met, **als onderdeel van Noord Nederland**, een interessante positie als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. De interne infrastructuur is grofmazig. Bereikbaarheidsproblemen beperken zich nog tot de ontsluitende wegen van steden en de hoofdinfrastructuur in en naar de provincie.

Drenthe; een provincie die zijn Omgevingsvisie invult vanuit de wetenschap dat er een nieuwe Wet ruimtelijke ordening in werking is getreden, waarin de rol van de provincie anders is gedefinieert. Deze nieuwe rol brengt met zich mee dat de provincie zijn eigen perspectieven en belangen moet benoemen. Drenthe doet dit vanuit een basishouding 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. De provincie Drenthe wil binnen de Wro zelf actief met haar belangen aan de slag. De provincie doet dit op basis van gelijkwaardigheid met en vertrouwen in z'n partners, waaronder de twaalf Drentse gemeenten.

Blz. 8

2.4.2 Fysiek ruimtelijke ontwikkelingen Ontwikkelingen

Blz.8

~~Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang.~~ **Om werk- en werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van** voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en **andere niet-agrarische** bedrijvigheid. **Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang.**

Toerisme is een belangrijke economische pijler voor Drenthe. De provincie moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is daarom het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur

Invoegen na laatste alinea:

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is de waarborging van een goede storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal voor ons dan ook leidend.

Blz. 11. derde alinea

3.3 Rol en Sturing

Dit vertrouwen uit zich de instrumenten die we kiezen om onze ambities te realiseren. In eerste instantie blijven we zo veel mogelijk weg bij verplichtende instrumenten, zoals een verordening. Door in een vroeg stadium het overleg te zoeken, vertrouwen wij er op dat er voldoende draagvlak is voor een gezamenlijk gedragen standpunt. ~~Mocht na verloop van tijd blijken dat deze werkwijze onvoldoende effect sorteert, dan nemen we meer verplichtende instrumenten als nog in overweging.~~

~~De juridische consequenties van de algemene maatregel van bestuur Ruimte van het Rijk vertalen we door nadat provinciale staten de Omgevingsvisie heeft vastgesteld (zie paragraaf 7.2).~~

Wij zien daarnaast een aantal redenen om een ruimtelijke verordening vast te stellen ter borging van provinciale en nationale belangen. In paragraaf 7.2 gaan wij hierop nader in, alsmede op de wijze waarop wij van de overige Wro-instrumenten gebruik willen gaan maken.

Blz. 13

Kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom

De verantwoordelijkheid voor de kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom ligt bij de gemeente. Een uitzondering hierop wordt ~~op~~ gemaakt voor archeologie **(kaart 2.e)** en in specifieke gevallen voor cultuurhistorie. Het provinciaal belang voor ~~archeologie~~ cultuurhistorie geldt ~~wel~~ **alleen** binnen de bebouwde kom als de betreffende kern is opgenomen op de kaart cultuurhistorische hoofdstructuur **(kaart 2.f)**.

Blz. 15

Vestiging van milieuhinderlijke bedrijven

Wij verwachten van gemeenten dat bij het inrichten van bedrijventerreinen de VNG-systematiek 'Bedrijven en Milieuzonering' wordt toegepast. De vestiging van milieuhinderlijke bedrijven vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke inpassing. In onze optiek moeten **nieuwe** bedrijven die vallen in de milieucategorieën 4, 5 en 6 van de VNG-systematiek zich vestigen op daartoe geschikte regionale ~~bedrijventerreinen~~ **werklocaties**. Op dit moment is er voor **dergelijke** bedrijven fysieke- en milieuhygiënische ruimte op het Bargermeer in Emmen, het Europark en Leeuwerikenveld II in Coevorden **(alleen cat 4)**, het Tweesporenland/MERA-terrein in Wijster en Oevers D in Meppel. ~~Vestiging buiten deze terreinen sluiten we uit.~~ **Voor de categorie 4 bedrijven bieden wij de gemeenten ruimte om uitzonderingsbeleid te formuleren, waarmee ook vestiging buiten de regionale werklocaties mogelijk wordt.**

Bij de regionale afstemming over ~~bedrijventerreinen~~ **regionale werklocaties** (zie paragraaf 4.3.1) willen we zowel aandacht besteden aan het inpassen van milieuhinderlijke bedrijven als aan de vestigingsmogelijkheden in relatie tot de vraag vanuit de markt.

Blz. 17

~~Industrielawaai en lawaaisport~~

Het provinciale beleid is erop gericht ~~lawaai~~ **geluid** te concentreren. **Conform geldende wet- en regelgeving dient** geluidsproducerende industrie ~~moet~~ **te** zich te vestigen op daarvoor geschikte bedrijventerreinen.

Geluidssportcentra

~~Lawaaisport~~ **Geluidsport** mag in principe alleen worden bedreven op de bestaande geluidssportcentra in Assen, Nieuw Roden en Emmen. Daarnaast heeft Drenthe twee lokale motorsportterreinen, in Zuidwolde en Westerbork. Wij werken niet mee aan het ontwikkelen van nieuwe geluidssportcentra of **permanente** motorcrossterreinen. **Ook de** uitbreiding van de gebruiksmogelijkheden van de motorcrossterreinen in Emmen, Roden, Zuidwolde en Westerbork staan wij **in principe** niet toe, conform de afspraken die zijn gemaakt bij de oprichting en zoals vastgelegd in de vigerende vergunning. **Dit betekent dat de vergunde hoeveelheid uren en / of dagen per week kan niet worden uitgebreid. Voor het geluidssportcentrum Emmen geldt dat de geluidszone geen ruimte meer biedt voor uitbreiding van activiteiten. Wel bestaat er de mogelijkheid om, bij een gelijkblijvende geluidproductie, en binnen de vergunde uren en/of dagen, de activiteiten uit te breiden.**

Wanneer er op de bestaande centra en terreinen behoefte bestaat aan uitbreiding van de activiteiten zal er, overeenkomstig het visietraject bij het TT-circuit (zie hieronder), een traject worden opgestart waarbij de mogelijkheden voor groei in relatie tot de wensen van de omgeving nader worden uitgewerkt. Uitbreiding van de bestaande lawaaisportactiviteiten is alleen mogelijk binnen de bestaande geluidszone. Dit zal worden beoordeeld bij een milieuvergunningaanvraag. Bij het verlenen van vergunningen zijn wij zeer terughoudend met het toestaan van activiteiten in de nacht.

Het beleid voor permanente geluidssportcentra (inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer) staat los van de vraag of het mogelijk is om incidentele / kortdurende evenementen te organiseren. Hiervoor is het bestemmingsplan, eventueel een gemeentelijke verordening en onder omstandigheden het Besluit geluidsproductie sportmotoren bepalend. In voorkomende gevallen beslissen Gedeputeerde Staten of zij ontheffing zullen verlenen van de verbodsbepalingen in artikel 2 van dit Besluit.

Integrale gebiedsontwikkeling TT-circuit en omgeving

Voor het TT-circuit in Assen gelden extra beperkingen, aanvullend op de geluidszone en de maximaal toelaatbare geluidsniveaus die door de minister zijn vastgesteld. Op het circuit mogen jaarlijks ten hoogste twaalf evenementen van het type 0 (popconcerten, dan wel festivals) of van het type 1 (waaronder grootschalige internationale motorsportevenementen) worden gehouden. Daarnaast is er een maximum van 27 dagen voor evenementen van het type 2 (waaronder motorsportevenementen die minder geluid produceren dan type 1). Binnen de kaders van de '12-dagenwet' wordt bekeken of de twaalf toegestane dagen op het TT-circuit flexibeler kunnen worden benut met meerdere soorten grootschalige evenementen (waaronder autoraces). Daarnaast werken we samen met diverse belanghebbende partijen aan een visie op de verdere ontwikkeling van het TT-circuit, in samenhang met de milieukwaliteit van het gebied.

Het TT-circuit is een circuit met een geweldige uitstraling dat veel bezoekers trekt. Economisch, recreatief, sportief en uit en oogpunt van werkgelegenheid is het circuit van groot belang. Het circuit is gelegen in een omgeving die ook haar belangen kent. Aan de rand van het circuit ligt het natuurgebied Witterveld, een gebied met onvervangbare natuur. Op enige afstand van het circuit ligt een aantal dorpen en woonwijken. Verder ligt in de nabije omgeving het Vakantiepark Witterzomer en zijn er in de omgeving andere belangrijke accommodaties waar regelmatig evenementen worden georganiseerd.

Het is zaak om alle belangen op een evenwichtige manier met elkaar te verenigen. Om die reden werkt de provincie op dit moment nauw samen met betrokken partijen aan een integrale visie met bijbehorende uitvoeringsprogramma's voor het TT-circuit en haar omgeving.

Het beleid ten aanzien van het TT-circuit is dat binnen de kaders van de '12-dagenwet' de twaalf toegestane type 0- en type 1-dagen op het circuit flexibeler kunnen worden benut. Wat betreft de andere activiteiten die het meeste geluid produceren, is het beleid dat aanvullend op de vastgestelde maximale toegestane geluidsniveaus en de geluidszone, de activiteiten qua aantal en geluidsbelasting beperkt moeten blijven tot 27 type 2-dagen. Eventuele herijking van dit beleid vindt plaats op basis van de uitkomsten van het visietraject.

Blz. 20

4.2.3 Oorspronkelijkheid

Cultuurhistorische waarden betreffen het samenspel van historische landschappen, historische geografische elementen, monumentale gebouwen en archeologische vindplaatsen die iets vertellen

over het verleden. Archeologische waarden zijn overblijfselen **in de bodem** van menselijke activiteiten in het verleden.

Blz. 24

Aardkundige waarden

~~Aardkundige waarden komen in gevaar bij ontwikkelingen die gepaard gaan met ingrepen in de bodem, zoals graafwerkzaamheden, veranderingen in de waterhuishouding of egalisatie. Als aardkundige waarden zoals aangegeven op kaart 2D in gevaar komen, is overleg met ons vereist.~~
Drenthe heeft een eigen karakter, een eigen (ruimtelijke) identiteit, die door inwoners en bezoekers hoog gewaardeerd wordt. Het aardkundige landschap van Drenthe is hiervoor in belangrijke mate bepalend. Ons aardkundig erfgoed is de enige informatiebron over de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van Drenthe. Net als archeologische waarden zijn aardkundige waarden voor het merendeel onzichtbaar, onvervangbaar en niet te compenseren. Ze zijn per definitie kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan.

Wij willen aardkundige waarden die bijdragen aan het specifieke Drentse karakter behouden en zo mogelijk herstellen.

Ook voor aardkundige waarden onderscheiden wij drie beschermingsniveaus die verschillen in de mate van inzet van de provincie. De twee hoogste beschermingsniveau's (regisseren en beschermen) zijn van provinciaal belang en aangegeven op kaart 2D:

1. Respecteren: bij ontwikkelingen ligt onze inzet bij het waarborgen van de lokale aardkundige kenmerken voor de toekomst. Het is een gemeentelijke verantwoordelijkheid hieraan via het bestemmingsplan invulling te geven. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de aardkundige kenmerken als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Wij vragen gemeenten plannen en initiatieven daar op te beoordelen.

2. Voorwaarden stellen: bij ontwikkelingen zijn de aardkundige kenmerken randvoorwaarde. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze de aardkundige kwaliteiten als (ruimtelijke) onderlegger voor nieuwe plannen worden benut. Wij zijn beschikbaar voor (het regelen van) begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de aardkundige samenhang uitgangspunt zijn.

3. Eisen stellen: wij willen ontwikkelingen alleen toestaan als aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. Wij zullen vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Om bij ontwikkelingen het belang van de aardkundige waarden volwaardig mee te kunnen wegen, is goede informatie over en kennis van aardkundige waarden belangrijk. Deze informatie is beschikbaar via het 'geoportaal' van de provinciale website. Daarnaast willen we dat beleidsmakers, planontwikkelaars, landbouwers, terreinbeheerders en waterschappen een groter besef krijgen van de aanwezigheid en het belang van aardkundige waarden. Als onderdeel van dit bewustwordingsproces gaan we jaarlijks minimaal één aardkundig monument onthullen. De Hondsrug willen we laten aanwijzen als European Geopark.

Blz. 25

4.2.4. Rust (stilte en duisternis)

In onze provincie kan nog rust worden ervaren. Op veel plekken is het stil en donker. Op de kernkwaliteitenkaart (kaart 2) zijn twaalf gebieden aangewezen als stiltegebied. **Het gebied Oosterzand nabij Uffelte zal in de toekomst stiltegebied worden.** De stilte in deze gebieden beschouwen we van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren. In de stiltegebieden geldt voor niet-natuurlijke

geluidsbronnen een richtwaarde van 35 dB(A) voor het Leq en 40 dB(A) voor het Lmax, alsmede een streefwaarde van 30 dB(A) voor het Leq en 35 dB(A) voor het Lmax.

Momenteel hebben we onvoldoende in beeld of de geluidskwaliteit in de stiltegebieden voldoet aan de gestelde geluidsnorm. Pas nadat we de geluidssituatie voldoende in kaart hebben gebracht, kunnen we beoordelen of sanering van storende geluidsbronnen aan de orde is. Daarbij is het onze insteek om geen beperkingen aan bestaande bewoning en bedrijvigheid op te leggen.

Blz. 26

~~In de sturing van de woningbouwopgave maakt het beleid een omslag van gemeente/woonplannen naar regio's / woonvisies.~~ **In de visie is de doelstelling voor wonen gericht op bovenlokale afstemming van woonplannen in een regionale woonvisie.** De regionale afstemming van de woningbouwopgave is van provinciaal belang.

Blz. 27

Economische ontwikkeling

Doordat de noordelijke economie relatief ijl is, is het van belang om economische ontwikkelingen te concentreren. Wij willen dit doen binnen de stedelijke netwerken Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Dit vraagt om een adequate strategie voor netwerkvorming van de steden, (inter)nationale en (inter)regionale bereikbaarheid, zorgvuldig ruimtegebruik en een aantrekkelijk aanbod in **woon- en werkmilieus**.

In Drenthe zijn op verschillende niveaus vrijetijdslandschappen te onderscheiden die zowel fysiek als functioneel een samenhangend aanbod bieden tav de vrijetijdsbesteding van de inwoners en bezoekers van Drenthe enerzijds en werkgelegenheid en besteding en economische ontwikkeling anderzijds. Deze landschappen worden gevormd door mogelijkheden tav deelname aan cq beleving van natuur, cultuur, cultuurhistorie, sport, dagrecreatie, steden en toeristisch verblijf. Toerisme is hierbinnen een belangrijke economische pijler en ook mede vormgever van het landschap.

Blz. 29

~~In deze regio loopt de harde plancapaciteit van de streekcentra achter vergeleken met de andere regio's. Doordat Hoogeveen in haar structuurvisie heeft gekozen om vooral binnenstedelijk te gaan bouwen komt een groot deel van de opgave terecht in Meppel.~~

Blz. 30

~~Mogelijkheden liggen er wellicht in de transitie naar een duurzame energievoorziening (zie paragraaf 4.7) en in het gebruik van het grondwater (zie paragraaf 4.3.2)~~

Invoegen tekst paragraaf 4.5.

Onder kopje

Recreatie en Toerisme

Werken

Wij willen de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie stimuleren. Daarbij richten we ons op voldoende en gevarieerde vestigingsmogelijkheden voor kennisintensieve (maak)industrie en het MKB. Het vestigingsklimaat wordt beïnvloed door factoren op zowel nationaal, provinciaal als lokaal niveau. Op provinciaal niveau spelen vooral ruimtelijke

ontwikkelingsmogelijkheden, regionale bereikbaarheid en het scheppen van voorwaarden voor kennisontwikkeling en innovatie.

Kennisontwikkeling, innovatie en ontwikkeling van clusters en speerpuntsectoren

Wij stimuleren de omvorming naar een meer kennisintensieve regionale economie **en een arbeidsmarkt met voldoende en goed gekwalificeerde werknemers. Vanuit de sterke punten van de regio wordt gestreefd naar verbetering van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen, het wegnemen van belemmeringen en het geven van ruimte aan vernieuwende initiatieven van** de (potentieel) stuwende bedrijvigheid in het mkb. Onze inspanningen richten zich vooral op kennisverspreiding, innovatie, exportbevordering, investeringsbevordering, ondernemerschap, **het aantrekken en behouden van kenniswerkers, scholing, talentontwikkeling en het bouwen van kennisclusters. Hiertoe werken we samen met onder andere ondernemers(organisaties), onderwijs- en kennisinstellingen en andere overheden.**

Daarnaast ondersteunen we sectoren die kansrijk zijn, de 'speerpuntsectoren'. Clusterontwikkeling is daarbij van groot belang. In Noord-Nederland gaat het om de sectoren energie (Energy Valley), water (Wetsus), sensortechnologie (Sensor Universe/LOFAR (kaart 1. visie 2020)) en agribusiness (inclusief glastuinbouw). Op regionaal niveau gaat het om de sectoren chemie, recreatie & toerisme, life sciences en Healthy Aging. In de Drentse Zuidas bevorderen we het ontwikkelen van de sector transport & logistiek, in combinatie met de kennisintensieve (maak)industrie.

Invoegen kader na laatste alinea

Samen met de Duitse gemeente Emmlichheim ontwikkelt de gemeente Coevorden een uniek grensoverschrijdend industrieel en logistiek bedrijvenpark met een oppervlakte van circa 350 ha: het Europark . Het ligt deels in de gemeente Coevorden en deel in de gemeente Emmlichheim. Via de op het Europark gevestigde Euroterminal Coevorden (ETC) vindt met name uitwisseling plaats van goederen tussen vervoersmodaliteiten over de weg en per spoor. Met twee spoorterminals (een derde is in ontwikkeling) worden onder meer containers verladen via de Bentheimer Eisenbahn.

Blz. 31

Invoegen kader na eerste alinea

Radioastronomie (ASTRON)

Het Nederlands Instituut voor de Radio Astronomie, ASTRON, heeft vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw een plaats binnen de sociaal-economische en ruimtelijke context van Drenthe. ASTRON heeft drie grote vestigingen in Drenthe en manifesteert zich ruimtelijk bij Lhee, Dwingeloo, met het researchcomplex (inclusief radiotelescoop) en hoofdkantoor, bij Hooghalen met de Westerbork Synthese Radiotelescoop (WSRT) en bij Exloo en Buinen met het centrumgebied van LOFAR. Ten slotte zijn er verspreid over de provincie kleine LOFAR-buitenstations voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van zowel astronomie, geofysica als infrageluid.

Wij willen ruimte bieden aan de verdere ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en streven er naar verstoring van activiteiten die hiermee samenhang te voorkomen.

Radiotelescopen Dwingeloo en Hooghalen

In de bossen van Dwingeloo en Hooghalen staan radiotelescopen opgesteld voor waarnemingen aan het zonnestelsel. Rond elk van deze waarnemingsposten zijn op de kaart 12 Overige aanduidingen zones aangegeven die betrekking hebben op de toelating van gemotoriseerd verkeer en de oprichting van nieuwe bebouwing. Binnen zone I kunnen, buiten de verharde wegen Eursinge – Lhee en Hooghalen – Amen, alleen in uitzonderingsgevallen gemotoriseerd verkeer en activiteiten, waarbij elektromagnetische straling wordt opgewekt,

worden toegelaten. Noodzakelijk landbouwverkeer wordt tot deze uitzonderingen gerekend. Binnen zone II worden storingsgevolgen voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over storingsgevolgen van bedrijfsvestigingen en –uitbreidingen, intensivering van verkeer en dergelijke activiteiten.

LOFAR

De afgelopen jaren heeft ASTRON een nieuwe radiotelescoop gebouwd LOFAR (Low Frequency Array). LOFAR bestaat uit enkele duizenden kleine antennes die geclusterd zijn geplaatst in het centrale LOFAR-gebied bij Exloo en Buinen en in enkele buitenstations in zowel Drenthe, Groningen, Fryslân als Overijssel. De locatiekeuze voor de antennestations is tot stand gekomen in goede samenwerking tussen gemeenten, provincies en ASTRON. Als belangrijke criteria golden daarbij steeds de beschikbaarheid van de fysieke ruimte en het relatief lage storingsniveau door elektromagnetische straling. Wij vinden het van belang dat de LOFAR-stations in Drenthe optimaal kunnen blijven functioneren in een omgeving met een zo laag mogelijk storingsniveau. De storingsvrije zone I (samenvallend met het centrale LOFAR-gebied) en de zgn. overlegzone II zijn aangegeven op kaart 12 Overige aanduidingen. Voor deze zones geldt hetzelfde beschermingsbeleid ten aanzien van zone I en II als hiervoor beschreven bij de radiotelescopieën in Dwingeloo en Hooghalen.

LOFAR-buitenstations

Wij verwachten van gemeenten dat binnen een straal van twee kilometer rond een LOFAR-buitenstation storing wordt voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over de gevolgen van mogelijke storingsbronnen zoals zenders, zendmasten, hoogspanningsmasten, windmolens, motoren en andere mechanische of elektrotechnische installaties alsmede intensivering van het gemotoriseerde verkeer

Invoegen na tweede alinea

Detailhandel

Wij streven naar een concentratie van de detailhandel in de binnenstedelijke gebieden. Tegelijkertijd zijn er activiteiten die om uiteenlopende redenen minder goed passen in de stedelijke centra, bijvoorbeeld vanwege de omvang, brandgevaar of bevoorrading. Voor deze activiteiten is vestiging op een locatie voor perifere detailhandel (PDV) een betere optie. Wij streven naar concentratie van de detailhandel in de stedelijke gebieden. In 2006 hebben de provincies gezamenlijk besloten dat bestaande winkelgebieden worden beschermd en dat vestiging van grootschalige winkels buiten het stedelijk gebied (zogenaamde weidewinkels) wordt tegengehouden. Dit beleid blijft de komende jaren onverminderd van kracht.

Voor nieuwe en bestaande **regionale** werklocaties streven we naar kwaliteit die past bij het gewenste ruimtelijk-economisch profiel van de werklocatie. Om te voorzien in de ruimtevraag, zetten we in op het herstructureren van bestaande terreinen en regionale afstemming van het aanbod aan nieuwe **regionale** werklocaties (**zie kader**). Voor bedrijven die milieuhinder veroorzaken, voeren we een apart vestigingsbeleid.

Regionale afstemming

Wij willen dat er regionale afstemming over **regionale** werklocaties komt om onderlinge concurrentie tussen gemeenten te voorkomen. Op basis van de regionale markt **en de regionaal-economische identiteit**, onderscheiden we twee afstemmingsregio's: Groningen-Assen en ~~Meppel-Hoogeveen-Emmen-Coevorden~~ de Drentse Zuidas. Voor deze regio's nemen wij het initiatief voor afstemming. Ons primaire doel hierbij is om met gemeenten afspraken te maken over de verdeling van het aanbod in regionale werklocaties. Vertrekpunt hierbij is de analyse van de ruimtevraag voor de periode tot

2020. Voor de periode tot 2020 is er naar verwachting behoefte aan 545 tot 605 hectare aan werklocaties.

We constateren dat ook aan Drenthe grenzende gemeenten deel uitmaken van de regionale 'bedrijventerreinenmarkt'. Daarnaast worden niet alle Drentse gemeenten gedekt door beide stedelijke regio's. Dit kan aanleiding zijn om aanvullende afstemmingsvormen te organiseren.

Herstructurering van het bestaande aanbod stellen we in principe boven nieuwe uitleg. Wij vragen gemeenten in hun visie op werklocaties op te nemen welk deel van de vraag wordt ingevuld met herstructurering en welk deel wordt ingevuld met nieuwe locaties.

Kansen voor kwaliteit

Voor de kwaliteitsverbetering van bestaande werklocaties willen wij het initiatief nemen door voor de komende tien jaar een herstructurerings- en intensiveringsprogramma op te stellen.

Daarnaast willen we met gemeenten en andere relevante partners afspraken maken over de kwaliteit en duurzaamheid van werklocaties. Dit past bij ons streven naar ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1). Bij herstructurering en nieuwe aanleg moet een beeldkwaliteitplan worden opgesteld, waarin in ieder geval de volgende aspecten worden uitgewerkt:

- terreinindeling (verhouding openbare en private ruimte);
- inrichting van de openbare ruimte;
- kavelinrichting (inclusief erfafscheidingen);
- kwaliteit van de bebouwing;
- omgang met reclame-uitingen;
- landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing.

Blz. 32

Versterken van de sociaal-economische vitaliteit van de plattelandseconomie

De aanwezigheid van het MKB op het platteland levert een belangrijke bijdrage aan de sociaal-economische vitaliteit op het platteland. Ons streven naar concentratie van bedrijvigheid in de steden wil dan ook niet zeggen dat daarmee geen ruimte wordt geboden aan bedrijvigheid op het platteland. Het moet daarbij wel gaan om lokaal georiënteerde bedrijvigheid (zie definitie in het kader van de lokale werklocatie).

Veel bedrijvigheid op het platteland vestigt zich in vrijkomende agrarische bebouwing (VAB).

Voorheen was het provinciale beleid ten aanzien van het gebruik en/of het herinrichten hiervan nogal restrictief. Wij willen dat gemeenten nu in principe zelf gaan bepalen welke activiteiten zij willen toestaan in de VAB. Wij stellen wel enkele randvoorwaarden:

- De invulling van de VAB doet geen inbreuk op de ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1);
- De nieuwe bedrijfsactiviteit heeft geen negatieve gevolgen voor de hoofdfunctie van het gebied;
- De nieuwe bedrijfsactiviteit is kleinschalig van aard;
- De woonfunctie van de VAB blijft gehandhaafd.

Aanleg van nieuwe **lokale** werklocaties (**zie kader**) in het landelijke gebied staan wij in principe niet toe. Wel is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk bestaande locaties uit te breiden. Deze voorwaarden zijn:

- Uit toepassing van de SER-ladder (zie paragraaf 4.1.2) blijkt herstructurering van het bestaande terrein onvoldoende ruimtewinst op te leveren;

- De uitbreiding wordt ruimtelijk goed ingepast, wat wordt beschreven in een beeldkwaliteitplan (zie paragraaf 4.3.1);
- De locatie wordt bestemd voor kleinschalige en lokaal georiënteerde bedrijvigheid.

Het komt hier en daar in de provincie nog voor dat een regionaal georiënteerd bedrijf **(niet behorend tot de categorie Landbouw of Recreatie en Toerisme)** dat belangrijk is voor de werkgelegenheid, **solitair** gevestigd is in het buitengebied. Als een dergelijk bedrijf zich wil uitbreiden, koersen wij in eerste instantie aan op verplaatsing naar een bedrijventerrein. Mocht dit vanwege zwaarwegende argumenten niet mogelijk of wenselijk zijn, dan bekijken we in overleg met het bedrijf en de gemeente of, en onder welke voorwaarden, we uitbreiding op de bestaande locatie kunnen toestaan.

~~Wij streven naar concentratie van de detailhandel in de stedelijke gebieden. In 2006 hebben de provincies gezamenlijk besloten dat bestaande winkelgebieden worden beschermd en dat vestiging van grootschalige winkels buiten het stedelijk gebied (zogenaamde weidewinkels) wordt tegengehouden. Dit beleid blijft de komende jaren onverminderd van kracht.~~

Op basis van de behoefteberekening zijn in de periode 2008 – 2020 nog **een netto aantal toevoegingen van** circa 22.000 woningen nodig. Hierbij is uitgegaan van een positief migratiesaldo. Jaarlijks komt dit neer op een **netto** toename van de woningvoorraad met circa 1.850 woningen. **De werkelijke woningbouwproductie zal hoger moeten liggen door vervangende nieuwbouw voor gesloopte woningen.** ~~Dit is nieuwbouw én vervanging van sloop.~~

Blz. 33

Regionale afstemming

Wij willen ons bij het wonen meer richten op het regionale niveau en meer op kwaliteit. De kwaliteit van de inrichting van de woonomgeving is in de eerste plaats een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

Wij gaan er van uit dat gemeenten woonplannen opstellen, waarin op planmatige en samenhangende wijze het woonbeleid van de gemeente invulling krijgt en eigen keuzes inzichtelijk worden gemaakt. Wij richten ons voornamelijk op:

- Regionale afstemming van woningbouwplannen;
- Het stimuleren van herstructurering;
- Het stimuleren van de ontwikkeling van specifieke, kleinschalige woonmilieus.

Bij de woonopgave willen we komen tot een goede regionale samenwerking en afstemming. Gelet op de demografische ontwikkelingen vinden we het belangrijk dat woningbouwprogramma's in een bovenlokale strategie worden vervat. Om onderlinge concurrentie te voorkomen en de diversiteit in het regionale aanbod te vergroten, worden regionale afspraken gemaakt. Voor de onderbouwing van deze afspraken vragen wij van de regio's een regionale woonvisie, waarin kwantiteit en kwaliteit van bouwprogramma's op elkaar is afgestemd. **Gemeentelijke woonplannen vormen een belangrijke basis voor regionale woonvisies.**

Blz. 33/34

Drie gemeenten van Noord-Drenthe maken ook deel uit van het gebied van de Regio Groningen-Assen: Assen, Noordenveld en Tynaarlo.

Wij hebben provinciegrensoverschrijdende ontwikkelingen aangegeven op kaart 6. Wonen en Sociale Componenten en verwachten dat in de regionale woonvisies invulling wordt gegeven aan afstemming met woningbouwontwikkelingen in de beïnvloedingsgebieden, voor zover deze van invloed zijn op ontwikkelingen binnen de onderscheiden afstemmingsregio 's.

Voorzieningen

De manier waarop mensen hun leven vandaag de dag inrichten, stelt nieuwe eisen aan het voorzieningenniveau en de toegankelijkheid daarvan. Het combineren van de wensen op het gebied van sociale contacten, gezin en werk blijkt lastig te zijn. Het levenspatroon van de afnemers van voorzieningen (de '7 tot 7 dynamiek') sluit niet aan bij het ritme dat de voorzieningen zelf aanhouden (de '9 tot 5 dynamiek'). Door het afnemende aantal voorzieningen en de verspreide ligging ervan, levert dit in het landelijk gebied problemen op.

De demografische ontwikkeling leidt er bovendien toe dat het in sommige gevallen niet meer rendabel is om publieke voorzieningen zoals scholen en kinderopvang te continueren. Ook het openbaar vervoer is moeilijk rendabel te houden. Daarnaast hebben maatschappelijke organisaties de tendens om te centraliseren. Hierdoor zijn veel mensen met meerdere taken, de zogenoemde 'taakcombineerders', steeds minder goed in staat om werk en privé te combineren.

Vanuit ruimtelijk perspectief kunnen we het combineren van werk en privé vergemakkelijken door goede verbindingen te creëren tussen de plek(ken) waar we wonen, werken en zorgen. Dit stelt eisen aan de locatie van voorzieningen, de ruimtelijke invulling van de locatie, de clustering van voorzieningen en de bereikbaarheid. Wij gaan er vanuit dat gemeenten aandacht hebben voor deze aspecten wanneer ze keuzes moeten maken. Ook gaan we er van uit dat de kernenstructuur, die gemeenten opnemen in de woonopgave, bepalend is voor (de spreiding van) het aanbod van voorzieningen binnen de gemeente.

Doordat voorzieningen verdwijnen, gaan 'autonome dorpen' (met diverse voorzieningen) over in dorpen waarin voornamelijk gewoond wordt. Of deze dorpen hun aantrekkelijkheid kunnen behouden, hangt voor een belangrijk deel af van de vraag of de bewoners in staat zijn een moderne sociale cohesie te ontwikkelen.

Drenthe is de op twee na (Flevoland en Zeeland) dunst bevolkte provincie van Nederland. Het gevolg van een lagere bevolkingsdichtheid is dat aspecten die grotendeels afhankelijk zijn van een hogere bevolkingsdichtheid zoals werk, openbaar vervoer, cultuuraanbod, voorzieningen en winkels, extra aandacht behoeven. Door demografische veranderingen (krimp) zal de aandacht voor deze aspecten noodzakelijkerwijs groter worden.

De leefbaarheid in het landelijke gebied van Drenthe komt onder druk te staan. In een aantal delen van Drenthe speelt deze ontwikkeling in hoge mate: de lokale economie is veelal niet sterk, voorzieningen worden gecentraliseerd in grotere plaatsen, het buitengebied is relatief groot, het aantal kernen verspreid. Ook is er in de nabije toekomst sprake van een bevolkingsafname. Een afnemende bevolkingsomvang kan negatieve gevolgen hebben voor de leefbaarheid van een gebied. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan leegstand, sociale tweedeling, waardedaling van de woningen en een afnemende bereikbaarheid van het buitengebied. Een goede ontsluiting van de steden en dorpen in het buitengebied is van belang voor de bereikbaarheid van noodzakelijke voorzieningen.

We willen de leefkwaliteit in onze provincie op een hoog niveau houden, zowel op het platteland als in de kernen. Het behoud van de leefkwaliteit is voor ons een majeure opgave in sociaal, ruimtelijk en economisch opzicht. Deze ambitie gaan wij samen met gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen, maatschappelijke instellingen en niet in de laatste plaats de bewoners van Drenthe waarmaken. Een veranderende bevolkingssamenstelling vraagt om een integrale provinciale visie. We vinden het noodzakelijk dat het beleid voor de fysieke leefomgeving in dit omgevingsbeleid wordt gekoppeld aan de sociale aspecten zoals die zijn neergelegd in ons sociaal beleid. Hierbij maken wij onder andere gebruik van de instrumenten die binnen het tijdenbeleid zijn ontwikkeld. Binnen tijdenbeleid denken wij niet enkel vanuit een ruimtelijk perspectief (waar plaats je welke voorziening?), maar ook vanuit het tijdscomponent (welke voorzieningen zijn waar nodig? én hoe maken we deze beschikbaar en bereikbaar?).

Hierbij betrekken wij zowel commerciële voorzieningen als voorzieningen voor onder andere welzijn, sport, onderwijs en cultuur.

Gemeenten die te maken hebben met een veranderende bevolkingssamenstelling krijgen te maken met leefbaarheids- en woonvragen. Het is belangrijk dat deze vragen samen met onder andere woningcorporaties en de bevolking wordt uitgewerkt. Wij zien het als onze rol om de ontwikkeling van een gemeentelijke visie, alsmede de regionale afstemming van woon- en leefbaarheidsvragen, met kennis en informatie te ondersteunen.

Blz. 38

Ruimte voor water

Ruimte voor water zoeken we vooral in de ~~bovenlopen van de~~ beekdal. Door hier water vast te houden, wordt wateroverlast in de lager gelegen gebieden voorkomen, vermindert de verdroging ~~bovenstrooms~~, verbetert de waterkwaliteit en neemt de grondwatervoorraad toe. Om de ruimte voor water te garanderen, voeren wij een 'nee, tenzij-beleid'. Dit betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het vooral om woon- en werkgebieden en bepaalde vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, kwekerijen en intensieve veehouderijen (zie paragraaf 6.2.2).

Functionele indeling beekdal

De beekdal zijn als functie opgenomen op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020). Deze aanduiding geeft een verbijzondering aan van de functies landbouw en natuur. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave. In de beekdal met een landbouwfunctie streven we ~~naar een betere waterkwaliteit en~~ naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden** op de landbouw is afgestemd (zie paragraaf 6.2.3) .

Specifieke opgaven

De (her)inrichting van een beekdal wordt integraal opgepakt, waarbij de **toegekende** functies ~~natuur, landbouw en recreatie~~ zo veel mogelijk worden verenigd. Voor de beekdal van de Oude Vaart, ter hoogte van Ansen, voor de Hunzebeekdal en het Loodiep gelden specifieke opgaven (zie paragraaf 6.2.2).

Blz. 40

Wij zijn primair verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS **en het instandhouden van de natuurwaarden in de EHS**. ~~Gemeenten en waterschappen zijn verantwoordelijk voor natuurwaarden buiten de EHS.~~ **Van waterschappen en gemeentes verwachten wij eigen beleid dat er op is gericht om natuurwaarden binnen de beheersgrenzen in stand te houden.**

Een gedeeld belang is ~~dit~~ een actueel natuurinformatiebestand, het delen van beleid- en beheerskennis en het onderhouden van maatschappelijk draagvlak (waaronder de inzet van vrijwilligers en natuurorganisaties). Op deze vlakken willen we dan ook met onze partners samenwerken. Ook het soortenbeleid, met de leefgebiedenbenadering, willen we samen met de gemeenten uitvoeren.

Blz. 42

Daarnaast zetten we het beleid voort voor het Nationaal Park Dwingelderveld, het Nationaal Park Drents-Friese Wold en het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Ook voeren we de Natura 2000-taken uit. Wij geven in deze gebieden voorrang aan:

- het bereiken van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000;
- het verminderen van de belasting door licht, geluid en gemotoriseerd verkeer;
- het herstel van de ~~oorspronkelijke~~ hydrologische situatie **gericht op de instandhoudingdoelen.**

Blz. 42

Betere 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap (klimaatmantels)

Sommige delen van de EHS zijn meer kwetsbaar voor klimaatverandering dan andere delen. **Uit onderzoek is gebleken dat in deze kwetsbare EHS gebieden de dichtheid van soorten substantieel toeneemt als het gebied er om heen een betere groen-blauwe dooradering heeft.**

Onder deze dooradering verstaan wij de verweving van ~~Op die plekken kan het omliggende gebied als een klimaatmantel functioneren, waardoor de kwetsbaarheid voor klimaatverandering afneemt. Daarbinnen zijn de 'groene' landschapselementen (zoals houtwallen, singels, kleinere natuurgebieden, gebieden voor dagrecreatie en groene verblijfsrecreatie) en 'blauwe' elementen (zoals sloten, wijken, kanalen en gebieden waarin water wordt vastgehouden of geborgen) van belang. In een klimaatmantel streven we daarom naar het instandhouden of versterken van de al aanwezige 'groen blauwe dooradering'. In de praktijk valt dit vaak samen met de aanwezigheid van kleinschalige of verbrede landbouw. Indien in zo'n gebied, een gebiedsontwikkeling wordt gestart, streven we ernaar de groen blauwe dooradering te versterken. Wij noemen dit concept 'klimaatmantel'. De potentiële gebieden voor de klimaatmantels liggen grotendeels in de multifunctionele gebieden in beekdalen en op de flanken van de Hondsrug.~~

Wij willen in multifunctionele gebieden die grenzen aan klimaatgevoelige EHS de mogelijkheden voor het versterken van de groen-blauwe dooradering verkennen. In deze gebieden worden de voordelen van het versterken van de dooradering afgewogen tegen de effecten op het huidige landgebruik, waarbij geldt dat het huidige landgebruik gecontinueerd moet kunnen worden.

Om te voorkomen dat bestaande afspraken en lopende processen worden doorkruist, zal alleen invulling worden gegeven aan het concept klimaatmantel wanneer potentiële gebieden samenvallen met toekomstige gebiedsgerichte projecten. Dit is bijvoorbeeld het geval in de Oude Vaart nabij Ansen en in het Hunzebeekdal.

~~De gebieden die in verband met klimaatgevoeligheid het meest in aanmerking komen als klimaatmantel zijn met een symbool weergegeven op kaart 4: Robuuste EHS natuur 2020/2040.~~

Blz. 43

4.3.4 Robuuste landbouw

Functionele indeling Landbouw

Wij bieden de landbouw maximale speelruimte in de gebieden die op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) als landbouwgebieden zijn aangeduid, ~~binnen de kaders van de kernkwaliteiten~~. Bij te nemen inrichtingsmaatregelen voor de landbouw wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Dat betekent dat ook ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie landbouw (zie paragraaf 6.2.3).

Blz.43

Robuuste gebieden

Binnen de functie landbouw zijn robuuste landbouwgebieden aangegeven (kaart 5, Landbouw). In deze gebieden staat de landbouw voorop. Dit maakt schaalvergroting en meer geïndustrialiseerde vormen van landbouw mogelijk. Ook zijn dit de voorkeursgebieden voor het verplaatsen en inplaatsen van agrarische bedrijven. De kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten) spelen in deze gebieden een ondergeschikte rol. Er is in deze gebieden geen ruimte voor andere grootschalige functies, bijvoorbeeld nieuwe grootschalige verblijfsrecreatie, **natuur en vestiging van landgoederen en woonmilieus.**

Blz. 44

~~Bouwvlak~~ Grondgebonden agrarische bedrijven

Blz. 45

Intensieve niet-grondgebonden veehouderij

~~Wij willen geen nieuwvestiging van niet-grondgebonden intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe. Dat geldt ook voor het starten van een neventak intensieve veehouderij en voor het omschakelen van een grondgebonden landbouwbedrijf naar een intensief veehouderijbedrijf. Intensieve veehouderijbedrijven tasten de belevingswaarde van het buitengebied aan en leiden tot een grotere milieudruk.~~

~~Wij bieden alleen ontwikkelkansen aan bestaande intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe, onder de voorwaarde dat de ontwikkeling ontstaat:~~

- ~~• door een zorgvuldige maatwerkbenadering, passend bij de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten);~~
- ~~• door sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven (bijvoorbeeld uit gebieden waar verdere groei niet of nauwelijks mogelijk is).~~

Wij voorzien dat een te sterke groei van de intensieve veehouderij de toch al beperkte milieuruimte voor de landbouw in zijn totaliteit onder druk zet. Om deze reden kiezen wij in onze visie voor de focus op de grondgebonden melkveehouderij en de akkerbouw. Wij willen de niet grondgebonden landbouw in zijn totaliteit niet verder te laten groeien in Drenthe. Nieuw vestiging van intensieve veehouderijbedrijven wordt uitgesloten. Onder intensieve veehouderijbedrijven vallen de hokdierbedrijven(CBS/LEI) met varkens, pluimvee, vleeskalveren of pelsdieren. Ook het starten van een neventak intensieve veehouderij is uitgesloten, als ook de omschakeling van grondgebonden landbouw naar een veehouderijbedrijf of naar een hokdierbedrijf.

Bestaande niet-grondgebonden veehouderijbedrijven mogen uitbreiden tot een bouw-perceel van maximaal 1,5 ha. Voorwaarde hierbij is dat er milieuwinst moeten worden behaald en/of dat er winst wordt geboekt op het gebied van dierenwelzijn. Er zijn geen mogelijkheden voor een verdere uitbreiding boven deze 1.5 ha. Daarnaast geldt dat ten alle tijde sprake moet zijn van 1 bouwlaag.

Voor een intensieve tak bij een grondgebonden bedrijf geldt dat een vergroting van het oppervlak alleen mogelijk is als gevolg van aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn.

Indien een bestaand intensief veehouderijbedrijf al groter is dan een bouwperceel van 1.5 ha. kan alleen nog sprake zijn van uitbreiding als dit rechtstreeks voorkomt uit aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn

Verplaatsing van bedrijven naar de robuuste landbouwgebieden is mogelijk, als dit het gevolg is van sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven uit gebieden waar verdere groei niet mogelijk is, vanwege geldende beperkingen., maar dient wel een maatwerk benadering te worden gekozen die aansluit bij de kernkwaliteiten (kaart 2). De maximale oppervlaktemaat van 1,5 ha geldt hierbij niet.

Blz..45

Proefgebied landbouw

~~Een groot deel van De Veenkoloniën is aangewezen als proefgebied landbouw (kaart 1, Visie 2020). Nieuwe ontwikkelingen op landbouwgebied kunnen als eerste hier worden geïntroduceerd. Dit willen wij actief ondersteunen. Het kan hierbij gaan om innovaties op het gebied van huisvesting, nieuwe teelten, verduurzaming en duurzame energie. Het initiëren van deze nieuwe mogelijkheden loopt via de 'Agenda voor de Veenkoloniën' (een gezamenlijke gebiedsopgave van gemeenten en provincies in Groningen en Drenthe).~~

4.4 Multifunctionele gebieden

De overige gebieden kenmerken zich door het naast elkaar voorkomen van meerdere functies **en thema's**. In één gebied kan bijvoorbeeld zowel landbouw, natuur, recreatie als wonen voorkomen. We noemen dit multifunctionele gebieden. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) zijn de multifunctionele gebieden aangegeven. In tegenstelling tot de robuuste systemen is in deze gebieden geen sprake van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. In deze gebieden zijn meerdere functies van belang. Naast water, landbouw en natuur gaat het in de meeste gevallen om recreatie. Er is in deze gebieden een duidelijke samenhang tussen de genoemde functies en de aanwezige kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Het behouden en ontwikkelen van functies en kernkwaliteiten gebeurt hier gebiedsgericht en **waar nodig met maatwerk. Hierbij geldt als uitgangspunt dat de van oudsher bestaande en/of dominante functie zo min mogelijk**

Blz. 46, 47 en 48

Tekst paragraaf 4.5. Recreatie en toerisme verplaatsen naar paragraaf 4.3.1. onder kopje Recreatie en toerisme

Tekst blz. 46 en 47:

~~Wij hebben aangegeven welk gebied wij vooral als versterkingsgebied voor recreatie beschouwen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Hier willen we inzetten op het versterken en eventueel uitbreiden van bestaande recreatiebedrijven~~

~~Daarnaast zien we in Drenthe selectief mogelijkheden voor nieuwe, grootschalige verblijfsrecreatieve initiatieven. Voor volledig nieuwe initiatieven is er in principe alleen ruimte in de gebieden die op de kaart zijn aangegeven als ontwikkelingsgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Het moet dan gaan om initiatieven die een duidelijke aanvulling vormen op het bestaande aanbod. De robuuste landbouwgebieden zijn hiervan uitgesloten.~~

Ten aanzien van de verblijfsrecreatie willen wij inzetten op versterking, mogelijk uitbreiding en vernieuwing van de bestaande bedrijven in samenhang met de omgeving, het vrijetijds landschap Nieuwe vestigingen van grootschalige verblijfsrecreatie zijn alleen mogelijk als sprake is van een aantoonbaar nieuw concept, in aanvulling op het al bestaande aanbod in de provincie Drenthe. Nieuwvestiging is niet mogelijk in de EHS en robuuste landbouwgebieden. Met uitzondering van nieuwvestiging als gevolg van ver/uitplaatsing van bestaande bedrijven uit kwetsbare gebieden, daarvoor willen we ruimte zoeken aan de randen van natuurgebieden.

Blz. 46

Proefgebied verweving

Voor de multifunctionele gebieden willen we komen tot combinatieopgaven. In het gebied ten oosten van Beilen willen we hier als eerste ervaring mee opdoen. We hebben dit gebied aangegeven als proefgebied verweving (kaart 1, Visie 2020). Ons doel is om verschillende ontwikkelingen en ambities te verenigen, waarbij tegelijkertijd de kernkwaliteiten worden versterkt. We willen ons richten op het combineren van ontwikkelingen die de sociaal-economische positie van het landelijk gebied versterken (zie paragraaf 4.3.1) en die de herkenbaarheid van het gebied vergroten. Het gaat hierbij om combinaties van recreatie, (duurzame, al dan niet grootschalige) landbouw, water en landschapsontwikkeling (overgang van beekdal naar veld) en natuur. Van deze aanpak willen we leren hoe om te gaan met verschillende functies in een gebied met deze kenmerken. Onze insteek is dus niet om een gebiedsopgave voor het gebied te realiseren, maar om ervaring op te doen met de verweving van functies en kernkwaliteiten.

Blz. 47

~~We leggen een accent op het versterken en ontwikkelen van de kleinschalige verblijfsrecreatie, bijvoorbeeld gekoppeld aan doorgaande nationale lange afstandsroutes voor wandelen en fietsen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Wij willen gemeenten hiervoor ruimere mogelijkheden bieden, bijvoorbeeld als het gaat om vrijkomende agrarische bebouwing.~~

Wij zien in de zones langs en gekoppeld aan de grensoverschrijdende doorgaande routes voor wandelen, fietsen of toervaart, mogelijkheden voor meer samenhang en versterking van verblijfs- en dagrecreatie, bijvoorbeeld Bed & Breakfast, horeca en aanlegvoorzieningen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Deze activiteiten kunnen ook worden gevestigd in voormalige agrarische gebouwen. De gemeenten kunnen deze mogelijkheden uitwerken.

Blz 48:

~~Voor nieuwe, grootschalige dagrecreatie vormt Zuidoost Drenthe en het gebied rond het TT circuit voor ons een speerpuntgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme).~~

Versterking van het aanbod aan dagrecreatieve voorzieningen staan wij voor met name in kwalitatieve zin. Nieuwvestiging van grootschalige dagrecreatie wordt in belangrijke mate bepaald en gestuurd door de potentie van de locatie en haar omgeving. Wij zien ondermeer potentie in Zuid Oost Drenthe.

Blz. 51, 'Energie en ruimtelijke ontwikkelingen'

~~Bij het realiseren van duurzame energieprojecten vinden wij het van belang dat procedures geen onnodige vertraging oplopen. Bijvoorbeeld bij de inpassing van windmolens, het realiseren van transportnetten en bij het gebruik van de diepe ondergrond.~~

Pag 51

~~Wij willen in 2020 minstens 60 MW (megawatt) vermogen aan windenergie geoperationaliseerd hebben. Dit is inclusief de 15 MW die op en nabij het Europark in Coevorden in voorbereiding is. Deze doelstelling willen wij halen door een windturbinepark te ontwikkelen. Omdat het landschap van de gemeenten Emmen en Coevorden zich er het best voor leent, wordt in dit gebied gezocht naar een geschikte locatie voor een dergelijk windpark. De toepassing van grote windmolens buiten het te ontwikkelen windturbinepark sluiten wij uit.~~

Wij streven naar een opgesteld windenergievermogen van maximaal 200 MW in 2020. Omdat de maat en de schaal van het landschap van een groot deel van de gemeenten Emmen en Coevorden, en van het oostelijke veenkoloniale gebied, zich er het beste voor leent, kan in dit gebied worden gezocht naar geschikte locaties voor windturbineparken (zie kaart 8a "Zoeklocatie Windenergie"). Buiten het aangegeven gebied sluiten wij de toepassing van windenergie uit, met uitzondering van de opstelling van kleine windenergie-installaties binnen het bebouwde gebied (niet zijnde buitengebied), passend bij de bestaande bebouwings- en/of beplantingshoogte. Dergelijke kleine installaties achten wij van gemeentelijk belang.

Aan de toepassing van windenergie geven wij de volgende randvoorwaarden en criteria mee:

- **Het vermogen van een windmolen dient ten minste 3 MW te bedragen;**
- **Solitaire windmolens zijn niet toegestaan. Molens dienen ten minste in een cluster van 5 te worden gerealiseerd;**
- **Windmolens worden in LOFAR zone 1 uitgesloten en mogen in LOFAR zone 2 het LOFAR-project niet hinderen;**
- **Er dient rekening te worden gehouden met laagvliegroutes;**
- **Er dient aan de natuur- en milieuwetgeving worden voldaan (o.a. Natura-2000, rode lijstsoorten, geluid, veiligheid);**

- En de kernkwaliteiten dienen zoveel als mogelijk behouden te blijven.

Naast bovenstaande randvoorwaarden en criteria gericht op de omvang en de locatie van windturbines stellen wij ook eisen aan de wijze waarop windenergieprojecten ontwikkeld moeten worden. Geïnspireerd op ervaringen in Denemarken, streven wij naar een coöperatieve vorm waarin bewoners participeren. Ook zien wij de ontwikkeling van windenergieprojecten door de landbouwsector als een kansrijke tweede tak.

Blz. 56

Roden heeft, samen met Leek, in de Regio Groningen-Assen een schragende functie voor wonen en werken. Wij bieden ruimte voor het realiseren van de intergemeentelijke structuurvisie (**IGS**) Leek-Roden (kaart 1, Visie 2020). Deze visie brengt samenhang aan in vooral het wonen, het werken, de bereikbaarheid en de ontwikkeling van natuur en landschap. Deze visie biedt Roden de mogelijkheid zich te blijven ontwikkelen als woon- en werkgemeente met een goede bereikbaarheid, ook per openbaar vervoer.

Onze inbreng in het proces van de IGS Leek – Roden is erop gericht de woonopgave mogelijk te maken binnen de kaders van de kernkwaliteiten en de actualiteit van de woningmarkt. Op basis van een zorgvuldige en gedragen inschatting van de woonbehoefte maken wij integrale afspraken over:

- de fasering van de woonopgave;
- de bijbehorende infrastructurele en openbaar vervoersontsluiting;
- de inpassing van de woonopgave en infrastructuur in het landschap en de cultuurhistorische structuren.

Blz. 56

5.1. Groningen-Assen

Toevoegen:

Ontwikkeling Groningen Airport Eelde

In de Luchtvaartnota van het Rijk is Groningen Airport Eelde (GAE) aangewezen als luchthaven van nationale betekenis heeft daarin de ruimte zich verder te ontwikkelen als luchthaven die bijdraagt aan de internationale bereikbaarheid van met name Noord-Nederland.

Wij zien de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde als een belangrijke bijdrage aan de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van het stedelijk netwerk Groningen-Assen. Een sterke luchthaven verbindt de regio beter met internationale en intercontinentale netwerken. Bovendien draagt de luchthaven bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. De verlenging van de start- en landingsbaan zal er toe leiden dat de positie van de luchthaven verder wordt versterkt.

Wij vinden het van belang dat de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde gepaard gaat met zo min mogelijk overlast en milieuschade. Wij ondersteunen dan ook de ambitie van Groningen Airport Eelde om zich te ontwikkelen tot duurzame groene luchthaven en voorloper te worden op het ontwikkelen en toepassen van duurzame innovaties in de luchtvaart.

Wij vinden eveneens dat de ontwikkeling van de luchthaven goed ruimtelijk dient te worden ingepast, waarbij het gehele gebied duurzaam en kwalitatief hoogwaardig wordt ingericht. Voor dit gebied ontwikkelen we in samenwerking met de luchthaven en andere belanghebbenden (waaronder de provincie Groningen) een integrale en samenhangende ontwikkelingsvisie. Wij leggen hierbij een relatie met de hierboven geschetste ontwikkelingen rond Regiotram en De Punt.

Blz. 57

5.2.1. Positionering Drentse Zuidas

Wij vinden het van belang om de Drentse Zuidas te positioneren als industriële en logistieke as en als logistieke hotspot. De regio moet een logische plaats gaan innemen binnen het nationale en Trans-Europese vervoersnetwerk. We vinden het bovendien van belang dat de economische structuur van de regio duurzaam wordt versterkt. Het is daarbij onder meer nodig om goede **sociaal-economische** relaties en netwerken te vormen met omliggende regio's als Zwolle-Kampen, Twente en de Duitse Ems-as. Wij zien bovendien volop mogelijkheden voor initiatieven op het gebied van duurzame energie. Deze initiatieven kunnen zowel bijdragen aan de concurrentiepositie als aan het imago van de regio.

Wij willen het ruimtelijk-economisch profiel van de Zuidas verder versterken langs vier sporen:

- Innovatie, kennis- en arbeidsmarktontwikkeling en (grensoverschrijdende) netwerkvorming;
- Vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid;
- Regionale profilering en marketing;
- Duurzame energieopwekking.

5.2.2 Meppel

Positionering Meppel: label 'waterpoort'

De Meppeler binnenstad wordt door zijn kleinschaligheid hoog gewaardeerd. Meppel wil deze kwaliteit versterken door een herkenbare pleinenreeks te maken, waarbij ieder binnenstadsplein een eigen vormgeving en inrichting krijgt. Daarnaast is Meppel rijk aan water- en groenstructuren en historische linten die de verbindingen vormen tussen plekken en pleinen. Ook wil Meppel haar historisch bijzonder theater Ogterop meer betrekken in het culturele leven van de binnenstad. **Door deze ingrepen versterkt Meppel haar bovenlokale functie.** De entrees aan de noord- en oostzijde van de binnenstad vragen bijzondere aandacht, zodat woonwijken goed aansluiten.

Meppel heeft van ons het label 'waterpoort' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de betekenis van Meppel als poort tot Drenthe en als kleinschalige stad aan en rond het water.

Meppel legt de focus op het uitbreiden van de rol voor de beroeps- en recreatievaart. **In samenwerking met Meppel willen we de functie van Meppel als multimodaal knooppunt voor de overslag van containers en bulkgoederen verder versterken. Het accent ligt daarbij op water en weg.**

Blz. 60

Versterken van de bereikbaarheid

Essentieel voor een gunstig vestigingsklimaat van Zuidoost-Drenthe is een optimale bereikbaarheid.

Om de internationale verbinding te versterken, maken wij ons sterk voor verbeterde aansluiting op het Duitse hoofdwegennet en de mogelijkheid voor personen- **en goederenvervoer** per spoor. **Dit doen wij onder meer om de positie van Emmen-Coevorden als logistieke draaischijf te versterken.**

Blz. 62

Hondsrugspoor

~~Dit project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkers, musea, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien.~~

Hondsrug

de Hondsrug Geopark

~~Met dit project streven we~~ **Wij streven** naar de aanwijzing van de Hondsrug als eerste UNESCO European Geopark **van Nederland**. Deze status biedt kansen voor het behouden en ontwikkelen van de aardkundige en cultuurhistorische waarden, voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en voor netwerkvorming. Voorbeelden in het buitenland laten zien dat een Geopark een positieve invloed heeft op de ontwikkeling en profilering van de regio.

Het project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkingen, musea, geologische objecten, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien. Het project is daarmee ook een voorbeeld van een regionaal beeldverhaal.

Blz. 63

Van provinciaal belang is/zijn:

- **De waterbergingsgebieden zoals deze zijn aangeduid op kaart 9 .**

¹ Het 'Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen Drenthe Kaderrichtlijn Water", opgenomen als bijlage 6. Deze **is vastgesteld in een eigen procedure met besluitvorming** in de Statenvergadering van 16 december 2009 (www.provincie.drenthe.nl).

Blz. 64

Watertoets

De watertoets beoogt water een belangrijkere rol bij ruimtelijke ontwikkelingen te geven. Hoe de watertoets moet worden toegepast, is vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Hierin zijn afspraken opgenomen over de betrokkenheid van de waterbeheerder, meestal het waterschap. Het waterschap neemt in het waterbeheerplan op hoe het de watertoets toepast. Wij vinden de watertoets een belangrijk instrument voor de communicatie tussen de waterschappen en de gemeenten. **Wij dringen er bij de waterschappen op aan om ook de grondwaterbeschermingsaspecten rond grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening mee te nemen in de watertoets.** Bij ruimtelijke plannen zien wij erop toe dat de provinciale belangen voldoende aandacht krijgen.

Blz. 65

Om onze ambitie te kunnen bewerkstelligen, heeft het watersysteem meer ruimte nodig dan het nu heeft. We willen daarom de natuurlijke veerkracht van het watersysteem handhaven en waar nodig herstellen. De wateropgave realiseren wij grotendeels in de beekdalen. **Voor de wateropgave per waterschap wordt verwezen naar de Waterbeheerplannen van de Waterschappen.** ~~Om zoveel mogelijk water vast te houden, richten wij ons op een zo natuurlijk mogelijke inrichting van deze beekdalen. Daar waar mogelijk combineren we de wateropgave met de natuuropgave.~~

In 2015 willen we dat het watersysteem op orde is . Dat betekent:

Het gehele watersysteem voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast.

De regionale keringen voldaan aan de daarvoor vastgestelde normen.

Alle aanwezige bergingsgebieden zijn gerealiseerd.

~~Alle maatregelen voor het oplossen van watertekorten zijn uitgevoerd.~~

Daarnaast is er een strategie voor het oplossen van mogelijke toekomstige watertekorten opgesteld.

Blz. 66

6.2.2 Beekdalen

Uit diverse studies blijkt dat de klimaatverandering in ons land gaat leiden tot een grotere hoeveelheid neerslag, vooral in de winterperiode. Dit regenwater moet zo veel mogelijk worden vastgehouden in de

bovenstroomse gebieden ~~bovenlopen van de beekdalen~~. Dit voorkomt wateroverlast in de lager gelegen gebieden. Het bovenstrooms vasthouden van water heeft nog meer voordelen. Het vermindert de verdroging, verbetert de waterkwaliteit en leidt tot een grotere grondwatervoorraad. Bij het herstellen van beekdalen is er nadrukkelijk aandacht voor het verruimen van mogelijkheden voor wateropvang en het verbeteren van de waterkwaliteit.

De beekdalen zijn aangegeven op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) **en zijn bovengeschild aan de functies**. Deze aanduiding betekent ~~een verbijzondering dat randvoorwaarden en uitgangspunten de inrichting bepalen~~ van de onderliggende functies landbouw, **multifunctioneel** en natuur. In de beekdalen met een landbouwfunctie wordt gestreefd naar een **goede** ~~beter~~ waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden (zie par 6.2.3)** op de landbouw is afgestemd. In perioden van intensieve neerslag kan in het beekdal, vanwege de natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Door de klimaatverandering komt dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voor. Bij het inrichten en beheren van het beekdal geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden. Ook moet de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau in ieder geval behouden blijven. ~~Voor verder is er aandacht nodig voor de aanpak van maaiveldvaling als gevolg van veenoxidatie~~ **wordt beleid ontwikkeld**. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave.

Bij het (her)inrichten van een beekdal gaan beekherstel en maatregelen voor het vasthouden van het water hand in hand. Hierbij worden ~~ook alle toegekende functies als natuur en recreatie~~ en het behouden en zo mogelijk versterken van de kernkwaliteiten betrokken. Zo willen we verschillende ambities en ontwikkelingen verenigen. Voor beekdalen met een landbouwfunctie kan bijvoorbeeld een relatief smalle zone (enkele tientallen meters tot 100 à 200 meter) als een 'winterbed' worden ingericht, wat jaarlijks kan overstromen. Inmiddels zijn hierover met de waterschappen afspraken gemaakt (zie kader). Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep):.

Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning, in combinatie met het vasthouden van water voor landbouw en natuur.

Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden **als ecologische verbinding tussen Loodiep en Vecht**.

Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

- Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep): inrichting voor natuur en vasthouden van water om daarmee natuurgebieden te verbinden **en te versterken met het oog op klimaatverandering ('klimaatmantel')** en de wateropgave in het stroomgebied van de Oude Vaart en de Wold Aa te realiseren.
- Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning in combinatie met het vasthouden van water in relatie tot de landbouw- en natuurfunctie **en met het oog op de klimaatgevoeligheid van de EHS op de Hondsrug ('klimaatmantel')**.
- Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden.

'Nee-tenzijbeleid'

In perioden van intensieve neerslag kan over de gehele lengte van een beekdal wateroverlast worden verwacht. **Om de ruimte in het beekdal te behouden hebben we het** ~~In de beekdalen mogen daarom geen werken worden uitgevoerd die de afvoer van water versnellen. Dit hebben we omschreven in ons 'Nee-tenzijbeleid'.~~ Dit beleid geldt in alle beekdalen en gebieden die zijn aangeduid als 'beekdal' op kaart 9 (Oppervlaktewater).

Blz. 67

Kader Maatwerk beekherstel en wateropgave

- Waterschap Hunze en Aa's heeft in het project Waterdrager met de omgeving uitgewerkt hoe de gevolgen van de klimaatveranderingen kunnen worden opgevangen in de bovenstroomse delen. Het waterschap ziet mogelijkheden om de wateropgave tot 2050 te realiseren binnen de EHS Drentsche Aa en Hunze. ~~Verder worden in de Hunze drie waterbergingsgebieden~~

~~ingericht.~~ Verder wordt in het Hunzegebied het waterbergingsgebied (Tusschenwater) ingericht.

Blz. 68

6.2.3 ~~Dagelijks~~ Functioneel waterbeheer

Functie-indeling van het landelijke gebied

Het dagelijkse of operationele waterbeheer wordt afgestemd op de aanwezige functies. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de natuurlijke veerkracht van het watersysteem. Er wordt geanticipeerd op de gevolgen van klimaatverandering.

Onze provincie is, met uitzondering van het bebouwde gebied, ingedeeld in gebieden met een hoofdfunctie (voor natuur en landbouw) en multifunctionele gebieden (zie kaart 1, Visie 2020). Hieronder wordt per type gebied aangegeven welke waterhuishoudkundige aspecten van belang zijn.

Gebieden met hoofdfunctie landbouw

Binnen de gebieden met hoofdfunctie landbouw staat de uitoefening van grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag voorop. Dit betekent voor het watersysteem het volgende:

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw.
- Het hierbij behorende grondwaterregime is afhankelijk van de combinatie van grondgebruik en grondsoort. Afhankelijk van het grondgebruik realiseert het waterschap per peilvak het gewenste grondwaterregime.
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent een **randvoorwaarden voor** ~~verbijzondering van~~ de onderliggende functie landbouw. De ruimte voor water moet behouden blijven, de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2).
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering).
- De aanvoer van en beregening met oppervlaktewater is mogelijk. Hierbij geldt als voorwaarde dat dit technisch mogelijk moet zijn en moet passen binnen de huidige aanvoercapaciteit van de provincie.
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd onder de uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Multifunctionele gebieden

In de multifunctionele gebieden (paragraaf 4.4) zijn meerdere functies van belang, zoals landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie. De onderlinge verhouding verschilt per gebied. Het waterbeleid richt zich op het versterken van de samenhang tussen de functies landbouw en natuur.

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw, met instandhouding van de natuurlijke verschillen tussen hoog en laag.
- Om het karakter van de laaggelegen grond niet aan te tasten, geven de waterschappen bij het bepalen van het optimum voor de waterhuishouding, voorrang aan een grondgebruik dat past bij een relatief nat grondwaterregime.
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent **randvoorwaarden voor** ~~een verbijzondering van~~ de onderliggende functie. De ruimte voor water moet behouden blijven en de waterhuishoudkundige inrichting mag niet

- leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2).
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering).
  - De aanvoer van en de berekening met oppervlaktewater blijft beperkt tot de huidige mogelijkheden van het gebied.
  - De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd op basis van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Blz. 69

Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR)

Toevoegen na eerste alinea:

Wij vinden dat maatregelen buiten de EHS niet zodanig mogen worden uitgevoerd dat hiermee gebieden in de EHS negatief worden beïnvloed. Naast beïnvloeding van landbouw op natuur geldt het omgekeerde ook. De volgende stappen worden gezet indien bij herstelprojecten ongewenste vernatting zou kunnen optreden:

voorkomen;

ondervangen door technische maatregelen;

ondervangen met behulp van kavelruil, aankoop van natuurontwikkelingsgebieden en bosuitbreiding;

compenseren met geld en/of grond;

indien schadecompensatie niet mogelijk is, of te duur blijkt te zijn, dan is bestuurlijke heroverweging van het hersteltempo, herstelwijze of natuurambitie nodig (indien dit past binnen de wettelijke mogelijkheden).

De waterschappen nemen in de keur nadere regels op, waarmee het vergunningstelsel voor lozingen en onttrekkingen van toepassing wordt verklaard op een (in het GGOR) nader te bepalen zone. Op grond van dit artikel kunnen vergunningaanvragen voor lozing uit drainage, naast de onttrekkingen uit het grond- en oppervlaktewater, mede op het effect op de grondwaterstand beoordeeld worden.

Blz. 70

4. De regionale waterkeringen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm van eens in de honderd of tweehonderd jaar. ~~Waarbij de kans op overstromingen slechts één keer per honderd jaar is.~~ **Dit houdt in dat de waterkering niet mag falen bij een waterstand die optreedt bij die norm. Op dat moment is er nog niet direct sprake van overstroming.** Dit moet grote schade en maatschappelijke ontwrichting voorkomen.

Blz. 80

Gebiedgericht grondwaterbeheer in stedelijk gebied

De toename van het aantal WKO-installaties vraagt om een goede onderlinge afstemming. WKO-installaties kunnen elkaar, maar ook bestaande grondwaterwinningen beïnvloeden. Wij stimuleren dat gemeenten masterplannen **WKO** gaan opstellen voor de ondergrond in de grote kernen, om deze problematiek integraal aan te pakken (zie ook paragraaf 4.7).

Verdroogd gebied	Doelstelling 2015	Relatie met natuur en KRW
Fochteloërveen	geen verdroging	EHS, N2000
Drentsche Aa	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW
Elperstroom	matig verdroogd	EHS, N2000 (urgent) en KRW
Drents Friese Wold en Leggelderveld	matig verdroogd	EHS, N2000
Dwingelderveld	matig verdroogd	EHS, N2000
Bargerveen	matig verdroogd	EHS, N2000 (urgent) en KRW
Peizerdiep	geen verdroging	EHS en KRW
Reest	matig verdroogd	EHS, N2000 en KRW

Tabel 6.2 Doelstellingen TOP-gebieden

Toevoegen:

Waterwingebied in de kolom Indeling gebied.

Toevoegen:

Voetnoot bij tabel 6.3

Het inname punt voor de drinkwaterbereiding uit de Drentsche Aa ligt in Groningen. Een deel van het wingebied en het grondwaterbeschermingsgebied ligt in Drenthe.

Ruimtelijke bescherming

Het is cruciaal dat het grondwater binnen de grondwaterbeschermingsgebieden niet verontreinigd raakt. Via het ruimtelijke ordeningsbeleid kan het risico op verontreiniging door grondwaterbelastende functies worden verkleind. Het ordeningsbeleid moet:

1. Ruimtelijke functies bevorderen die bijdragen aan kwalitatief goed grondwater.
2. Voorwaarden stellen aan ruimtelijke functies om het risico op grondwaterverontreiniging te verkleinen.
3. Functies weren die een risico op grondwaterverontreiniging met zich meebrengen. Deze functies mogen alleen worden toegelaten als alternatieven ontbreken en als er zwaarwegende maatschappelijke argumenten voor zijn ('nee-tenzijbeleid'). Het gaat daarbij in elk geval om de volgende functies:
  - Nieuwe infrastructurele werken;
  - Woningbouwontwikkelingen;
  - Grootschalige recreatieve ontwikkelingen;
  - **Functies verbieden die een te groot risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater**
  - Industriële ontwikkelingen en/of nieuwe bedrijventerreinen;
  - Nieuwe begraafplaatsen of terreinen waar verstrooiing van as plaatsvindt;
  - WKO installaties.

Wij participeren in het noordelijke grondwatermodel MIPWA. Dit model van de noordelijke waterschappen en provincies **en de gemeente Assen** maakt het mogelijk om snel antwoord te krijgen op beleidsmatige vragen.

7.3 Monitoring

Jaarlijks monitoren wij de voortgang van de doelstellingen die in deze Omgevingsvisie zijn aangegeven. Per sector monitoren we de prestaties en de doorwerking in de uitvoeringsprogramma's **sagenda**. De monitoring heeft zowel betrekking op het behalen van doelen als op omgevingsfactoren. **Speciale aandacht daarbij krijgt de monitoring en evaluatie van de**

Duurzaamheidbeoordeling (planMER). We voeren de monitoring integraal uit op basis van een op te stellen monitoringsprogramma.

7.3.1. Resultaten en evaluatie Duurzaamheidbeoordeling (PlanMER)

Ten behoeve van de besluitvorming over de Omgevingsvisie Drenthe is een plan-m.e.r.-procedure doorlopen en is een Duurzaamheidsbeoordeling (planMER) opgesteld. Het planMER heeft gelijktijdig met de ontwerp Omgevingsvisie ter inzage gelegen. Op de planMER zijn enkele zienswijzen over windenergie binnengekomen. Mede naar aanleiding van deze zienswijzen is het beleid ten aanzien van windenergie herzien en verruimd (zie 4.7). Daarnaast heeft de Commissie voor de m.e.r. de Duurzaamheidbeoordeling getoetst op juistheid en volledigheid. De Commissie kon zich goed vinden in de gekozen aanpak en was van oordeel dat de essentiële informatie voor besluitvorming in de duurzaamheidbeoordeling aanwezig is. Zij was van oordeel dat het rapport goed leesbaar, gestructureerd en compact is. Het advies van de Commissie is betrokken bij de totstandkoming van deze paragraaf.

De conclusie van de Duurzaamheidbeoordeling is dat de ‘persistente problemen’ voor een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe waarschijnlijk opgelost kunnen worden met het voorgestelde beleid. Deze conclusie kan echter pas echt getrokken worden bij verdere uitwerking van het beleid als daarbij een meer concrete probleemanalyse naar de aard en de schaal wordt uitgevoerd. De uitgevoerde Duurzaamheidbeoordeling bevat nu nog onvoldoende informatie om concrete keuzes te kunnen maken over de wijze waarop de ‘persistente problemen’ opgelost kunnen worden en over de uitvoering van de m.e.r.-plichtige besluiten.

In het op te stellen uitvoerings- en monitoringsprogramma dient daarom aandacht te zijn voor de volgende aspecten:

M.e.r.-plichtige vervolgbesluitvorming

Bij vervolgbesluitvorming over bijvoorbeeld de verbetering van de OV-bereikbaarheid van Groningen-Assen, de toepassing van duurzame energiesystemen en natuurontwikkeling kan opnieuw m.e.r.-plicht aan de orde zijn. Daarbij is het wenselijk nader te analyseren in hoeverre een ontwikkeling bijdraagt aan een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe, waarmee meer inzicht in nut en noodzaak van de ontwikkeling wordt verkregen. Ook dienen alternatievenstudies, inclusief onderzoek naar de milieueffecten, uitgevoerd te worden. Bij natuurontwikkeling dient nadrukkelijk rekening te worden gehouden met de samenhang tussen klimaatverandering, water en biodiversiteit. De Duurzaamheidbeoordeling kan daarbij als een eerste verkenning worden gebruikt.

Bij het gebruik van de (diepe) ondergrond dient de op korte termijn vast te stellen structuurvisie voor de (diepe) ondergrond en bijbehorende planMER als basis te worden gebruikt.

Monitoring en Evaluatie

Om te kunnen beoordelen of de biodiversiteit zich in de gewenste richting ontwikkelt:

- gaan we criteria ontwikkelen voor een goed ontwikkelde biodiversiteit in Drenthe,
- beschrijven we hoe nadelige ontwikkelingen voor de biodiversiteit doorwerken in ecosystemen en populaties,
- bepalen we voor welke ecosystemen en soorten biodiversiteitsafname aan de orde is, en voor welke soorten de klimaatverandering gevolgen zal hebben,
- en bepalen we welke ruimtelijke- en inrichtingskeuzen gemaakt moeten worden om deze nadelige ontwikkelingen te keren.

In de evaluatie zal worden meegenomen of de toe- en afname van EHS-gebieden met elkaar in evenwicht zijn en of de robuustheid van de EHS is toegenomen.

Ten aanzien van klimaatverandering is in de Duurzaamheidbeoordeling geconstateerd dat er de nodige leemten in kennis zijn. Het uitvoeringsprogramma en het monitoringprogramma moet erop gericht zijn om de essentiële leemten in kennis in de komende planperiode in te vullen.

Voor het monitoren van de duurzame energiedoelstellingen wordt een monitoringssysteem opgezet, gebaseerd op juiste kentallen.

De evaluatie van de Duurzaamheidbeoordeling zal bij de herziening van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. Voor de herziening van de Omgevingsvisie worden de wettelijke termijnen voor de onderliggende planonderdelen gehanteerd. Dit betekent dat het plan na uiterlijk 6 jaar zal worden herzien.

Blz. 95

Toevoegen:

GGOR
WB21

Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
Waterbeheer 21^e eeuw

Wijzigingen Bijlagen

Bijlage 3 Toelichting regionale afstemming werklocaties

Blz. 23.

Met betrekking tot ~~nieuwe~~ milieuhinderlijke bedrijvigheid geldt dat wij **nieuwvestiging** ~~dit~~ slechts toestaan op ~~Oevers D (Meppel), Europark en Leeuwerikenveld II (Coevorden), Bargermeer (Emmen) en VAM-MERA (Wijster)~~ de regionale werklocaties. **Voor de categorie 4 bedrijven bieden wij de gemeenten ruimte om uitzonderingsbeleid te formuleren, waarmee ook vestiging buiten de regionale werklocaties mogelijk wordt.** We nemen de vestiging van dit soort bedrijvigheid mee bij de regionale afstemming van het aanbod als specifiek segment. Voor ~~de~~ VAM-MERA geldt dat wij voornemens zijn specifiek met de grondeigenaren Attero-Noord en de gemeente Midden-Drenthe afspraken te maken over de ontwikkeling van dit terrein tot Energietransitiepark.

Bijlage 4. Toelichting regionale afstemming wonen

Blz. 35

We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen, als vorm van kleinschalige nieuwe woonmilieus. **Het gaat om een hedendaagse toevoeging aan het landschap, dat gezien mag worden als cultuurdaad van deze tijd. Het landgoed en het huis dienen als eenheid ontwikkeld te worden. Het huis mag ontwikkeld worden als één wooneenheid met eventueel ondergeschikte functies. Het huis dient allure en uitstraling te krijgen en ontleent deze voornamelijk door architectonische verbintenis met het landgoedontwerp.** Voor nieuwe landgoederen hanteren wij de volgende voorwaarden:

- Het landgoed bestaat minimaal uit 5 hectare bos. **De ervaring leert dat een landgoed meer is dan alleen bos en een dat een kwalitatief landgoed over het algemeen minimaal 10 tot 15 hectare groot is.**
- **Het landgoed past in het bosclusteringsbeleid zoals aangegeven in par . 4.3.3 van de Omgevingsvisie.**
- Het landgoed is in principe openbaar toegankelijk.
- Het landgoed vormt een ecologische, economische en esthetische eenheid.
- Het landgoed past in het aanwezige landschap en houdt rekening met de cultuurhistorie en de bodemgesteldheid.

Bijlage 6 Besluit tot vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktelichamen en grondwaterlichamen in Drenthe op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water

Blz. 60

Tabel "Karakterisering winningen": **wijzigen groene kleur in gele kleur (winning Nietap, geldt voor kwaliteitscriterium "geen effecten van andere intrusie (puntbronnen), heeft score 2 en moet gele kleur worden).**

Wijzigingen kaarten

Kaart 1 - Visiekaart 2020

- legenda beekdal gewijzigd
- legenda aanduiding combinatie opgave water/natuur vervangen door gebiedsopgave Uffelte/Ruinen (plus kleine aanpassing ter hoogte Uffelte)
- nieuwe functie overige functies toegevoegd
- ecologische/multifunctionele verbinding ingekort Fochterloërveen
- proefgebied verweving vervallen
- kern Coevorden aangevuld met grensoverschrijdende aanduiding Europark
- N34 (Coevorden – Holsloot) aangeduid als zoekgebied weginfrastructuur internationaal N862
- nieuwe aanduiding Lofar aangebracht
- diverse aanpassingen begrenzing functie natuur versus multifunctioneel
- diverse aanpassingen begrenzing functie natuur versus landbouw
- grenscorrectie zuidwest kant Meppel (Bergierslanden)

Kaart 2 - Kernkwaliteitenkaart

- aangepast op basis van aanpassingen overige kaarten

Kaart 2c Duisternis en Stilte

- legenda aangepast

Kaart 2d - Aardkundige Waarden

- aangepast op basis van categorieindeling respecteren, voorwaarden stellen

Kaart 2f - Cultuurhistorische Hoofdstructuur

- Norgerrholt en jonge stuifzandbossen Norg toevoegen

Kaart 3 - Ruimtelijk economische ontwikkeling en mobiliteit

- legenda Natura 2000/Nationaal Park gewijzigd in Nationaal Landschap
- legenda benaming kaartlaag economische kernzones gewijzigd in 'stedelijke netwerken'
- Pictogram Terminal Coevorden verplaatsen naar de plaats van het Europark, op die wijze dat het precies op de grens ligt van Nederland en Duitsland
- natura 2000 gebieden buiten Drenthe toegevoegd
- Nationaal Landschap Drentse Aa doorgetrokken tot in provincie Groningen

Kaart 4 - Robuuste EHS 2020/2040

- legenda aanduiding klimaatmantels geschrapt
- natura 2000 gebieden buiten Drenthe toegevoegd
- aanduiding kansrijk gebied voor klimaatmantels verwijderd

Kaart 5 – Landbouw

- aanduiding proefgebied verweving verwijderd
- aanduiding proefgebied experimenten aangevuld
- aanduiding robuuste landbouw aangepast aan natuur en beekdalen

Kaart 7 - Recreatie en Toerisme

- aanduiding ontwikkelingsgebied verblijfsrecreatie verwijderd
- aanduiding versterking bestaand aanbod geschrapt
- aanduiding speerpuntgebied ontwikkeling grootschalige dagrecreatie verwijderd
- aanduiding Nationaal Landschap toegevoegd
- aanduiding Natura 2000 gebieden toegevoegd
- aanduiding Entree recreatief 'groen' Drenthe (OV) toegevoegd

Kaart 8 - Energie infrastructuur

- zoekgebied Windenergie (zoekgebied) vervallen

Nieuwe kaarten:

Kaart 8a Zoekgebied Windenergie

Kaart 12 Overige aanduidingen

Kaart met daarop relevante informatie over objecten, zoneringen, locaties, infrastructuur, tracés buisleidingen en overige aanduidingen.